

В.П.ПОЛОВИНЧУК

**НЕБЕСНИЙ
СЕКТОР**

В.П.ПОЛОВИНЧУК

НЕБЕСНИЙ СЕКТОР

Р о м а н

Книга перша

Вінниця - 2014

Половинчук В.П. Небесний сектор. Роман. Книга перша. Вінниця: - 2014. – 103с.

Про бурхливе життя сучасної молоді та перше кохання у черговому романі академіка В.П. Половинчука. Повісті «Від хулігана-пастушка – до академіка», «Закоханий хабарник», «У кожного своя доля», «Любов педагогічна», «Учитель танців», «Сміються, плачуть солов'ї» та романи «Любов зла – полюбиш...», «Цветы Софии», «Червоне – то любов» опубліковані у 2010-2013р.р.

Присвячую мужнім Героям Майдану.

Ой у полі три криниченьки.
Любив козак три дівчиноньки.
Чорнявую та білявую,
А ще руду та поганую.
Українська народна пісня.

1. Баскетболісти

Мати з сумними думками збирала сина до Києва. Навіть тишком заплакала. Як він буде сам один у величезному місті. В Києві вона ніколи не бувала. Але з розповідей людей знала, що там навіть для машин мало місця. По радіо передають – постійно якісь величезні автомобільні «корки». Де тоді людям ходити, якщо дороги так зайняті автомобілями? У райцентрі, куди автобусом іноді їздила на базар, теж збирається багато машин. Але ж подалі від базару їх зовсім мало. А ще кажуть – у Києві люди їздять трамваями та тролейбусами. Навіть під землею на якомусь невідомому метро. Як і на чому можна під землею їздити? Там же дихати нічим. Телевізора у них вдома не було. Старий давно вийшов з ладу. На новий коштів не зібрали. Та якось заходила до продавчині сільського магазину красуні Ліни запитати, коли привезуть гарне борошно перед Великоднем, і трохи подивилась у той телевізор. Показували, що робиться у якомусь місті. Людей не протовпитись! Чоловік потрапив під машину. Приїхала лікарська допомога. Добре, що живим довели до лікарні. Якось з села вагітну везли до райцентру, так по дорозі прийшлося народжувати. Слава Богу – обійшлося.

Вона звикла, що Василь завжди поряд. Адже у селі біля хати повсякчас багато роботи. Чоловік працює у орендатора конюхом. Тому з раннього ранку до вечора його ніколи вдома немає. Дочка

лише перейшла до п'ятого класу. Що з неї візьмеш. Пасе гуси і дивиться за курчатами. Вся надія на Василя. Замішати і дати свиням їсти, почистити обору, наносити води, нарубати дров для печі. Влітку разом з мамою сапати і підгортати в городі. З похолоданням щодня вигорнути попіл та затопити у грубці. Взимку відкинути сніг з подвір'я, збити лід біля криниці. Все Василь. Коли він встигав учити уроки, одному йому було відомо. А ще ж затримувався у школі попрацювати на комп'ютері. На свого комп'ютера у батьків грошей не було. Та йому дуже хотілось щось пошукати у якомусь Інтернеті, послати електронною поштою листа товаришу, що вчорік закінчив школу і учився у Харківській юридичній академії. І взагалі Василь каже, що у вищих навчальних закладах без комп'ютера не зможеш навчатись. Він же давно мріяв поступити до найкращого університету – Київського імені Тараса Шевченка. На якусь мудру спеціальність - радіоастрономію. Десь у сьомому класі випадково прочитав захоплюючий роман «Зоряна мрія» про астронавтів. З того часу став вечорами задивлятися на далекі зорі. У райцентрі в книжному магазині замовив і на заощаджені гроші придбав атлас зоряного неба. Обгорнув його прозорою плівкою. Перечитав двічі і поступово навчився користуватись. За допомогою атласу спочатку знайшов Велику і Малу Ведмедиці, Полярну Зірку. А на протязі року поступово визначив на небі розташування усіх Знаків Зодіаку. Його - Овен. Спостерігав за видимими планетами Сонячної системи. Та особливо захопила його зірка Сіріус. Він вичитав у Інтернеті, що її можна спостерігати на сході трохи вище від горизонту рано вранці, коли інших зірок на небі уже не видно. Сіріус ще називають «Ранішня зірка». Про Сіріус в Інтернеті було багато статей. У одній розповідалось, що під цією зіркою народився Ісус Христос. В іншій, що Сіріус – це дві близько розташовані зірки, які обертаються одна навколо іншої. Та надзвичайно зацікавила стаття про те, що у одному африканському племені з давніх давен оберігають у печері камінь, на якому накреслена траєкторія Сіріуса на небі за останні декілька тисяч років. У племені знали, що це подвійна зірка, і навіть про надзвичайну щільність речовини Сіріуса. Звідки їм це було відомо? Невже такі знання вони одержали від інопланетян, які колись прилітали на Землю? І чому саме про Сіріус знали у цьому племені? Адже інших астрономічних знань у них не було. У статті відповіді на такі захоплюючі питання не було. У Василя голова

йшла обертом! Він намагався прокинутись якнайраніше і все частіше захоплено любувався красивою зорею. Та згодом в університеті професор сказав – на Сіріус дуже не бажано заглядатись. Ця зірка приносить людині нещастя. Від неї та ще особливо від Місяця до Землі надходить якась негативна енергія. Адже Місяць викликає в океанах припливи води і відпливи. Це поступово уповільнює обертання Землі навколо своєї вісі, що через мільйони років призведе до загибелі нашої планети.

Про своє захоплення зірками майбутній астроном розповів лише товаришу по парті Миколі і попросив - нікому жодного слова. Боявся, що будуть сміятись. Миколі ж було не до зірок. Той поступово про захоплення друга забув. Василь же з дев'ятого класу почав готуватись до незалежного оцінювання знань з української мови, математики та фізики. Саме з цих предметів враховувались бали при вступі на омріяний факультет. Особливо йому подобалась фізика. Він відмінно знав не лише те, що вивчали у школі, а й цікавився значно ширшим колом питань. Учитель фізики Іван Сидорович випишував журнал «Фізика у природі». Василь з нетерпінням чекав, коли прийде черговий номер. Учитель приносив журнал і з лагідною посмішкою віддавав Василю, знаючи, що той прочитає все до останньої сторінки і найцікавіше розповідь на гуртку фізики, який збирався раз на тиждень після уроків у середу. До обставленого різними приладами кабінету фізики приходило біля десяти учнів зі старших класів і з годину цікаво спілкувались. На початку Іван Сидорович займав не більше десяти хвилин. А потім виступало двоє-троє учнів зі своїми повідомленнями. Попередньої середи Василь розповів про блискавку. Виявляється, розряд блискавки починається не з хмари до землі, як усім здається за спостереженнями, а навпаки – слабким розрядом від землі до верху. І лише після цього іде до низу основний надзвичайно потужний розряд природної електрики. Учені всього світу намагаються якось приборкати і використати цю «дармову» енергію. Але поки що нікому таке не вдалось. Вивчаючи блискавку, загинув помічник відомого російського ученого Ломоносова. Ніби видатний чеський учений Тесла у середині минулого століття частково приборкав блискавку. Але його наукові досягнення майже не публікувались і з особистими архівами чи пропали, чи таємно використовуються американськими компаніями, з якими Тесла співпрацював в останні роки життя.

Було у Василя ще одне найпотаємніше захоплення. Він все частіше поглядав на Ларису, що навчалась у одинадцятому класі. Білявка Лариса була статна, середнього зросту і не виділялась якоюсь особливою красою. Та мала товсту завжди гарно заплетену косу до пояса. Саме цією косою із захопленням милувався хлопець. «У сестрички чорнявої Марійки теж коса, - вирувало у голові Василя, - але куди їй братись до Ларисиної. Як мати не старається, як не доглядає за косами Марійки, а все не те. І з любистком мие, і куряче яйце розбиває у воду, чи жовток розтирає прямо на голові. Та коса не товстішає. У Лариси ж вона така пишна! І трохи вище потилиці завжди червоний, чи білий великий бант. Від цієї коси не відірвати очей!» Лариса жила на другому кутку села. Тому Василь виходив до школи раніше, щоб за поворотом дороги у куцах затриматись і дочекатись, поки Лариса пройде мимо нього. Вона завжди йшла гордо, з високо піднятою головою, не поспішаючи. Вимахувала портфелем і мугикала тихенько якусь мелодію. Адже співала і грала на акордеоні у шкільному хорі. Василь теж пішов раз до хору, щоб може там бути ближче до Лариси. Адже просто підійти до неї і запропонувати товаришувати не наважувався. Вона могла над ним посміятись. Та учитель в кінці співів залишив хлопця одного і лагідно сказав, що Василю «ведмідь на вухо наступив». Голос у нього був ніби нормальний. А ось музикального слуху дуже бракувало. Хтось розповів, що Лариса заочно учиться в музикальному училищі у райцентрі. Він не міг зрозуміти, як можна заочно навчитись грати на акордеоні. Та грала вона гарно. На хорі сиділа попереду всіх, супроводжувала спів. І Василь якось таки побачив, як Лариса з акордеоном у чохлі за плечима сідала в автобус, що їхав до райцентру.

«Ніколи вона не зверне на мене увагу, - сумно подумав хлопець. - Он уже навчається в училищі. А я невідомо, чи поступлю наступного року до університету. Батьки не зможуть платити за навчання. Ігор з Харкова пише, що можна поступити на безплатне. Тоді навіть одержують стипендію. Та таких бажаючих, звичайно, багато. Видно, конкурс великий. І невідомо, що після школи робитиме Лариса. Закінчить училище і уже зможе працювати. А я подамся до Києва. Тоді взагалі її не побачу. Може нікуди не їхати? Поговорити з Ларисою. Що я їй скажу? Адже вона на мене ще жодного разу не глянула. Така непідступна. Наші класи у школі поряд. На перерві стану у кутку коридору, ніби дивлюсь розклад

уроків. А сам косим поглядом спостерігаю за Ларисою. Вона завжди з дівчатами. Голосно сміються. Жодного разу не бачив, щоб стояла з якимось хлопцем, чи щоб хтось проводжав її після уроків додому. Така охайна. У світлому жакетику та спідничці, чи у платті. Їй все до лиця. Волосся на голові мов прилизане. У інших дівчат до кінця уроків воно трохи розпатлане. А у неї - ніби тільки що заплелась. Гарнішої від неї у селі немає!»

Якось весною Василь ніби ненароком догнав Ларису по дорозі до школи. Привітався і пішов поряд.

- Ларисо, як ти поступила до музучилища? Адже ще не закінчила школу.

Дівчина здивовано подивилась на хлопця.

- А ти звідки знаєш?

- Хтось у класі сказав.

- Там три роки тому був недобір учнів. А я давно граю на акордеоні. Батько переговорив з директором училища і мене прийняли на заочне відділення. У цьому році уже закінчую.

- Після школи підеш працювати?

- Хочу поступати до Київської консерваторії.

- Я теж мрію про Київський університет, - зрадів Василь.

- І про яку спеціальність? – байдуже дівчина.

- Ще не вирішив, - збрехав хлопець, - напевне поступатиму на математику. Була недавно по радіо передача про видатного математика. Так спокусливо розповідали, що я захопився. Виявляється, на ній базуються майже усі науки. У мене з тригонометрії відмінні оцінки. Ще рік підготуюсь і буду поступати.

- А я математики не терплю. Просто не розумію. Ледве справляюсь, часто списую у подруги.

- Так я міг би тобі допомогти, - зрадів Василь, - мені не важко.

- Дякую. Мені математика в консерваторії буде не потрібна.

Нащо забивати голову. А ти чому більше на хор не приходиш?

- Не маю часу. Вдома багато роботи, - знітився Василь.

Вони уже підійшли до школи. До початку уроків було ще трохи часу і Лариса побігла до своїх дівчат.

«От і поговорили, - не дуже зрадів хлопець. – Через місяць останній дзвінок. Тоді взагалі не побачимось. Вона буде готуватись до незалежного оцінювання. А потім зовсім поїде. Може напроситись провести її до Києва? Ніби хочу розпитати щось в університеті. Та де взяти гроші? Живемо на невелику батьківську

зарплатню. Харчуємось в основному з городу. Десь аж після жнив орендатор розрахується за пай землі зерном. Осінню за соняшник – олією. Дасть трохи кукурудзи. В цьому році урожай повинен бути гарний. Зерна половину продамо. Частина змелемо на муку. Кукурудзу - на дерть. Свиням дерть необхідна. А гусей, курей потрібно хоч трохи зерном годувати. Люди кажуть – орендатор міг би дати зерна значно більше. Он у Олешках, що від нас десь за двадцять кілометрів, землю орендує німець, чи голландець. Так зерна на майже такий самий пай дають вдвічі більше. А ще й яблука з садка, рибу з сільського ставу. Кому потрібно – молоко з ферми в рахунок паю дають. Там і газопровід по селу давно провели. У нас же поговорили про газ і забули. У людей немає коштів. Та що поробиш. Закон на боці орендатора. Мати каже – добре, що хоч це маємо.

Як дістати трохи грошей? Казав Микола – якісь геологи приїхали обстежувати район. Ніби їм потрібні для підсобних робіт хлопці. Зараз його розпитаю. Може там робота знайдеться. Після уроків, чи у вихідні. Картоплю уже підгорнули. Мати сказала – грядкам раду дасть сама. Іншої роботи у селі не знайти. Хіба що комусь город обробити, чи дров нарубати на зиму».

- Миколо, то будуть ті геологи, чи ні? – запитав тихо у товариша, поки учителька в журналі щось розглядала.

- У четвер вранці мають приїхати. Секретарка сільради, що живе з нами в сусідстві, шукає, у кого можна їм з місяць пожити. Батько погодився - у нас. Їх буде ніби двоє чоловіків.

- На перерві поговоримо, - прошепотів на вухо Василь.

Ледве дочекався тієї перерви.

- У них повинна бути якась робота. – знову товаришу. – Ти не прозівай. Можемо трохи заробити.

- Секретарка вчора говорила – потрібно буде три сильних хлопці. Щось там копати і брати якісь проби.

- То ти не сказав, що ми можемо піти? – аж спітнів від хвилювання Василь. – Де ми ще щось знайдемо?

- А рибалка ж як? – здивовано глянув на товариша Микола. – Саме зараз почало добре клювати. Позавчора я з десятків коропів вловив. Мати не нахвалиться. Ти лише мовчи. А то побіжать на ставок інші. Сторож тоді повідганяє усіх.

- Яка рибалка, коли гроші необхідні! – підстрибнув Василь. – Тобі що, не потрібні?

- Та не завадило б. Але так хочеться порибалити.
- Тоді узнай для мене. Без тебе попрацюю.
- Добре. Може і я надумаюсь.

Микола прибіг увечері, викликав Василя надвір і радісно повідомив:

- Геологи приїхали. Привезли якісь триноги, два прилади у ящичках, ще щось в двох рюкзаках. Уже й повечеряли у нас. Мати зарізала для них і зварила курку, нажарила яєць, нарізала консервованих огірків. Так вони дістали пляшку вина, відкрили банку рибних консервів і запросили до столу батьків. Сказали – потрібно три хлопці для роботи у полі. Попросили мене знайти таких. Щоб були роботящі і дружні. Батько мене запропонував. Я погодився і ось прибіг до тебе. Ще кому запропонуємо?

- Візьмемо з собою Дмитра з нашого класу. Він точно погодиться. А скільки будуть платити? – з нетерпінням Василь.

- Ніби по п'ятдесят гривень за день. Завтра п'ятниця. Вони щось там самі робитимуть. А на суботу і неділю їм уже потрібні помічники. То підемо?

- Ще й як підемо! - із захватом Василь. - Де ми ще стільки заробимо? В жнива на току із зерном якась робота буде. Та до жнив ще далеко. І не відомо, чи візьмуть нас на тік. У селі дорослі шукають роботу. Он сусід дядько Степан зимою працював у лісі. Вирізували позначені восени лісником сухі дерева. Мороз під двадцять градусів. Одягне кожуха, на валянки - ще якісь пошиті жінкою з фуфайки личаки, у вовняних рукавицях. Бере дворучну пилку та сокиру і весь день у лісі. Казав – палять там багаття і хоч трохи погріються. Заробив дров та одержав невелику зарплатню. А тепер сидить вдома. Чекає з нетерпінням жнив. Він же славний комбайнер. Міг би працювати і на тракторі. Та трактористів зараз багато не потрібно. Орендар купив чотири нових потужних трактори. Вони справляються за десять старих. Ось і журиться дядько Степан – де б щось заробити.

- Може геологи ще не сплять і скажуть, що будемо робити. То я зараз ще побіжу до Дмитра і завтра у школі переговоримо.

Микола швидко зник у боковій вулиці. Василь сів у дворі на лавочці під грушею і ще довго не міг заспокоїтись. Буяв травень. Після ранішнього рясного дощу пахло мелісою. Уже зацвіли чорнобривці і долинав їх терпкий запах. За хатою витьохкував соловейко. Десь у леваді кувала зозуля. Та хлопець майже нічого

не чув. Мріяв, як поїде з Ларисою до Києва.

«Як сказати, що хочу її провести? А якщо відмовить? Потрібно ніби ненароком знову її зустріти і у розмові проговоритись, що десь у червні збираюсь на Київ відвідати футбольний матч за участю «Динамо» і розпитати, який конкурс в університеті. Лариса точно скаже, коли їхатиме до консерваторії, і тоді я запропоную разом добиратись до столиці. Скажу – допоможу тобі довести акордеон, ще якісь речі. Адже акордеон важкий. У мене ніяких речей не буде. Поснідаю добре вранці. Гроші до кишені і можна їхати. Маршруткою через дві години будемо на місці. Правда, я не знаю, як добиратись до консерваторії. Та Лариса повинна знати. А якщо з нею батько їхатиме, як тоді напроситись? Батько не відпустить її одну. Адже брат у неї років на чотири молодший і йому не дозволять їхати з Ларисою. Може його спочатку розпитати? Адже у них вдома уже ведуться розмови про вступ до консерваторії. Я з ним ніби раніше ніколи не спілкувався. Та спільну мову знайду. Заведу розмову про рибалку. А потім непомітно розпитаю про сімейні плани щодо Лариси. Десь у мене є у пакетику декілька гачечків на вудку для рибалки. От і запропоную йому. Не відмовиться. Звати його, здається, Ярослав».

Василь заспокоївся, повеселів і лише після цього звернув увагу на пісню, що долинала з сусіднього кутка. Дівчата заспівували, а потім хлопці підтягували.

Ой у лузі та ще й при дорозі
Червона калина.
Породила молода дівчина
Хорошого сина.

Давненько він не чув, щоб так увечері співали пісень. Молодь все по кіно та біля телевізора. У суботу в будинку культури дискотека. Василь одного разу там побував, побачив, як двоє хлопців не поділили дівчину при запрошенні на танець, побились. Більше не ходив. Краще почитати книжку.

Та раптом він почув, що пісню супроводжує акордеон. Лариса там! Адже у селі більше на акордеоні ніхто не грає. Довго не роздумуючи, побіг стежкою через город до сусідньої вулиці. На картоплиння уже випала роса. Штани внизу стали мокрими, холодними, заважали бігти. Але хлопець зовсім не звертав на те

уваги. Серце закалатало у грудях. Стало навіть жарко від думки, що зараз побачить Ларису. А пісня лунала все ближче і ближче. Раптом збоку до нього кинулась середнього розміру ряба собака. Вона голосно гавкала і намагалась схопити хлопця за штанину. На своїй вулиці собаки його добре знали. Він зразу зрозумів - це була якась чужа. Від несподіванки Василь зупинився. Він був не з лякливих. Але собака могла його затримати. Тварина ніби з цепу зірвалась. Не вгавала, стрибаючи навколо хлопця. Та Василь швидко присів, навпомацки найшов тверду грудку землі і щосили жбурнув у собаку. Видно, влучно попав. Тварина заскавучала і зникла у пільмі. Хлопець швидко побіг далі. Навіть у темноті добре орієнтувався у навколишніх стежках, по яких бігав змалечку.

З-за яблуні у одному з дворів Василь побачив невеликий гурт дівчат і двох хлопців. Лариса сиділа між ними на табуреті під електросвітільником і натхненно грала на акордеоні, погойдуючи своєю товстою косою. Вона весело посміхалась і на клавіатуру майже не дивилась. В світлому платті та з вишневим перламутровим акордеоном в руках вона видавалась Василеві якоюсь неземною, особливо гарною і надзвичайно привабливою. Хлопець затамував подих. Він дівчину ще такою ніколи не бачив. Вирішив дочекатись, коли гурт молоді буде розходитись. Чекати прийшлося довгенько. Ноги затерпли. Прийшлося присісти. Ось і прозвучала остання пісня. Лариса хотіла закинути акордеон за плечі. Але один з хлопців щось сказав їй і взяв музичний інструмент до своїх рук. Василь знав хлопця. Це був Стась. Він у минулому році закінчив їхню школу і працював у райцентрі на меблевій фабриці. Вони вдвох пішли у напрямку Ларисиного дому. Василь на відстані теж попрямував за ними. Вулиця тяглась вздовж ставка, обсаженого старими вербами, які вітами нахилились до самої води. Верби давно відцвіли. Та приємний запах їх молодого листя витав у повітрі. Недалеко тьохкав соловей. З-за рідких хмар з'явився щербатий місяць. Але Василь на це майже не звертав уваги. Головне – щоб його не помітили. Стась щось розповідав дівчині. Вона час від часу тихо сміялась. Раптом вони зупинились і Василь остовпів. Стась пристрасно поцілував Ларису. Вона його не відсторонила. Навпаки, пригорнулась і обняла за шию руками. Оце так! Одержати такого ляпаса! Василь ще з осені мріяв, як колись візьме Ларису за руку і запропонує дружити. А вона уже цілується зі Стасем. Та ще як цілується! Напевне не вперше. Стась обняв дівчину за плечі і вони

повільно пішли далі. Василя ніби холодною водою обдало. «Запізнився я. Чому не підійшов до Лариси, коли побував на хоровавому гуртку. Здається – все пропало. Якщо вони так цілуються, вона навіть не зверне на мене уваги. Що робити?» Хлопець понурих голову і повернух назад на свій куток. Він з сумом поглядав на таку привітну і милу Полярну Зірку. Вона ніби усміхалась йому, мигаючи у далечезній височині. Здається з усіх сил старалась підбадьорити. Йому ніби дійсно стало трохи спокійніше. Зібрався з думками. Здаватись він рішуче не збирався. Ще побачимо, з ким Лариса цілуватиметься!

Аж раптом щось незвичне порушило хід його сумних думок. Зупинився, розглядаючи чарівний зоряний світ, від якого було важко відірвати погляд. І аж підскочив! Недалеко від Полярної Зірки трохи нижче він побачив світлий хвіст. Серце у грудях завмерло. Комета! Невже йому пощастило спостерігати це космічне тіло? Читав про комети. Вони з'являються на небі рідко. Але ж люди їх час від часу бачать. І не безпідставно бояться. Він зразу згадав, як читав у Інтернеті про знамениту комету Галлея, що має дуже витягнуту орбіту і підлітає до Землі раз на сімдесят чотири роки. За думкою одного з учених, саме комета Галлея, з якоїсь причини пролітаючи надто близько до Землі, викликала бурхливу вулканічну діяльність. Це ніби призвело до зникнення загадкового материка, чи острова Атлантиди. Про Атлантиду писав у своїх «Діалогах» видатний старогрецький філософ, учитель Аристотеля Платон, Сам він Атлантиди не бачив. Посилався на описання більш ранніх стародавніх учених.

«Дивно, як за допомогою радіохвиль можна спостерігати за космічними тілами? І раніше, і зараз в обсерваторіях спостерігають у телескопи. Це зрозуміло. Зорі і наше Сонце видні тому, що посилають у космічний простір своє світло. Планети, астероїди, комети посилають відбиті світлові промені, як і супутник Землі Місяць. І це видно навіть неозброєним оком. А радіохвилі? Що ж це за спеціальність – радіоастрономія? Кров з носа, а поступлю! Залишилось рік добряче попрацювати і буду в університеті Шевченка. Там і Ларису зустріну. Стась же не покине роботу у райцентрі. Він один у матері, що хворіє. До Києва не поїде!»

Думки вирували у голові хлопця. Василь стояв з добру годину зачарований, поки хвіст комети не зник за хмарами. Додому прийшов пізно. Клямка у дверях, як завжди, голосно клацнула і

розбудила матір..

- Сину, це ти? – спитала сонним голосом, - Там вечерея на столі у кухні. Завтра вранці збираєшся до геологів на роботу. Не проспий.

- Не просплю, мамо.

Робочий день у геологів починається дуже рано. Микола сказав – прийти до сьомої години. Василь підскочив з постелі о шостій. У хаті ще всі спали. Дав свинням їсти і вичистив гній. Поснідав залишками вечері, випив кварту молока з хлібом, взув старі кросівки і десь біля сьомої підбіг до Миколиної хати. Дмитро уже стояв біля воріт. Потис йому руку.

- Не запізнились? - запитав у товариша стурбовано.

- Ні. Ще рано.

Микола виглянув з дверей і помахав рукою.

- Ти не знаєш, що ми будемо робити? Чи справимось? – Дмитро.

- Микола розповідав – потрібні молоді спритні хлопці. Невже ми не такі? Он як ганяємо щодня біля школи у баскетбол. На першість району серед шкіл їздили і зайняли друге місце. Миколу і мене зарахували до збірної району. Через місяць повинні поїхати на обласні змагання

- То баскетбол. А тут – невідома геологія. Що це таке?

- Сам не знаю. Геологи розкажуть і покажуть.

За декілька хвилин вийшли з рюкзаками обидва геологи. Один років сорока, високий з чорною борідкою. Другий трохи ніби молодший, середнього зросту з рудою шевелюрою, що вибивалась з-під сірого фурика. Обидва у армійського кольору сорочках та потертих джинсах. Микола за ними виніс якісь складені та зв'язані пасочками зверху і знизу триноги. Поручкалися.

- Як вас звати, хлопці? – запитав старший з борідкою..

- Мене Василь. А це – Дмитро, - бадьоро відповів Василь.

- Я – Петро Семенович. Мій напарник - Григорій. Ви носили хоч раз у житті рюкзаки? – зразу до справи Петро Семенович.

- Ні, не приходилось, - знизали плечима обидва хлопці.

- Тепер поносите, - зняли рюкзаки обидва геологи і простягли юнакам. - На землю не кидати. Там є прилади, - це Григорій.

Рюкзаки були ніби не важкі. Хлопці закинули їх на спини і позаду геологів попрямували за село у поле. Сонце уже давно піднялось і починало пригрівати. З недалекої лісосмуги вилетіла згряя ворон, трохи покружляла над птахофермою. Видно, видивлялись курчат. Та курчата були сховані під навісом. Не

побачивши поживи, ворони полетіли геть. Пройшли мимо ярка, зарослого невисокими кущами. Почулося качине крякання. Напевно, качка сиділа на яйцях. От би знайти гніздо та поживитись яйцями! Але зараз не до цього. Трава була в росі, що сріблом виблискувала у сонячних променях. Та стежка добре протоптана. Взуття і штани майже не заросили.

Настрій у геологів, що йшли попереду, був гарний. Вони про щось весело розмовляли. Рудий закурив сигарету. Старший витяг з кишені складений папір. На ходу заглянув до нього і показав напарникові рукою вліво. Той махнув головою. Видно, роботами керував Петро Семенович. Зупинились на горбку недалеко від річки, що витікала з сільського ставка.

- Миколо, став триногу, - наказав старший. – А ви, хлопці, давайте сюди рюкзаки. Почнемо працювати.

Юнаки познімали рюкзаки, які уже стали для них досить важкими. Василь ніби не стомився. А ось Дмитро витирав з чола піт. Та мовчав. Микола тим часом ставив триногу. Вона була з металевими загостреними насадками на кожній «нозі». Тому зразу ж стала досить надійно. Григорій розв'язав рюкзак, витяг з нього прилад, схожий на бінокль, з «очками» одне над одним, і приладнав зверху на триногу. Петро Семенович заглянув у прилад, щось підкрутив. Потім подивився до карти. Знову до приладу. Хлопці стояли збоку і з цікавістю спостерігали за діями геологів. Григорій тим часом розв'язав другий рюкзак і витяг з нього дві невеликі складні лопати. Петро Семенович щось позначив на карті і весело звернувся до хлопців:

- Будемо брати проби землі (ми їх називаємо шліфи) з глибини один метр через кожних сто метрів. Копаєте на висоту лопати. Спочатку у напрямку північ-південь, потім, якщо сьогодні встигнемо, – схід-захід. Ні – продовжимо завтра. Напрямо на північ – он та далека висока береза, що за річечкою. На південь – електро опора. Григорій зараз помітить, де копати шурфи. Микола з Василем копають. Ти, Дмитре, набираєш шліфи вагою з кіло у мішечки і приносиш Григорію. Працюємо до тринадцятої години. Приносимо все у село і до завтра вільні. Візьмемо шліфи тут і перейдемо за два кілометри далі. Там знову працюємо. Так дійдемо у Ладжині до самого Південного Бугу. Це майже двадцять кілометрів. До першого червня, поки не закінчите навчання, працюватимемо по суботах та неділях. А потім – у будні дні.

Копайте спокійно. А то швидко стомитесь. Все зрозуміли? Тоді дружно і радісно за роботу.

Григорій широкими кроками (сказав – ширина його кроку точно відповідає метрові) відмірював відстані, забивав киркою маленькі кілочки. Перші три-чотири ями хлопці викопали легко. Лопати були зі зручними держаками, добре загострені. Земля не дуже тверда. Та десь через півтори-дві години, коли перейшли з поля на цілину, копати стало значно важче. Василь з Миколою познімали сорочки і працювали у одних штанах. Хлопці були роботящі, але трохи понатирали долоні. Дмитро невеликим совком діставав землю з глибини, насипав у мішечки і відносив до триноги. Григорій зав'язував мішечки якимись шнурками з бирками, на яких були написані цифри. А Петро Семенович занотовував до зошита.

На сонці, що почало добре пригрівати, хлопці могли напекти голови. Але густі чуби добре захищали. Піт на засмаглих тілах швидко висихав. Працювали майже без відпочинку. Хлопці не взяли з собою води. Та геологи справу знали. У одному з рюкзаків було у двох пляшках три літри газованої. Випили все. Навіть не звертали уваги на ромашки, що кущами росли по полю, на звіробій з білими квіточками, інші весняні квіти. У недалекій лісосмузі то кувала, то замовкала зозуля. Напевне шукала, кому підкинути свої яйця. Адже, як відомо, сама пташенят не висиджувала.

Ось і тринадцята година. Якраз закінчили напрямок північ-південь. Юнаки притомились. Василь з Миколою сиділи біля останніх ямок. Дмитро так находився, що лежав під триногою. Хотілось уже їсти.

«Ми ж добре треновані, - думав Василь, - адже і в дома багато роботи, і в баскетбол щодня ганяємо. А руки стало важко підняти. Спина у попереку ніби задерев'яніла. Не так то легко дається цей заробіток. Та саме головне – зароблю на омріяну поїздку до Києва. Потрібно лише продумати, як підступитись до красуні Лариси. Вона весь час у голові. Може з Миколою побити того Стася? Він колись тягав гирю. Силу має. Та ми вдвох з ним справимось. Іншого виходу не бачу».

- Шабаш! - вигукнув Петро Семенович, - збираємо речі. Переробляйтесь не будемо. А то завтра не вийдете на роботу. Рюкзаки з шліфами понесемо ми з Григорієм. Для вас вони тепер заважкі. Долоні вдома змастите сметаною, а то будуть мозолі.

Геологи зібрали рюкзаки, закинули їх на спини. Дмитро склав

триногу. Василь з Миколою плелись позаду і майбутній радіоастроном наважився:

- Я недавно зустрів Стася, що працює у райцентрі. Того задаваку, який тягав у школі двопудову гирю. Привітався. А він навіть не зупинився. Навіть голову не повернув. Це ж майже плюнув мені у обличчя. Потрібно його добряче провчити.

- Так він ніби був смирний.

- Це було у школі. Учителів боявся. Бо погано вчився. А став працювати і зразу ж зазнався. До наших дівчат ходить. Трохи намнемо йому морду і відвадимо.

- А двох справимось? Може і Дмитра запросимо.

- Справимось удвох. Адже про це ніхто не повинен знати. А, як відомо, таємниця на трьох – уже не таємниця. Ти що сьогодні робитимеш? Адже субота і Стась піде на дискотеку..

- Після обіду теляті нажну трави. А десь під вечір піду на ставок і трохи порибалю. Сусід сказав – карась та короп добре клюють. Ти часом не хочеш зі мною піти?

- Я не такий вже й любитель до рибної ловлі. Та й ставок орендує якийсь орендатор з сусіднього села. Сторожі на ставку є?

- Один старий Мехтодь на човні сторожує. Якщо побачить – ми спритно утечемо.

- Добре, піду. У тебе гачка лишнього немає? Минулого разу у мене зачепився за осоку і обірвався.

- Є гачок, приходь. Закинемо вудки під Лисою Горою. Там в очереті і зустрінємось. Я запринаджу макухою.

Коли Василь прийшов до ставка, Микола, що сидів на якійсь дошці метрів три від берега подалі в очереті, уже показав йому впійманого гарного карасика.

- Швидше закидай! А то принаду поїдять. Я зразу ж витяг рибку. Ось гачок. Ти будеш ловити на картоплю, черв'яки, чи тісто? – тихо, не відриваючи погляду від поплавка, Микола.

- А ти на що? – так само тихо запитав товариш.

- На тісто не клює. Я витяг на картоплю.

- У мене одні черв'яки. Давай картоплю.

У Василя майже зразу клюнуло. Довго поплавок не водило. Лише трохи в бік і до низу. Підсмикнув. У хлопця затремтіла рука. Відчув, що на гачок зачепилась рибина. Вудлице зігнулось в дугу. Ліска натяглась, мов струна. Її водило з боку в бік. Василь не зоглядівся, як ліска його вудки заплуталась з Миколиною. Той з

передсердя сплюнув і мало не матюкнувся:

- Натягуй сильніше, щоб риба менше водила, - зашипів товариш, схопивши своє вудлище.

Удвох вони витягли окуня грамів на триста.

- Славний окунь, - розпутавши вудки, заспокійливо промовив Микола, - ти лише закидай подалі вбік від мого поплавка.

Вони встигли ще витягти по парі карасиків, як за спиною почувся грізний вигук:

- Хто дозволив вам рибалити? Ставок орендований!

Оглянулись – на березі з дрючком у руці стояв незнайомий високий дужий чоловік.

- Орендатор! Тікаймо!- злякано прошипів Микола.

До берега шлях перегородив незнайомий. Хлопці схопили вудки. За рибу забули. І ринулись прямо у воду. По боках - стіна очерету. Лише попереду шлях був вільний. Василь спочатку пірнув у воду з головою. Коли винирнув – Микола уже був метрів на п'ять попереду. Василь щосили поплив за ним. Заважала вудка. Та не покинув. На протилежний високий беріг виповзли разом. Мокрий одяг тягнув назад у воду. Але якось дали раду. Добре, що були у кросівках і не загубили взуття. Трохи відсапались і подивились один на одного.

- А риба де? – Микола.

- Залишили, - розсміявся Василь. - Добре, що втекли. Як ми додому підемо у мокрому? Це ж іти навколо ставка.

- Викрутимо гарно сорочки й штани. Коли стемніє – підемо. А потім приходь. Маємо провчити того задаваку.

Василь сказав матері, що посковзнувся у воду, переодягся, щось кинув у рот і до Миколи. Через пів години вони у глухому провулку далеченько від будинку культури уже виглядали Стася. Були впевнені, що той піде саме цією дорогою.. Можна було піти напрямки вузькою стежкою між городами. Та у вихідному одязі і взутті Стась не наважиться. Може забруднити росою.

Той не забарився. У вишитій сорочці, напрасованих світлих штанах, він щось мугикав собі під ніс і наближався. Хлопці стали по боках провулку. Коли Стась порівнявся, Микола зразу:

- Чого ходиш до наших дівчат?

- До яких ваших? – не зрозумів Стась.

- Сам знаєш! Чого задер свого кирпатого носа?

Поки Стась надумав відповісти, Василь уже щосили вдарив його

двома руками у груди. Стась похитнувся, але встояв на ногах. Микола схопив за чуприну і потяг до землі. Стась розгубився. А хлопці там часом добрались і до ребер, і до лиця. Правда, Стась таки дав доброго стусана Василеві у ніс. Та перемога була за нашими хлопцями. Микола так поцілів під груди, що Стась зойкнув і нахилився вперед. Він не кричав, не кликав на допомогу. Напевне йому було важко дихати. Василь з другого боку попав кулаком по печінці. Стась дише стогнав.

- Хлопці, за що так? – нарешті видихнув Стась.

- За чемну поведінку! - не витерпів Василь і ще раз кулаком у ніс, відчувши щось слизьке на пальцях.

«Невже кров? Ми ніколи до крові не бились. Потрібно зупинитись. А то ще покалічимо цього слабака. Він же на два роки старший. Гирями грався. А з нами не справився. Правда, Микола зіграв основну роль. Він уміє битись».

- Досить з нього, - до Миколи, - а то піде із заявою до сільської ради, чи до дільничного міліціонера.

Микола опустил руки. Він навіть добре не розумів, за що вони побили Стася. Та коли товариш просить допомогти, то конче потрібно. Наступного разу Василь йому допоможе. Вони з Василем давно сиділи на одній партії і майже завжди справи вирішували спільно. Василь учився значно краще і давав Миколі списувати домашні завдання. Зате Микола так ганяв у баскетбол, що у грі виручав Василя. Під кільцем, коли можна було самому закинути м'яч, він часто віддавав пас Василю, який і закидав. Василь такі подарунки з вдячністю розумів і зовсім не зазнавався..

Розгарячілі та вдоволені хлопці полишили Стася, який щось бормотів, схлипував і витирив носовичком носа. До будинку культури уже не пішли. Добре, що у провулку під час бійки ніхто не проходив. А то по селі пішов би розголос. Вони повернулись до Миколиної хати. Микола виніс кислого молока і хліба. Перекусили.

- Ти не забув, що у кінці травня, коли закінчаться заняття, ми маємо їхати на обласні змагання? На минуле тренування до району ти не поїхав. Я сказав там – у тебе захворіла мати і потрібно було приглянути за нею. А потренувались славно. Ми з тобою зараховані до основного складу. Та тренувальну гру виграла друга команда. Дивись, щоб тебе не відрахували з основної та не перевели у запасну. В неділю потрібно обов'язково їхати.

- А робота з геологами як?

- Тренер наказав приїжджати на шістнадцяту годину, коли спаде жара. Ми на полі працюємо до часу. Викладатись на повну, як сьогодні, не будемо. Маршрутка буде о третій. Трохи пообідаємо і на тренування приїдемо вчасно.

- То завтра о сьомій? – потис руку на прощання Василь.

- Звичайно. І не дивись довго на зорі, - пожартував товариш, - а то можеш проспати. Часом рука у тебе не болить? Якби не твій перший удар, Стась зразу міг дати здачі.

- Трохи поболує мізинець. Та пройде. Смикнув його і болу майже не відчуваю. А ти як?

- Знаєш, шумить у правому вусі. Таки поцілив цей вовкулака! Я саме нахилився до нього. А він – кулаком у вухо.

- Погано, що розбили до кривлі носа. Могли переламати перенісся. Піде до фельдшерського пункту і все розповість.

- А хто йому повірить? Свідків немає. Ми ж відпочивали після роботи з геологами. На рибалці нас теж ніхто не бачив. До Лисої Гори ми йшли за колишньою фермою польовою дорогою. До річч, ми на ставку залишили рибу. Моя була у полотняній торбці, що лежала у воді. Повинна бути жива. А твоя?

- Я через зябра нанизував на мотузку і теж занурив у воду.

- То потрібно зараз піти забрати. Завтра часу не буде.

- Може рано вранці? – не хотів чомусь іти Василь.

- А проспимо? Там такі гарні карасики. Шкода комусь лишати.

Юнаки знову попрямували до Лисої Гори. Майже повний місяць освітлював дорогу. Та вони і в темноті добре знали, як іти. З будівлі запусненої і майже розваленої ферми з шумом злетіла сова. Її очі у птьмі світились помітними жовтими цятками. Василю спочатку здалось, що це у небі летять штучні супутники, які він часто став спостерігати. Але Микола зразу зрозумів – сова. Тим більш вона протяжно пугукнула.

- Це ж сова. Невже не зрозумів? - розсудливо до Василя.

- Я сови ніколи не бачив.

- Тут ще й летючі миші кажани є. Їх потрібно остерігатись.

Якщо ненароком сяде на голову, то запутається у волоссі. Тоді миша дуже лякається і може поранити очі. Або вирвати добру ділянку чуприни.

Ось нарешті і Лиса Гора. Хлопці до води, а там на дощці сидить з вудкою дядько Мирон. Чоловік почув тиху розмову і повернувся до наших юнаків.

- Що, прийшли порибалити?- запитав спокійно.
 - Ні, ми під вечір тут залишили рибу.
 - То забирайте. Бачу – у воді торба і на мотузочку риба. Думаю
- прийдуть за нею. Ось і прийшли. А вудочок не взяли?

– Ні. Нам дуже рано вставати, - відповів Микола.

– Жаль. Непогано клює. Уже з десятків карасів маю.

Хлопці з радістю забрали рибу і швиденько назад. Уже наближалась північ. Птахи вклялись спати у гніздах, чи на гілках. Лише пугач у леваді подавав свій далекий глухий голос. Місяць сховався за обрій. Та зорі яскраво виблискували на високому недосяжному небозводі. Василь зупинив товариша.

- Подивись - он моє сузір'я Овен. А ось там майже з протилежного боку твоє – Ваги.

- Звідки ти знаєш, що моє Ваги? – здивувався Микола.

- Так твій же день народження 15 жовтня. Сонце в цей час перебуває у Вагах. Дуже просто. В Інтернеті можеш прочитати, - Василь з усмішкою подивився на товариша. – Там ще й все написано про твій характер, уподобання, ті, чи інші моменти у життєвих перипетіях, можливих поступках і таке інше. У моєму випадку майже все збігається з Інтернетівським описанням.

- Чому ж ти мені ніколи про це не розповідав? – з жалем у голосі промовив товариш.

- Я думав – ти сам знаєш. Адже у кожній газеті друкується астрологічний прогноз за Знаками Зодіаку. Я йому не дуже вірю. Пишуть - гарних астрологів дуже мало. Тому я ці прогнози майже не читаю. А ти почитай. Може й зацікавишся.

- Хіба я читаю ті газети? Та тепер подивлюсь у районній.

Вони уже підійшли до хати Василя і попрощались.

Назавтра після роботи у полі з геологами хлопці втоми майже не відчували. Петро Семенович лише трохи посміявся над синяком під вухом у Миколи.

- Що, погуляли десь увечері? Хоч разом були? У Василя он нічого і не видно. Дивіться. Ви мені потрібні здоровими і веселими. Так буде працювати значно легше.

Після обіду поїхали до райцентру на тренування. Маршрутка була переповнена. Їхали стоячи. Трохи наковтались пилу. Але приїхали вчасно.

Тренувались на відкритому повітрі. Спортивна зала у школі райцентру була завузька. Тренер Віталій Прокопович наголосив:

- У нас залишилось три тренувальних дні. Прошу не пропускати. Надіюсь домовитись з керівництвом про кількадеенний тренувальний збір напередодні змагань. Їздити щодня до райцентру не станете. Поживете у таборі відпочинку.

«А як же буде з роботою у геологів? – промайнуло у голові Василя. – Чи зароблю я достатньо грошей? Ми попрацювали лише два дні. Попереду до кінця занять ще дві пари вихідних. Може цей тренувальний збір буде пізніше. Тоді рублів триста-чотириста одержу. Поки що геологи мовчать. Хоча б не обманули. Ми ж з ними ніякої угоди не підписували. Потрібно, щоб Микола якось натякнув їм про розрахунок. Ми із-за змагань можемо закінчити працювати раніше. Микола вміє поговорити зі старшими. А геологи у них і живуть. Він для них майже свій».

Тим часом тренер почав розповідати про тактику гри на майбутніх змаганнях. Виявляється, баскетбол - це не просто якнайшвидше бігати від одного щита до іншого і закинути у кільце м'яч. Тут саме головне – розставити правильно гравців на майданчику у захисті та у нападі, вчасно і влучно віддати пас товаришу. Не зловживати самотійною грою. Особлива увага до персональної опіки гравців протилежної команди. Не давати їм спокійно розпасовувати. Грати під щитом без «фолів» - порушень правил при цій персональній опіці. За п'ять «фолів» - вилучення з майданчика до кінця гри. Вилучать два-три кращих гравців і команді буде дуже важко перемогти. Від такої премудрої теорії Василь аж розхвилювався. Вони он без всякої теорії гарно виступили на районних змаганнях. Тепер у збірній команді району потрібно буде добре знати гравців. За одне тренування на тиждень не визнаєш. Хоча б запам'ятати, як звати кожного. Добре, що Микола з ним. Поки що надія у гри на одного нього.

Після настанов тренера відбулась гра між першою і другою командами. Вони з Миколою грали у першій. Василь звично поглядав, де зараз товариш, і пас віддавав саме йому. Навіть, якщо той був не у зовсім вигідному положенні. Микола для нього ж свій гравець. Інші здавались чужими. Тренер це швидко побачив і зробив зауваження. Потім – друге. У третій чверті гри Василя посадили на лаву запасних. Йому було неприємно. Але що поробиш. Прийдеться міняти тактику. Перша команда знову, хоч і з невеликою різницею у рахунку, але програла. Тренер сказав, що потрібно грати більш злагоджено, дружніше. У хорошій команді всі

на рівних. А ось Василь чомусь пасує в основному лише Миколі. Були зауваження і до інших гравців. Та Василь думав про своє.

«Так можуть виключити з команди. А дуже хочеться поїхати на обласні змагання. Зараз у мене з Миколою треті спортивні розряди. Коли гарно виступимо у області, сказав тренер, одержимо другий розряд. А це уже можуть врахувати, коли поступатиму до університету. Терміново необхідно на тренуваннях зважити на помилки у своїй грі. Микола, звичайно, грає краще. Він і вищий від мене. Під щитом може перехопити м'яч у чужого. Його залишать в основному складі. Я повинен розраховувати на свою гарну швидкість та правильні паси. Тоді мене обов'язково включать до першої команди. Ось наступного тижня, коли будемо щоденно ганяти баскетбол біля своєї школи, постараюсь менше давати паси Миколі і звикну грати через усіх гравців».

Микола своєю грою був задоволений. У маршрутці сказав:

- Я закинув більше від усіх м'ячів. Тренер похвалив. Тому за включення до збірної не хвилююсь. Ти теж непогано грав. Дякую за паси. Але не забувай, що є ще й інші гравці. Тоді все буде добре.

Василь на це нічого не сказав. Був радий за друга. А свій план щодо покращення гри вирішив втілити уже у понеділок-вівторок. Лише б тиждень не був дощовим. А то дощ заважатиме. Вони ж грають на стадіоні.

Микола у геологів розпитав. Плата за роботу буде в кінці. Десь приблизно через місяць. Це хлопців не влаштовувало. Адже хотілось і морозива поїсти, і на дискотеку до сусіднього села піти, де грав невеликий оркестр. А вдома – лише музичний центр. Та у себе можна було попасти без оплати. А там – плати обов'язково. Нічого страшного, вирішили. Саме головне – зароблять грошей.

Робота з геологами ладилась. Уже пройшли, сказав Петро Семенович, кілометрів біля шести. Залишилось чотирнадцять. Приїжджала машина і забрала шліфи на обстеження.

Наступної неділі знову після обіду поїхали до райцентру. На тренуванні Віталій Прокопович похвалив Василя. В кінці сказав – на кількадекільні тренувальний збір грошей, як обіцяли раніше, у районі не знайшли. Тому потрібно буде наступного разу приїхати у суботу і неділю. Звично на шістнадцяту годину. Зранку на майданчику тренуються гандболісти.

Просити грошей на маршрутку у батьків Василь не наважився. Знав – їх завжди не вистачає. З городу ще майже нічого не

продавали. Зарплатню батькові чомусь затримали. У суботу після роботи звернувся до Петра Семеновича з проханням видати хоч невеликий аванс:

- Ви сказали – оплата по закінченні робіт. Та, якщо можна, заплатіть трохи зараз. Нам з Миколою потрібно у вихідні після обіду двічі поїхати до району на баскетбольні тренування. У батьків грошей немає. А не поїду – можуть виключити зі збірної району.

- То ви після роботи у полі ще тренуєтесь? – здивувався геолог, - Чому ж раніше не сказали. Невже у вас хватає сили?

- Ми ті вихідні їздили лише у неділю. А тут тренер сказав приїхати підряд два дні. Ми думали, якщо скажемо, можете відмовити нам у роботі. І ми взагалі не стомлюємось. Трохи ніби схудли. Та це у баскетболі на користь. Краще стрибаємо.

- Добре, прийдемо у село і я видам вам по двісті гривень. Ви хлопці старанні, надійні.

- А Дмитро з вами тренується? – зацікавився рудий Григорій. – Я теж в університеті ганяв баскетбол. Хотілося б побачити ваші тренування.

- Ні, Дмитро гарно «стріляє» - у когось сигарети. На свої грошей немає. Так часто виглядає, у кого попросити.

- У мене жодного разу не «стрільнув». Я навіть не бачив, щоб ти куриш, - Григорій до Дмитра, який трохи знітився.

- Батьків боюсь, - стримано той. - Батько один раз уже паском провчив. Але покурити хочеться. З цигаркою стаєш ніби старшим. А так намагаєшся швидше вирости і стати самостійним.

- На, покури, - простяг цигарку Григорій. – Та знай – куриво може призвести до туберкульозу. Он скільки людей зараз хворіє. Я курю лише найлегші з фільтром. Вони дорогі.

Хлопці були дуже задоволені, що мають свої гроші на проїзд. А ще надзвичайно зраділи, коли у неділю тренер сказав, що обоє через три тижні гратимуть на змаганнях в обласному центрі.

А поки що працювали з геологами. Пройшли полями повз звивисту річку Сіб, що петляла між мальовничими луками та лісами. Декілька раз виганяли з кущів лякливих зайців. А то натрапили на нору лисиці і побачили малих рудих лисенят. Вони були схожі на кошенят. Дмитро хотів одне взяти. Так лисиця мало не стрибнула йому у обличчя. Вона хоробро гарчала і старалась загнати лисенят до нори. А потім навіть гавкнула декілька раз. Лисенята злякано до неї горнулися та все хотіли схопити за цицьки. Видно, були голодні.

Лисиця ж з настовбурченою шерстю хижо клацала зубами і нарешті засунула лисенят у нору. З нори виглядала лише морда.

Хлопці стояли осторонь і сміялись. Дмитро хотів дрючком ще пошурувати у норі. Та Василь попросив пожаліти тварину.

- А вона наших курей жаліє? - сердито Дмитро, - Весною двох вкрала. Такі гарні були кури. Мати аж плакала.

- Так не ця ж лисиця, - Микола. – Їй звідси до села далеко.

- Ця, не ця, а потрібно з ними боротись. Мисливцям дозволено на них полювати. Розвелось занадто багато.

- Ми ж не мисливці. Не знущайся над нею. У неї малята.

Від геологів це було далеченько і вони навіть не прийшли подивитись. А хлопці швидко заспокоїлись.

У неділю Василь з Миколою випили увечері «Пепсі-Коли» і вирішили піти до будинку культури. Думали – попадуть на дискотеку. Давно уже там не були. Василь хотів зустрітись з Ларисою. Ніби ненароком. Може домовиться разом поїхати до Києва. Та не так сталось, як гадалось.

З-за повороту вулиці несподівано назустріч їм вийшов Стась з якимось високим хлопом. З дня бійки вони його жодного разу не бачили. Стась жив на другому кутку. От і прийшов сюди, щоб поквитатись з нашими баскетболістами. Хлопці остовпіли. До Стася було метрів десять, не більше. Він якимось зло посміхався.

- Давненько вас не бачив. Ховаєтесь? Зараз поговоримо! - Стась витяг з кишені якусь з пів метра мотузку з невеликими довгенькими набалдашниками на обох кінцях.

Василь бачив – сили нерівні. «Точно поб'ють! Що робити?»

- Тікай! - інстинктивно гукнув голосно до Миколи.

Той зразу ж розвернувся назад і щосили дременув, випереджаючи товариша. Баскетболісти бігали добре! Позаду чулись якісь вигуки. Та Стасю з хлопом було їх не наздогнати. А наші герої віддихались лише біля Миколиної хати. Оглядаючись сіли на лавочку біля криниці. Навколо криниці росли невисокі верби та кущі глоду. З вулиці хлопців не побачити.

- Добре погуляли на дискотеці? - важко ще дихав Микола.

- Так! Нам туди поки що дорога закрита, - не дуже весело відповів понурий Василь зі своїми думкам про Ларису.

- Піду винесу молока, а то у горлі ніби кілок стоїть. Серце мало не вистригнуло. Стась тепер буде нас часто підстерігати. Потрібно бути обережними, коли приїжджаємо до райцентру. Він

же там працює.

- Поки що жодного разу не зустріли. Та дійсно можемо наштовхнутись. Роздивимось навколо автобусної станції провулки на випадок, коли потрібно буде від нього тікати.

Хлопці ще трохи посиділи, послушали солов'я. Так і не розробили ніякого плану дій щодо Стася. У них ще був тиждень навчання в школі. Потім десь за тиждень закінчать роботу у геологів. А там – канікули і обласні змагання з баскетболу.

Десять класів Василь закінчив дуже добре. З трьох предметів одержав грамоти. Микола - так собі. Він мріяв стати гарним спортсменом. На баскетбольну площадку біля школи приходив першим і йшов звідти останнім. Більше всього тренував кидки по кільцю з поза межами штрафної площадки. Такі кидки, як відомо, давали три очки. За останні місяці він навіть підріс до метра дев'яноста сантиметрів. «Гарний хлопець, - казав про нього учитель фізкультури, - таких би нам ще парочку баскетболістів і ми завжди були б першими у районі. Василь теж непогано грає. Але до зросту ще б сантиметрів десять-п'ятнадцять додати. Вони у парі з Миколою переграли б любих».

З геологами дійшли до Ладижина. Там їх рідний Сіб ставав значно ширшим. Він повільно ніс свої води між зеленими вербами. Ніби став значно старшим і не дуже поспішав закінчувати ходу. Пляжів тут не було видно. Та хлопці скупались, стрибнувши прямо з берега. Василь доторкнувся ногою до якогось слизького ніби гладенького поліна. «Поліно» стрепенулось, мляво вдарило хвостом по литці і вислизнуло з-під ноги. Хлопець зовсім не злякався. «Оце так рибина! – здогадався радісно, - Певно сом! От би вловити. Вудок з собою немає. Може Микола щось придумає».

- Тут, здається, великий сом! - висунув голову з води і вигукнув радісно до товариша, який уже майже переплив на другий більш пологий беріг. - Що будемо робити?

- Ти думаєш, він стоятиме на місці і чекатиме, коли його вловлять? Кажуть, великі соми можуть вкусити навіть людину.

До річки уже підійшов Григорій. Петро Семенович ще щось там записував до журналу, але теж підняв голову.

- Точно сом? - Григорій до Василя. - Ти не помилився?

- Може й короп. Вони бувають по десять і більше кілограмів. Невже ми впустимо таку здобич? Раз у житті натрапив і не знаю, що вдіяти. Григорію, придумайте, як його здобути.

- Що тут довго думати, - Григорій теж загорівся бажанням. – У мене в рюкзаку є брусок динаміту. Ношу на всякий випадок. Зараз зробимо. Швиденько вилазьте з води.

Григорій побіг до рюкзака, витяг брусочок, подібний до куска мила. До нього уже був приладнаний бікфордів шнур довжиною сантиметрів двадцять. Геологи прибігли до берега разом. Хлопці повистрибували з води і зацікавлено спостерігали.

- Відійдіть подалі! - крикнув Григорій, підпалюючи за допомогою запальнички шнур. – А то вибух може дістати.

Голубий вогник побіг по шнуру. Хлопці, затамувавши подих, зачаровано дивились на нього. Коли залишилось горіти зовсім мало, Григорій кинув динаміт на середину річки. Через мить пролунав гучний вибух. Вода великим фонтаном підстрибнула вгору. Через хвилину річка покрилась великим колом оглушеної риби. Багато малої, між нею траплялись рибини і побільше. А великої не було.

- Даремно лише використав динаміт, - розчаровано Григорій, оглядаючи воду, що ще хвилювалась від берега до берега. - От і вір, що ти наступив на сома. У рибалок завжди дуже багата уява. Зловить кіло, а каже – десять, - до Василя.

- Дивіться, там щось спливає! – закричав Дмитро.

Дійсно, на ближньому краю кола риби сплив великий сом. Метрів півтора у довжину.

Василь від радощів застрибав по березі.

- Є! Є! Перший у житті сом! Швидше тягнемо на беріг, бо може отямитись і втече! – до Дмитра і Миколи.

Хлопці кинулись мерщій у воду. Сом лежав на боку. Плавники не рухались. Голова ніби у малого теляти. Біля пащі довгі майже сиві вуса. Спиною покритим чимось схожим на темно зелений мох. Хвіст - як дві великі людські долоні. Схопили рибину з боків за зябра і швидше до берега. Григорій з Петром Семеновичем допомогли витягти на траву. У хлопців від захвату очі полізли на лоба. Вражено мовчали. Ніколи не бачили такого дива.

- Так! Екземпляр чудовий, - Петро Семенович, - кілограмів з тридцять. Василю, бігом принеси з рюкзака кирку! Потрібно добити, а то дійсно стрибне у воду.

Геолог кількома ударами пробив киркою рибі лоба і опустив руки, думаючи, як поступити далі.

- Рюкзаки зі шліфами важкі. Залишати шліфи не можна. Це

останні. Повертатись за ними далеко. Якщо сома розділимо на частини, немає куди класти. Які будуть пропозиції?

- Може десь знайти автомашину і найняти, - розважливо Василь, - Можна було б у селі попросити водія з сільпо приїхати. Та далеко до нашого села.

- Ми від польової дороги сюди йшли з годину, - подивився у карту Петро Семенович, - Пропоную розрізати сому живота, викинути нутроці. Стане значно легшим. Потім вирубаємо хорошу тичку, за хвіст і за голову прив'яжемо рибину і понесемо по черзі до дороги. Там трапиться якась машина.

Нутроців дійсно було багато. Хлопці тримали за розрізаний бік, а Петро Семенович спритно ножем вичистив нутроці на траву. Дмитро їх вкинув лопатою до ями, звідки брали шліф, і засипав зверху землею. Григорій приніс вирубану недалеко товстеньку тичку. У геологів завжди є якісь мотузки. Прийшлося прив'язати не лише за голову і хвоста, а й за живіт паском від штанів Григорія.

Спочатку з кілометр несли Василь з Григорієм. Потім через кожних пів години мінялись. Сом розхитувався. Йшли повільно.

Десь під вечір водій старої вантажівки привіз їх до Василевої хати. Коли занесли до двору, мати спочатку не зрозуміла, що несуть. Василь радісно вигукнув:

- Мамо, вловили сома! Давайте клейонку, якісь ночви та відра.

Мати сплеснула руками. Швиденько розстелила серед двору стару клейонку, бігом винесла з літньої кухні довгі ночви. Петро Семенович попросив сокиру. Спочатку відрубав голову і хвоста. Вкинув у відра. Потім ножем і остаточно за допомогою сокири розрубав рибину на три майже рівні частини.

- Василю, вибирай. Без тебе ми такої здобичі не мали б, Одна частина твоя, друга - Миколі з Дмитром, третя - наша з Григорієм, - подивився геолог весело на хлопця.

Мати насмажила смачної жирної риби, наварила мисок десять холодцю. У хаті з тиждень було свято. А сестричка довго розпитувала, як вдалось вловити таку велику рибину. Василь все не хотів розповідати, що прийшлося глушити динамітом.

- Великі соми дуже неповороткі і ліниві, - з лукавою посмішкою дивився на Марійку, - коли ми купались і я наступив на нього, сом чомусь не пішов на глибину, а почав повільно спливати. Микола був поряд з якимось дрючком. Як тільки сом піднявся на поверхню і розкрив пащу, Микола встромив туди глибоко дрючка.

Напевне, аж у самий шлунок. Я схопив рибину за зябра. Сом трохи пручався, але ми справились і підтягли його до берега. А тут Петро Семенович уже стояв з киркою. Як поцілів сома у лоба, той і віддав Богу душу..

Марійка з широко розкритими очима дивилась на брата

- Як же ви не злякались такої величезної риби? Мати з однією головою справлялась більше години. А наступний майже весь день смажила та варила. Жиру одного назбирала трилітрову банку.

- А чого лякатись? – сміявся Василь, - Ми з Миколою Стася не злякались. А тут звичайний собі сом. Риба, як риба.

Геологи за роботу розрахувались, як і обіцяли. Василь половину заробленого віддав матері. Хлопці мали на літо свої кошти.

Невдовзі наші герої поїхали до обласного центру на змагання. Двадцять шість команд буди розбиті на чотири групи. У наступне коло виходили по дві команди-переможці з кожної групи. Першу гру Микола виступав центровим у стартовому складі, Василь – у другому. Спочатку гра ладилась. Їх команда відірвалась на одинадцять очок. А потім другий центровий чомусь «забуксував». То не вчасно підбіжить до щита, то пас не тому віддасть. В останній чверті розгубили перевагу і програли зустріч. Можливо і з-за того, що за них з трибуни ніхто не вболівав. А суперників підтримувала гарна група глядачів.

Тренер після гри не сварив гравців.

- Програли тому, що забули про колективність. Не потрібно грати лише через центрових. Є у розпасовуючого гарна позиція – іди під кільце. Не бійся. Ти теж умієш гарно закидати. Не падаємо духом. Але усі наступні ігри потрібно вигравати. Інакше вилетимо.

І дійсно, стали грати не так скуто. Василя тренер випускав уже на початку гри. Вони з Миколою мали повне взаєморозуміння. Та не забували, що з ними ще чотири гравці на площадці. Паси йшло по всіх. Останню гру спочатку програвали, а в самому кінці вирвались вперед і перемогли з різницею у три очки. Особливо відзначився Микола. Він і закинув вирішальний м'яч. Закинув надзвичайно гарно, з далекої відстані, під оплески глядачів.

Команда дійшла до пів фіналу і зайняла почесне третє місце. Всіх нагородили грамотами і медалями. Одержали другі спортивні розряди. Миколу включили до збірної команди школярів області.

По місту ходили мало. Так вимотувались на іграх, що потім довго відпочивали. Лише відвідали світло-музичний надзвичайно

вважаючий фонтан «Рошен» та садибу-музей видатного хірурга Миколи Пирогова. Фонтан розташований у центрі міста на річці Південний Буг. Глядачів – не протиснутись! Хлопці стояли на мосту і захоплено спостерігали за музичним та світловим супроводом граючих струменів води. В одному з епізодів звучав навіть танець малих лебедів з балету Чайковського «Лебедине озеро». Напрями та висота струменів мінялась кожних десять-двадцять секунд. Кольори підсвітки – теж. Особливо гарні та далекі промені «лазерних» ліхтарів, що сягали дальніх районів міста. З натовпу час від часу лунали голоси захоплення. А хлопці взагалі стояли з розкритими ротами. Фонтан вважається одним з найкращих у Європі. От буде про що розповісти вдома.

Василь повернувся додому, а Миколу залишили на тренування перед змаганнями на першість України. Наш герой був радий за друга і зовсім йому не заздрив. У нього не йшла з голови Лариса. Щоб зустрітись з нею, прийшлося вдатись до хитрощів. Прямо піти, чи зустріти і сказати, що хоче поїхати з нею до Києва, він не наважувався. У пам'яті постійно виникала така неприємна для нього картинка про її поцілунки зі Стасем. Як вона могла цілуватись з таким недолугим телепнем! Може Стась і непоганий хлопець, але Ларисі потрібний інший. Вона заслуговує на найкращого. І Василь стане таким! Докладе якнайбільше зусиль, щоб подружитись з нею.

Сестричка Марійка дружила з однокласницею, що жила поряд з Ларисою і часто до тої бігала обмінятись ляльками, чи малюнками. От Василь одного дня пішов ніби покликати Марійку додому. Та зайшов її «шукати» до Ларисиного будинку. Голосно покликав сестру. На поріг вийшла Лариса.

- Наша Марійка у вас? Матері щось потрібно допомогти, а вона забарилась, – запитав невимушено, ніби не знав, що подружка сестри живе далі через дві хати.

- Ні. Навіть не знаю, до кого вона ходить. - відповіла красуня і хотіла повернутись до хати.

- Зачекай, хлопці казали, що ти поступатимеш до Київської консерваторії. Коли збираєшся їхати до столиці?

- Післязавтра. Батько прихворів і прийдеться одній. А що?

- Я хочу теж поїхати розпитати про конкурс в університеті Шевченка. Наступного року поступатиму. Давай поїдемо разом. Буде веселіше. Важкий акордеон допоможу тобі везти. У мене ж не буде жодних речей.

- От дякую тобі! Батько хай лікується. А то не відпустить одну, ніби я уже не доросла і не доберусь сама.

- Тоді я зайду за тобою і сядемо на першу маршрутку, - зрадів Василь і пішов «шукати» сестру.

«Про Стася навіть не згадала. Той міг би у такому випадку взяти відгул, чи відпроситись на один день. Отакий залицяльник! Адже красуню Ларису може якийсь гарний хлопець в любий час перехопити, зацікавити. Тоді прощавай, люба. Не додумався Стась – мені на краще. Куплю на дорогу газованої води, якогось печива, цукерок. У Києві – морозива. Домовлюсь провідати її під час прослуховування. Скажу, що приїду до університету ще раз у кінці прийому. Вона ніби поступає на відділення інструментальної музики. Обов'язково будуть прослуховування, екзамен з нотної грамоти. Не потрібно лише показувати, що вона мені дуже подобається. Просто товариші з однієї школи. І не задивляйтесь на її чудову косу. От постояв поряд, а від неї так приємно, духмяно, дуже тонко пахне чимось для мене незвичним. Чи любистком, чи м'ятою. А може якісь особливі парфуми. Зараз є у балончиках. Геологи користувались. Так і стояв би біля неї до вечора. Та потрібно мати чоловічу стриманість. Вона он на мене майже не дивилась. Невже така горда? Чи Стась голову їй закрутив?»

Василь прийшов до Ларисиного будинку завчасно. Вона давно зібралась. Речі стояли у сінях. Акордеон і спортивна сумка. Мати подякувала Василю, що взявся допомогти дочці добратись до столиці. Не так уже й далеко, але ноші важкі.

- Проведи її, будь ласка, до самої консерваторії. Та придивляйся, щоб у метро хтось не поцупив гроші. Вони у неї в сумці разом з документами. А все може трапитись. Вона здасть документи і відвезеш її до тітки. Лише тоді я буду спокійна.

- Не турбуйтеся, тітко Любо! Я до університету можу піти після обіду. Тому поки не влаштую Ларису, від неї ні на крок.

- От дякую тобі, голубе. Славного сина виховали батьки.

У маршрутці говорили мало. Лариса попила води. Василь квітчасто розповів про фонтан «Рошен». Особливо цікаво – про світловий та музичний супровід. Та дівчина вибачилась, дістала якісь ноти і до Києва їх переглядала. Василь був радий, що хоч дозволила сидіти поряд. Скоса все милувався білявим волоссям, тонкими рисами обличчя, граціозною шиєю. Навіть руки у неї були якісь особливі. Пальці тонкі та видовжені. Хлопець раніше ніколи з

дівчатами не товаришував. Тому не знав, як Ларису зацікавити. Більшість дороги мовчав.

У Києві Василь був вперше. Керувала Лариса, яка була у тітки уже декілька раз. Вони спустились у метро. Хлопець був вражений побаченням. На ескалаторі ледве не впав. А яке чудове оформлення підземної станції! Та добре пам'ятав прохання тітки Люби і не спускав очей з Ларисиної сумки. Йому чомусь здавалось, що у місті більшість чоловіків злодії. Тому особливо приглядав за чоловіками. Вийшли на площі Незалежності. Хлопця вразила висока статуя у центрі площі. Скрізь чистота. Широкий Хрещатик. На вулиці багато людей. Усі кудись поспішають. Через пів години були уже в консерваторії. Лариса залишила хлопця з речами у величному фойє. Повернулась швидко. З'ясувалось, що прослуховування буде завтра. Василь поїхав з Ларисою до тітки, добре запам'ятав адресу.

- Я до університету. Розпитаю про конкурс на радіоастрономію і може є якісь заочні підготовчі курси. Хотів побувати на твоєму прослуховуванні. Та потрібно увечері повертатись додому. Удачі тобі! – промовив удавано байдуже, не дивлячись у вічі дівчини.

- Так вдячна, що ти допоміг. Я до занять ще повернусь до села. Вийдеш на станції метро «Університетська». Там зовсім поряд. Не заблукаєш. Розпитаєш у прохожих. Чому ти вибрав саме радіоастрономію? Я навіть не уявляю, що це таке. Вперше чую. Звичайно, твоя справа. Та у селі роботи точно не знайдеш.

- Це наука про зірки, пульсари, темні діри. У мене мрія – потрапити на космічну станцію.

- Ну ти даєш! – здивувалась дівчина і уважно подивилась на хлопця. – З нашого глухого села та у космонавти? Дуже важко.

- Гагарін теж з глухого міста. А першим полетів у Космос.

- Так то Гагарін! Але мрію твою поважаю. Щастя, космонавте, - глузливо сказала на прощання красуня білявка.

«Ти ще мене сама привітаєш і цілуватимеш, - обурено думав хлопець. - Я від своєї мрії не відступлюсь. У нас є державна космічна програма. Мені до неї конче потрібно буде потрапити. А там недалеко і до космічного польоту. По радіо сказали, що на цю програму держава все більше виділяє коштів. Наші космічні ракети одні з найкращих у світі. Їх замовляє Росія, Бразилія, скандинавські країни. Тому незабаром полетимо до інших планет. США уже планують політ на Марс. Хіба ми гірші!»

Василю здаля від станції метро показали корпус університету

Шевченка. Невже він буде незабаром тут навчатись! Зробить усе, щоб сюди потрапити. Можна було б готуватись поступати до бухгалтерського технікуму, що у районі. Роботу бухгалтера легше знайти. Або до педагогічного інституту у обласному центрі. Та мріяв про далекі планети і зірки. Он американські астронавти давно побували на Місяці. Уже запустили космічну станцію до Венери та у напрямку Сонця. Поки буде навчатись, можуть полетіти і у далекий Космос. Лише б йому не спізнитись! Команда точно буде набиратись міжнародна. І він зможе туди потрапити! Адже грав на першість області з баскетболу. Міг потрапити і до обласної збірної команди. Та Микола виявився кращим. Він більше тренувався. От і йому потрібно останній рік у школі не відволікатись на дрібниці. Фізику й математику вивчити якнайкраще. А з української мови у нього завжди були відмінні оцінки. За неї він спокійний.

Ось перед ним високий червоний красень головного корпусу! Підійшов до величного входу з колонами. Із завмерлим серцем піднявся по сходах. Думав – вхід вільний. Адже державний університет. Та з кабінки вахтерша суворо запитала перепустку. У хлопця, звичайно, перепустки не було.

- Тьотю, мені потрібно узнати, який конкурс на фізичний факультет. Я хочу наступного року поступати на радіоастрономію, - не відійшов від вахтерші.

- Яка я тобі тьотя, хлопцю? Наказано абітурієнтів пускати лише за перепустками. А ти і не абітурієнт.

- Я лише подивлюсь, - благав Василь, - з села приїхав.

- Я сама з села. Що з тобою робити? Добре, на другому поверсі підеш направо. Там недалеко побачиш двері з написом «Деканат фізичного факультету» і на дошці різні оголошення. Розберешся. Лише довго не затримуйся і не ходи по університету.

Василь подякував і попрямував по коридору направо. Високі двері із золотими ручками та табличками з чудернацькими написами. Проректор, кафедра, методичний кабінет. Що це означало – не міг зрозуміти. На стінах портрети видатних учених. Нарешті деканат фізичного факультету. Так вахтерша і сказала. Ось і дошка оголошень. Надруковано гарним шрифтом:

«На фізичний факультет приймається 75 студентів за державним замовленням і 75 – на комерційних (платних) засадах. На 15 липня подано заяв 852. Результати прийому будуть оголошені 30 липня».

Ось і узнав – 5,6 заяв на одне місце. Не так уже й багато.

Шарпнув двері деканату, щоб запитати про підготовчі курси. Зачинено. На серці стало спокійніше. Через годину, нікуди не заходячи, був уже на залізничному вокзалі. Зразу ж до маршрутки. Лариса казала, що у них в консерваторії на одне місце претендують більше тридцяти осіб! Чи поступить вона при такому величезному конкурсі? «От хто хвилюється! - вирувало у голові з жалем про дівчину. – А не поступить, то приїде назад у село. Поступатиме наступного року. Може до іншого вузу».

Лариса приїхала днів через десять. Зустрілися на дискотеці. Дивно, та Стася з нею не було. Стояла з подругою і щось весело розповідала. У гарному квітчастому платті, білих туфлях на високих підборах. Ну просто наречена. Хоч зараз під вінець! Василь наважився підійти.

- Можна привітати? Поступила? – запитав теж весело.

- Поступила, та не у Києві.

- Як не у Києві? Консерваторія ж там, - співчутливо.

- У Київську величезний конкурс. Там лише по благу. А я подавала ще заяву до Одеської. Туди і прийняли. Одеса теж надзвичайно гарне місто. Там Чорне море. А який оперний театр! Я уже і відпрацювала на ремонті гуртожитку. Поїду у кінці серпня.

- Вітаю, - розгублено Василь, - а я подамся через рік до Києва.

«Попробуй тепер з нею зустрітися. Мені в Одесі нічого робити. Там теж є університет. Але спеціальності радіоастрономія чомусь немає. Така важлива спеціальність, а лише у Києві. Що робити, не знаю. Вона точно там швидко вискочить заміж. Може зараз наважитись зізнатись їй у тому, що весь час думаю про неї, що до збірної району попав лише для того, щоб вона звернула на мене увагу. Стася з Миколою ми якось відвадимо. Так Миколи чомусь довгенько немає. Напевне зайнятий тренуваннями. Хоча б добре виступила збірна області. З його оцінками лише спорт і допоможе знайти гарну дорогу у житті. Ні з ким порадитись».

Микола з'явився несподівано. Став якийсь худощавий. Засмаглий Ніби підріс. Привіз Василю подарунок. Білі кросівки.

- Нам на змагання видали нові кросівки. А у мене ще старі до цього часу добрі. От тобі буде у чому ганяти баскетбол.

- Дуже вдячний! Та чого ти віддаєш нові? – здивувався Василь. – Це ж відомої фірми «Адідас»! Одні з найкращих.

- Мені ще дадуть. Я попав до дорослої збірної! Уже маю

перший розряд! Незабаром знову на змагання. А у мене брата немає. Ти мені мов рідний брат. Як тут у нас складаються обставини? Стася більше не зустрічав?

- Проїшов слух, ніби його разом з двома іншими робітниками фірма послала до Польщі вивчити нові технології виготовлення меблів. Там застосовують якийсь МДФ. А у нас до цього часу ДСП. Воно ж шкідливе. Довго виділяє чи фенол, чи ацетон.

- Нічого, дочекаємось його і знову намнемо морду.

- А я був у Києві. Розпитував про конкурс в університеті. Величенький, але прорвемось. Наша акордеоністка Лариса поступила до Одеської консерваторії. Хотіла до Київської. Та не пройшла за конкурсом. Там тридцять чоловік на місце!

- Ми ж бачили якось її зі Стасем. Може ти хочеш її відбити? Тому і полюємо на цього зазнайку?

- При чому тут Лариса? – знітився Василь. - Стась задирає носа. Хіба ми можемо таке пробачити?

- Точно не можемо. Завтра субота. Підемо на дискотеку і якось покращимо цю зрозумілу для нас ситуацію.

- Ти не розповів, де були змагання. Чи цікаво було? – постарався перевести розмову на іншу тему Василь.

- Змагались у Білій Церкві. Це зовсім близько від Києва. Зіграли ми непогано. Друге місце. Могли стати чемпіонами. Одержали б кандидатів у майстри спорту. Та у фіналі програли львів'янам. У них двоє виступають за клуб «Галичина». Чудові хлопці. Уже майстри спорту! Прямо на змаганнях оголосили, що їх уже зарахували до Київського Національного університету фізкультури і спорту. Познайомився з ними. Наші кімнати були поряд. Знаєш, вони члени Української Національної Самооборони УНСО. Такі завзяті українці! Справжні патріоти.

- Хтось сказав, що УНСО - то бандерівці.

- Які бандерівці? Вони націоналісти у кращому розумінні цього слова. За те, щоб наша українська нація була однією з кращих у світі. Невже це погано? Он у нас з вами телевізора у хаті немає. А у американців вони стоять навіть у тюремних камерах!

- Так то у американців. Нам до них далеко.

- А Польща поряд, Латвія, Естонія? Там Інтернет у кожній хаті. У нас недавно провели лише до школи. І не кожного допускають.

- Так, Інтернет – це чудово! - мрійливо Василь. – Там є відповіді на всі питання. От дивився недавно про розширення Всесвіту. Через

десяток мільярдів років все може зібратись в кулак. Не стане ні нашого Сонця, ні, тим більш, рідної Землі.

- Я тобі про нашу неньку Україну, а ти – про свій Всесвіт через мільярди років. Хто доживе до цього? Сьогодні учені доказують одне, а завтра – зовсім інше. Вони за це гарну заробітну платню одержують. Опустись на нашу рідну Землю. Двадцять років незалежності, а копаємось у свинячих хлівах. На Заході уже сапи давно не знають. У нас же буряки висівають в розрахунку на те, скільки є жінок у селі. Адже жінкам їх сапати, проривати. Добре, що хоч комбайнами збирають.

- Це тобі львівські хлопці розповіли? Раніше крім рибалки та баскетболу ти нічим не цікавився.

- А якщо і львівські! В Україні найкращі у світі чорноземи. Входимо до п'ятірки найбільших у світі експортерів зерна. Та свого рідного зернозбирального комбайну не маємо. Купуємо російські, німецькі, американські за великі кошти. Ракети робимо, а тракторів нормальних не можемо виготовляти. Поступово перетворюємось у сільськогосподарський придаток Європи. Безробіття велике. Видно, комусь вигідно, щоб Україна ходила по світу з протягнутою рукою та просила у Міжнародного валютного Фонду великі кредити. Знаєш, у мене уже болить голова від цих думок. Нам молодим ще жити і жити. Не забезпечимо ми собі гарне майбутнє, хто це зробить? Серед молоді ходять впевнені чутки, що потрібно згуртуватись та заставити владу міняти все на краще. У Білій Церкві бачив чорні написи на стінах «Україно, покинься!», «Слава приморським партизанам!», «Добровольські загони», «ОПІР.INFO» та інші. Я не стоятиму осторонь.

- Хочеш, щоб тобою зацікавився дільничний міліціонер? А ще є якась Служба безпеки України СБУ. Ми з тобою можемо вести такі розмови. Але більше, прошу тебе, - нікому! Пам'ятаєш, нам учитель історії розповідав про НКВС та КДБ у Радянському Союзі. Натякав, що і тепер таке є. Батькам нічого подібного не розповідай. А то не пустять нікуди на змагання.

- Я що, дурний! Поступлю наступного року до інституту фізкультури, а там видно буде. Так завтра на дискотеку? Може вдосвіта підемо на ставок?

- Хочеш, щоб знову нас «застукав» орендар? Якщо зловить, поведе до сільської ради. А там назначать штраф. Та ще й в школу повідомлять, - почав відмовляти розсудливий Василь.

- Не бійся! Я знаю таке місце, що ніхто не побачить. Зайдемо з Городянського кутка подалі в очерет з осокою. Столочену осоку знову за собою підніmemo. І прямо у воді постоїмо годинку. Штук п'ять-десять карасиків будуть нашими.

- Ти що, уже там був?

- Вторік яось без тебе, - винуvато Микола.

- Тоді підемо на світанку. Черв'яків гнойових я накопаю. Там і земляні попадаються. А ти приготуй тіста та картоплі. Адже невідомо, на що братиме. Бачив учора Дмитра, ніби на тісто бере. Там часом п'явок немає? Вони люблять за ноги поссати.

- Нічого страшного. Якщо і поссуть трохи, то лише на користь, - глузливо розсміявся Микола, - Невже п'явок злякався?

- Не злякався. А все ж неприємно.

Сонце ще не зійшло, лише освітило високі хмари, а вони уже були на місці. По дорозі навіть нікого не зустріли. Тихо, спокійно, Жодної хвильки на воді. Очерет високий. Уже темно коричневі палки викинув. Вода вище колін. Закачали штани. Ввіткнули у дно завчасно виламані рогачики, на які поклали вудочки. Помахами рук відігнали качку, що плила прямо на них попереду виводка каченят. Качка не злякалась. Поплила мимо далі. Поплавки хвилин десять не рухались. Та хлопці не хвилювались, Риба у ставку є. Он як на плесі підстрибує з води. І тут Микола зовсім тихо, ніби подих вітру:

- У тебе торкнуло. Дивись уважно.

І почало клювати. Лише не лови гав. Коли іде хороший кльов, рибак ні про що не думає. Забуваються усі турботи та неприємності. Життя зупиняється. Вся увага на поплавок. Саме головне – не прогавити, коли риба починає брати наживку. Окунь зразу не поспішає. Принюхується. Потім обережно присадить поплавок і відпустить, присадить і відпустить. Серце зупиняється у грудях. Рука уже на вудилищі. Весь організм чекає вирішального моменту. Нарешті повів поплавок в бік. Можна уже підсікати, а то наживки не стане. Рішуче вудилище не зовсім високо смикаєш до гори. Є! На гачку тріпається риба. Якщо невелика, вудилище піднімаєш вище. Срібна риба виблискує на сонці, звивається, підскакує. І ось уже в руці. На серці маршова пісня! Якщо риба велика, з води її не піднімаєш, а, не попускаючи ліску, щоб не зірвалась, тягнеш майже по поверхні води. Вудилище вигинається великою дугою. Ніби має ось-ось тріснути. Лише в самому кінці трохи піднімаєш над водою і зразу до руки. Якщо зірветься з гачка, з передсердя плюєш у воду.

Натягуєш на гачок нову наживку і знову закидаєш. Про невдачу майже зразу потрібно забувати.

Короп, як правило, завжди клює зразу. Лець присадив поплавок і потяг до низу. Знову не лови гав! Прогавиш – поплавок може бути уже на поверхні. Особливо, коли ловиш на картоплю, чи на тісто. Короп більший і тягнеться важче карася. Якщо великий, то водить ліску з боку в бік, поки не стомиться. Попустиш ліску – може зірватись, або й порвати ліску. Тому весь час у великій нервовій напрузі, поки риба не в руці. Лише тоді зітхаєш з полегшенням. Тримаєш її за зябра, чи за голову і радієш, ніби великому грошовому лотерейному виграшу.

За годину вирішили іти додому. Микола знову вловив більше Василя. Як і у баскетболі, тут він теж був спритніший. Та обоє були надзвичайно задоволені.

У суботу на дискотеці таки зустріли Ларису. Стася не було і хлопці почували себе спокійно. Вони не танцювали. Лише спостерігали, хто з ким і як танцює. В основному були якісь загальні «папуаські» танці. А ось у вальсі одні юнаки тримались від дівчини на певній відстані, інші – притискали до себе. Останні точно чи зустрічались з цією дівчиною, чи намагались зблизитись. Якщо часто запрошує одну й ту дівчину – те ж саме. У більшості ж випадків, лише починала грати музика, то першими дівчата, а потім і хлопці самі без запрошення виходили танцювати. Василя цікавила, звичайно, Лариса. Вона у перервах стояла з групою однокласників і щось розповідала. Її хоч і запрошувати, але різні юнаки. Видно, Стась усіх відвадив, чи знали про його зустрічі з дівчиною і відверто побоювались. Василь хотів попросити Миколу підійти до гурту, у якому стояла Лариса, але вчасно схаменувся. Він же сказав товаришу, що дівчина його не цікавить.

«Може після танців назирці піти за нею? Миколі раніше сказати, що іду додому. А самому зачекати десь у тіні дерев і пройтись за Ларисою. Тоді точно знатиму, чи немає у неї якогось іншого залицяльника. Така дівчина повинна привертати увагу багатьох хлопців. Вона і на акордеоні грає чудово, і танцює гарно. Інші «викаблучуються», привертаючи увагу, а вона майже не виділяється з гурту. Рухи такі плавні, невимушені, природні. От би потанцювати з нею. Та боюсь, що поряд буду виглядати необтесаним незграбою. Раніше якось попробував стати до гурту танцюючих, і відчув, що майже нічого не виходить. Чи ритму не відчуваю, чи хисту немає.

От і боюсь, щоб наді мною не поглузували. Якщо Лариса побачить, як я погано танцюю, у душі посміється з мене. Не можу допустити, щоб виглядати у її очах якимось посміховиськом. Може якимось вдома навчитись краще танцювати. Та Марійка ще мала. Їй не до танців. А більше немає з ким. Не підеш же до когось з однокласниць і попросиш повчити танцювати. Подумає, що закохався у неї. Хлопці засміють. Танцювати не вмію, співати – теж. Чим привернути Ларисину увагу? У голову нічого путнього не приходиться. Залишається лише осторонь потайки спостерігати за цією красунею. Боюсь дивитись на неї. Адже по очах можна зрозуміти, як вона мені подобається. У голові починає морочитись. Невже отака ця любов? Вона уже почала мені снитись. Навіть мати звернула увагу, що я став якимось задумливим. Рвав недавно черешні і мало не впав з дерева. Так можна стати калікою. Тоді і про університет забудь. Щоб я із-за цієї любові не став радіоастрономом? Відмовитись від своєї найкращої мрії? Та нізащо! Он Микола хотів стати класним баскетболістом і став. Уже й наступного року буде в університеті фізкультури. Про дівчат навіть не заїкається. А може і про любов не забувати, і прикласти якнайбільше зусиль для досягнення мрії? Та хіба можна розірватись на дві частини? Із-за цієї любові загинули Пушкін, Маяковський. Навіть видатні козачі гетьмани Северин Наливайко та Іван Мазепа. Ну нащо мені ця дурна любов! Просто приємно полюбуватись якоюсь гарною дівчиною. І годі. А такі дурні, як Стас, хай думають про любов. Оце останній раз прослідкую тихенько за Ларисою і більше й не гляну у її бік».

Лариса пішла з дискотеки разом з подругою. Василь - далеченько позаду, не випускаючи їх з поля зору. Десь на пів дорозі подруга зайшла до своєї хати, а Лариса далі одна. Василь уже хотів повертати назад, як раптом побачив, що до Лариси приєднався якийсь хлопець. Це був точно не Стась. Той вищий. Тоді хто? Василь прискорив крок і майже наздогнав молоду пару. Та ось уже й Ларисина хата. Молоді зупинились, а Василь нахилив голову і пройшов далі. Хлопця він не впізнав. Лише почув, що той розмовляє російською мовою. Таких у селі не було. Звідки він взявся? Невже Лариса познайомилась з кимось у Києві, чи в Одесі? Трохи далі біля тину стояв мотоцикл. Точно цей молодик на ньому приїхав. І уже, видно, не вперше, якщо знає, де живе Лариса. «Не хватало нам ще російськомовних! - обурився Василь, - Ну Стась хоч свій. А це

якийсь чужак. Хай їздить до своїх дівчат! Та що ж вдіяти? Чого я не взяв з собою Миколу? Він би напевно щось придумав».

Лариса тим часом зайшла з хлопцем до двору. Ніби сіли на лавочці. Василю було нічого робити. Він підійшов до мотоциклу. У замку замикання стирчав ключ. От дурень! Залишив ключа. Не довго думаючи, Василь витяг ключа і швиденько далі пройшов іншим провулком додому.

«Не буде більше до нас їздити! Нахаба! Пошукає ключа, похвилюється і зрозуміє – якщо хоче сюди їздити, потрібно з нашими хлопцями домовлятися. Поставити вина, перетерти питання, чи дівчина вільна від наших залицяльників. А уже тоді навідуйся. Так Миколі завтра і скажу».

Де і як цей чужак ночував, невідомо. Та наступного вечора біля будинку культури наші хлопці його побачили. Ходив між молоддю і щось запитував. «Наче став менший зростом, - подумав Василь, - якось зіщулився. Мотоцикл у нього гарний. Весь блищить нікельованими частинами. Якийсь ніби японський. Та без ключа не заведеш. Буде знати, як їздити сюди! Але все рівно жаль його».

Підійшов чужак і до Василя з Миколою.

- Хлопці, я загубив ключа від мотоцикла. Залишив його біля воріт на дорозі, а ключ, видно, з кишені випав. Може випадково знайшли? - майже плакав Ларисин залицяльник.

- Це часом не він? - витяг ключа з кишені Василь.

- Мій! Де ти його знайшов?

- Та йшов вранці на рибалку, - збрехав Василь, - бачу – щось блищить. Я й підняв. Хотів викинути, але ж ключ зовсім новенький. Тому і залишив.

- То віддай! - попросив хлопець, - адже не можу їхати додому. Всю ніч шукав. Ночував у копиці сіна. Мотоцикла там і залишив. Сьогодні уже з пів села обійшов. Ключ мов у воду впав.

- Як віддай? Нічого собі. Став могорич. – Микола.

- Добре, - мало не підстрибнув зраділий хлопець, - де тут можна взяти вина?

- Он недалеко над дорогою кафе до ранку працює. Візьми ще «Кока-Коли» та одноразових стаканчиків. Як хоч тебе звати?

- Ігорем, - побіг до кафе хлопець.

- Може не потрібно було мені так з ним поступати? – з жалем Василь. - Вийшло якось не по людському. Адже не спав і перетрусився майже добу. Бач який він, ніби мокра курка. Не

позаздриш.

- Нічого страшного з ним не сталось. Дивись – там з дівчатами стоїть Лариса. Він до них і не підходив. Тепер буде дмухати на холодне. Потрібно заслужити, щоб ходити до наших дівчат.

Підбіг з двома пляшками Ігор.

- Наливайте! Ось і печиво з цукерками, - витяг з кишені. - Як я міг загубити ключа, не розумію?

- А ти чого сюди приїхав?

- Та я ж далекий родич Лариси. Троюрідний брат. Батько послав розпитати, як вона попала до Одеської консерваторії. Я у минулому році туди не поступив. Думаю тепер. Ще не пізно.

- То ти не залицяєшся до Лариси? - з надією Василь.

- Які залицяння! Ми ж родичі.

- Невже не міг завести мотоцикл до двору? - після першої чарки запитав Микола. - Так могли і мотоцикла поцупити.

- Думав увечері повернутись додому. А тепер затримався на добу. Батьки видно дуже хвилюються. У мене мобільний розрядився. А до Ларисиних батьків більше не заходив – соромно дуже. Зараз же поїду швиденько назад додому.

- Ти ж вина випив! Як будеш їхати?

- Випив грамів п'ятдесят. Я вам більше налив. Поїду повільно. У вас мобільного немає? Зателефоную додому.

Василь дав мобільного. Ігорю вина більше не наливали.

- Якщо навчатимешся у Одесі, за Ларисою приглядай. А то у місті все може бути, - попросив Василь, - розповідають – міські хлопці дуже спритні. Можуть швидко дівчину спокусити. Я тобі якось зателефоную. Дай свій номер.

- Пригляну, не хвилюйся. Так вам вдячний! – потис на прощання руки хлопцям Ігор, - Уже вся надія пропала знайти ключ.

- Загубиш - знову звертайся, - засміявся Микола.

- Побачимось! – махнув на прощання рукою Ігор і побіг за мотоциклом.

Хлопці після випитого вина стали значно сміливішими. Танці були у розпалі. Вирішили підійти до гурту дівчат, де стояла Лариса. Василеві вона здавалась найкращою від усіх.

«Поряд з Ларисою стоїть наша однокласниця Таміла. Вона ж всього на рік молодша. Та виглядає дитиною. Заплетена у дві коси. Плаття довге. Невже боїться показати свої коліна? А на Ларисі такий славний одяг. Спідниця коротенька і блузка світла квітчаста.

Ніби світиться вся. Постійно усміхається і щось цікаве розповідає. Так і хочеться послухати, про що вони там говорять. Вона побувала і у Києві, і в Одесі. Видно, в Одесі побачила море, порт, кораблі, парусники. Відвідала морський пляж. В кіно я все це бачив. Але якось не можу прийняти те, що не видно протилежного берега. Невже перед тобою лише вода? Хочеться розпитати Ларису. Як же її зацікавити, щоб не відфутболила? Микола лише може допомогти. Він значно сміливіший за мене. Адже поїздив по країні з командою. Знову збирається на змагання».

- Миколо, ти щось цікаве розкажи дівчатам, щоб не відвернулись. А то побіжать танцювати.

- Розповім. Не хвилюйся. А ти теж не мовчи. Може про геологів їм розкажеш?

- Що ж там було цікаве у геологів? Копали ями та набирали у мішечки шліфи. Правда, одного разу Петро Семенович з самого ранку пішов і приліг під кущем акації. Напрямо південь-північ визначав Григорій. Так помилився на п'ятнадцять градусів! Чи вони випили самогонки напередодні по сусідству у Ганнусі, чи ще щось. Геологи часто до Ганнусі заходили вечорами. Тоді прийшлося копати нових двадцять ямок глибиною по метру. Згаяли майже день.. Навіть не знаю, чи вони розраховувались за ту помилку.

- От і розкажи про цей випадок. Адже Григорій мало не залишився у Ганнусі жити. Вона ж одинока, без дітей. Ще молода.

- Лише прошу тебе - перший починай розмову.

Вони якось не дуже сміливо підійшли до гурту дівчат, коли закінчився танець. Микола гучно привітався і зразу ж:

- Дівчата, чого ви з хлопцями не танцюєте, а все своїм невеличким колом? Невже з хлопцями не цікавіше?

- Де ти бачиш справжніх хлопців? – весело Лариса, - Одні недорослі. Ще молоко на губах не обсохло, а лізе у танець. Справжні хлопці уже зі своїми дівчатами розходяться. Може ви з нами потанцюєте?

- Чого ж не потанцювати. А ти, Ларисо, чого не взяла акордеон? Під магнітофон уже набридло. А ти так славно граєш. Он до консерваторії, кажуть, поступила.

- Так, хлопці, на вступних випробуваннях награлась і так нахвилювалась, що хочеться трохи відпочити. У Одесі головою комісії був професор Микола Свидюк. Сказав – важливо не лише гарно грати, а й мати відповідний сценічний вигляд. Тобто, і на

сцені не бути сірою мишею. Тоді може прийти справжнє визнання і успіх. До мене практично зауважень не було. Акордеон батьки мені купили німецький у якогось офіцера-відставника. Майже новий. Інкрустований. З шістьма регістрами. У німців ці інструменти дуже популярні і якісні. На сцені виблискує всіма кольорами. А звучить як! Зіграла комісії «Полонез» Огінського і на очах у Свидюка заблищали сльози. На інструментальне відділення конкурс був невеликий. Видно, злякались минулорічного великого. Деякі грали поганенько і не пройшли. Не добрали шість студентів. Вчора брат приїжджав на мотоциклі розпитати. Він гарно грає на сопілці і може туди поступити. А ви що тут по закінченні навчального року робили?

- Грали на змаганнях з баскетболу за збірну району, а потім і за область, - похвалився Микола. - Виступили непогано. Маємо уже перші спортивні розряди. Плануємо наступного року поступити до інституту фізкультури. Познайомились з хорошими хлопцями. У них такі прогресивні погляди на життя. Нам і не снилось.

- А ще працювали з геологами, - шарпнув Миколу ззаду за футболку Василь, щоб часом той не сказав лишнього, - і побували аж у тому місці, де наш Сіб впадає у Південний Буг. Трохи зрозуміли їх цікаву роботу. Надивились на природу. Молодшого геолога мало не оженили.

- Вони такі молоді? – запитала одна з дівчат.

- Молодший був років тридцяти. Почав ніби залицятись до Ганнусі. Вона жене з цукру і пшениці гарну самогонку. Таємно продає. От цей молодик майже щовечора до неї навідувався. Може й заночовував там. Одним словом, пішла по селі чутка, що будуть одружуватись. Напевне, ту чутку пустила сама Ганнуся. Комусь похвалилась. Уже й почала готуватись до весілля. Нагнала самогонки декілька відер. Попросила сусідську дівчину поїхати з нею до району придивитись весільне плаття. Добре, що не купила. За день до закінчення геологічних обстежень Григорій проговорився, що має жінку і двоє дітей. Виявляється, про одруження у них з Ганнусею і мови не було. Вона сама собі надумала, що Григорій залишиться з нею. Так Ганнуся розплакалась, але на Григорія зла не мала. Накрила гарно стіл, запросила геологів і Миколиних батьків. Посиділи, поспівали. Заспокоїли Ганнусю. Під кінець Григорій запросив її приїхати у місто до нього в гості. На прощання навіть розцілувались. Ось як

буває, коли не вияснити все до кінця.

- Ти, Василю, не по роках такий розсудливий, - подивилась на нього уважно Лариса, - А як тепер Ганнусі? Напевне соромно людям у вічі глянути. Невже той Григорій такий славний?

- Зовсім рудий! Та й фахівець не дуже. З-за його помилки ми майже день робили лишню роботу. А Ганнусі хоч би що. Якись приїжджі будівельники ремонтують поштове відділення, так вона одного молодого взяла до себе на квартиру.

- Руді, кажуть, вірні у подружжі. Та добре, що так все для неї закінчилось. А то схоже на негарний обман. Ганнуса уже в роках. Давно потрібно мати чоловіка. Та все ніяк. Хлопці у селі не затримуються. У орендаря, каже батько, працює людей в десять раз менше, ніж колись у колгоспі. Самому працювати біля землі на своєму паєві дуже не просто. У людей ні техніки, ні грошей. Кредит у банку брати під високі проценти – великий ризик. Не розрахуєшся вчасно – можеш втратити і земельний пай, і навіть хату. От і шукають люди заробітку у містах та за кордонами. І не лише чоловіки, а й жінки. Одна наша сусідка працює у Польщі, інша – в Петербурзі. Діти з жалісливими бабусями. Бабусі не заставляють їх працювати навіть на присадибній ділянці. Ледащіють. В Одесі поступав до консерваторії хлопець років на п'ять старший від нас. Так розповів, що молодь стривожена таким станом. Влада, каже, лише розкрадає країну. Він з якогось «Російського блоку».

- Що ти таке мелеш! Ледащіють! - не витримав Василь. – На мені вся поза хатня робота. Батько з ранку до вечора зайнятий. Хто матері допоможе. Сестра ще мала. Он ми з Миколою та Дмитром пішли ще й працювати до геологів.

- У нас вийшла якась невесела розмова. Давайте танцювати, - не витримала Лариса і потягла хлопців у коло.

У танці Лариса була запальна. Ніби пташкою порхала по майданчику. Притоптувала ногами, скручувалась та розкручувалась, мов пружина. Коса розхитувалась, чи обвивалась навколо шиї. Вона її і не поправляла. Очі були майже заплющені. Губи трохи розкриті. Танцювала з насолодою. Вона зовсім не стомлювалась.

Вони танцювали загальним колом. Василь дуже старався, але танцював стримано, не завжди попадаючи у ритм музики. Він хоч і стомився, але виду не подавав. Милувався Ларисою, не помічаючи інших дівчат. Йому у ній подобалось все. Обличчя, руки, стрункий стан, ноги. Навіть те, що на правій щоці ближче до вуха була

невеличка родима плямка. Так і тягнуло доторкнутись до її руки, погладити. Але не посмів. Надіявся на якесь чудо. Що Лариса помітить, як він на неї дивиться, як захоплюється та милується.

Ось і скінчився танець. Вони знову стали гуртом. Василь непомітно змахнув піт з чола, стримуючи часте дихання. А Ларисі хоч би що. Вона щось тихо сказала Тамілі, а потім до хлопців:

- Ми йдемо додому. А то батьки будуть хвилюватись.
- Чого ж хвилюватись? Ми вас проведемо, - це сміливо Микола.
- Лише до нашого провулку. У сусіда дядька Михея з цепу

зірвалась собака. Вона нас з Тамілою знає. Та вас може покусати.

- Щоб ми боялись собак! Хай вони нас самі бояться, - голосно розсміявся Микола. - На нашому кутку бігають декілька. Ми на них і не звертаємо уваги.

- Так то на вашому. А цей пес злющий.
- Не хвилюйтесь, справимось.

У веселій розмові вони наблизились до Ларисиного провулку. І тут дійсно побачили великого пса, який ніби сидів на сторожі. Коли підійшли ближче, пес почав гарчати. Молодь зупинилась.

- Пірат, це ж ми з Тамілою! - ласкаво Лариса.

Пірат помахав хвостом, присів і замовк.

- Далі не йдіть, - дівчина до хлопців, - точно може покусати.
- А хто вас проведе? - Василь.
- Дійдемо самі, Пірат нас супроводжуватиме, - засміялась

Таміла, - а то прийдеться ще вас рятувати.

- Та не зачепить він нас, - сміливо Микола, - адже ви поряд.

Пішли. Не проведемо – станете з нас сміятись. Що це за хлопці, що взялись довести дівчат додому і залишили на пів дорозі!

Тільки рушили далі, пес голосно загавкав. Хлопці були трохи позаду. Пес пропустив дівчат і накинувся на Василя з Миколою. Ті зупинились, мов вкопані. Притиснулись спинами один до одного. Пірат бігав навколо них, гарчав і старався схопити за штани. Відігнати пса було нічим. Положення ставало критичним. Як Лариса з Тамілою, що відійшли подалі, не відкликали Пірата, як не просили до себе, він не слухав і люто гавкав та стрибав навколо наших «парубків». Микола відмахувався ногою. Раптом пес схопив його за кросівку, замотав головою і зірвав з ноги. Від несподіванки Микола голосно скрикнув. Василь уже зняв зі штанів паска, декілька раз замахнувся і поцілив пряжкою пса по голові. Та Пірат не звернув на це зовсім ніякої уваги. Він лише відскочив і злісно

шматував кросівку. Дівчата голосно покликали пса. Той з кросівкою в зубах побіг за ними. Наші хлопці від хвилювання стояли мовчки. Нарешті Микола, що був у одній кросівці, сплюнув і процідив крізь зуби:

- Оце так провели дівчат! І чого я з тобою пішов? Не мала баба клопоту, та купила поросля! Лише осоромились. Ти хоч Ларису проводжав. Вона дівчина видна. Грає на акордеоні. Уже в консерваторії. Буде виступати на концертах. Та, здається, вона не звертає на тебе увагу. Її Стась обходжує. Ти казав, що бачив, як вони цілувались. А я що, проводжав Тамілу? Ні про яких дівчат і не думаю. Ось поступлю до інституту, тоді побачу. Де тепер кросівку шукати? Якщо підемо за собакою, може знову нас порвати. Як з однією кросівкою вертатись додому?

- Потрібно пройти подивитись. Це ж не кістка, чи кусок м'яса. Собака повинен її десь залишити.

Микола зняв з ноги кросівку. Хлопці пройшли вперед майже до Ларисиної хати. Уважно оглянули кожную підворітню, кожен кущик, та кросівку так і не знайшли. Як Микола вдома пояснював таке фіаско, Василь узнав лише наступного дня.

- Сказав, що з одним зайдою мало не побились на дискотеці, - розповів невеселий Микола, - замахнувся на нього ногою. А той схопив за ступню, зірвав кросівку і втік. Батьки повірили. У мене ж є ще одні старі. А на змагання обіцяли видати нові.

Дуже швидко промайнуло літо. Лариса незабаром поїхала до Одеси. Навіть не попрощалась з нашими героями. Стась залишився працювати у Польщі. Василь у повсякденних напружених шкільних та домашніх турботах про Ларису згадував рідко. Хлопці закінчили одинадцятий клас, склали загальнодержавне незалежне оцінювання. Василь склав дуже добре та, як і прагнув, був зарахований до Київського університету Тараса Шевченка на спеціальність радіоастрономія. А Миколі батьки порадили поступати до Львівського військового училища. Він уже був кандидатом у майстри спорту. Тому зарахували практично поза конкурсом.

2. Радіоастрономія

У хлопців почалося нове цікаве життя, сповнене найкращих сподівань та надій на чудове світле майбутнє. Василя навіть у снах манив таємничий світ зірок і неосяжний незрозумілий Всесвіт. Він

мріяв відкрити нову планету, або розгадати таємницю наднової зірки. Про ці зірки розповів науковий співробітник Головної астрономічної обсерваторії Академії Наук, розташованій у передмісті Києва, куди першокурсників у перший тиждень навчання привезли на екскурсію автобусом. Побачене і почуте дуже вразило.

Миколі надзвичайно подобалась військова форма та заздрісні погляди дівчат, коли дуже рідко йшов чудовими вулицями міста Лева. Його найпотаємніша мрія, про яку навіть Василю він соромився признатись, – стати генералом.

А Стась хотів заробити грошей і одружитись з красунею Ларисою. Він був впевнений, що вона буде вірна йому та за рік-два дочекається милого з Польщі. Вони куплять у місті гарну квартиру і заживуть щасливим подружнім життям.

Василь жив у гуртожитку в кімнаті на двох зі студентом-істориком другокурсником Юрком. За державним замовленням у групі радіоастрономів навчалось всього десять студентів. Тому їх «розкинули» по різних гуртожитках. Юрко був на рік старший від Василя. Але поведив себе так, ніби навчався на останньому курсі. Чергування, прибирання, походи до продуктового кіоску були за Василем. Та за великим завантаженням навчанням Василь навіть і не думав, що це несправедливо. Піднімався о шостій годині. На недалекому шкільному стадіоні робив у середньому темпі ранкову пробіжку два кілометри та гімнастику. Сніданок у їдальні. Манна каша з ложкою розтопленого масла на поверхні та чай, компот, чи кава з молоком. Йшов до університету на восьму тридцять і повертався до гуртожитку десь далеко після вісімнадцятої години. Обід - пів порції першої страви, якась дешева друга, чи знову манна каша та чай. Вечеря – у буфеті гуртожитку. Кусочок вареної ковбаси, стакан кефіру, чи молока з хлібом. Грошей зі стипендії катастрофічно не хватало. Рахував кожну гривню. Батьки прислали щомісяця не більше сотні. Він знав – там немає звідки. Ходив напів голодний. Та не звертав на це уваги. Головне – він вивчає омріяну справу у найкращому в Україні університеті!

З перших же занять щодня вища математика, статистика, англійська мова, екологія, культурологія, історія України. Особливо була складною вища математика. Функції, матриці, похідні, інтеграли! Лекції читав професор Діварі. Читав чудово. Наступну лекцію починав читати зі слова, яким закінчував попередню! Все було зрозуміло. Але Василь не встигав записувати до конспекту.

Назавтра половина забувалась. Приходилось вивчати за підручником. Адже через день практичні заняття. Та у підручнику було написано якось не так, як читав професор Діварі. Тому ходив на консультації. Це забирало багато часу.

Лекції, практичні та лабораторні заняття, семінари. Кожен день чотири-п'ять пар занять. Голова йшла обертом. Не переглянеш минулу лекцію – нічого не зрозумієш у наступній. На практичних, лабораторних заняттях опитування, тести з оцінками. Західноєвропейська Болонська система навчання з нарахуванням балів та великим обсягом навчального матеріалу, що виносить на самостійне вивчення. Не набереш з предмету шістдесят балів – не допускаєш до заліку та екзамену. Тому до кожного заняття потрібно ретельно готуватись. Після занять консультації. Потім - до читального залу бібліотеки, або годину-другу з книгами у кімнаті гуртожитку. Добре, що хоч Юрко не заважав. У істориків предмети значно легші. Він пропадав у якомусь гуртку в місті. Василь намагався виконувати усі вимоги викладачів, докладав великих зусиль, та перший семестр більше сімдесяти балів з предметів не набирив. Намагався добрати бали на заліках та екзаменах, але майже ніколи не виходило. Та саме головне – стипендію нарахували. А ще ж дуже хотілось пограти у баскетбол. Були заняття з фізкультури. Але там баскетбол дуже рідко. Більше легка атлетика. Біг, стрибки, диск, спис. Коли якось викладач спланував баскетбол, Василь показав гарну гру.

- У тебе є розряд? – зразу ж з надією викладач.

- Другий. Грав за збірну району.

- Гратимеш за факультет. Обов'язково приходь завтра на вісімнадцяту годину до спортзалу на тренування. Я звільняю тебе від занять з фізкультури. Тренування тричі на тиждень. Незабаром першість університету. А потім можеш потрапити і в університетську збірну. Дані у тебе для баскетболіста гарні. Реакція хороша, стрибаєш високо. От би ще зросту додати сантиметрів десять. Може за пару років підростеш. Є метод розтягування кісток професора Ілізарова. Може послати тебе на витяжку? Там потрібно лежати з місяць у лікарні. Для студента стаціонару не підходить.

- У мене зовсім немає часу. Ледве встигаю виконувати завдання викладачів. Лабораторну роботу з екології не відпрацював. Я дуже хочу грати у баскетбол. Та зараз не виходить.

- Все вийде! Я переговорю з екологом. Хто у вас – Ганна

Василівна?

- Ні, Мирослава Федотівна, - понуро з надією Василь.

- Завтра з нею все владнаю. На тренування щоб був!

Дійсно, Мирослава Федотівна задала Василю якесь легеньке питання і лабораторна робота була зарахована. Василь почав ходити на тренування. Та навчання не запускав. Сидів над книгами до півночі. Як і у школі, був впевнений – щоб стати гарним спеціалістом, потрібно учити всі предмети. Допомогала сільська настирливість та працьовитість. Адже був одним з найкращих учнів у школі. Тепер хотів таким стати в університеті. Це було дуже складно. Вимоги до навчання високі. За міжнародними рейтингами Київський університет Шевченка постійно був кращим на Україні, попадав до сотні у Європі. Ректор – академік Національної Академії Наук. Майже усі лекції читали професори, доктори наук. Завідувачі кафедр – відомі учені. Так, на кафедрі політології - колишній Голова Адміністрації Президента, депутат Верховної Ради академік Володимир Литвин. Зав кафедрі астрономії – відомий у світі академік Чебикін. Якщо у школі вимагалось знати лише те, що в класі викладали учителі, то тут половину навчального матеріалу потрібно було вивчати самостійно. Підручники та навчальні посібники у бібліотеках були. Але теми, які потрібно було вивчити, дуже часто знаходились у зовсім різних підручниках. Пошуки займали багато часу. Василь згодом узнав, що професор може до 30 відсотків відхиляти від програми з предмету та викладати своє бачення тих, чи інших питань. Дуже часто студентам пропонувалось розібратись у сучасних складних досягненнях науки. Адже вважалось, що університет готує майбутніх наукових працівників, майбутніх учених.

Професор Діварі, щоб дати студентам трохи перепочити, іноді розповідав цікаві історії про відомих учених.

- Без математики не може обійтись жодна наука. Видатний автор теорії відносності Альберт Енштейн в університеті учився слабенько. Дуже любляв лише математику. На лекціях з аналітичної геометрії часто задавав професору питання, на які той затруднявся відповісти. Хитрий викладач вдавав, що знає відповідь, а Енштейну давав завдання наступного разу розповісти про це. Уже на другому курсі Альберт брав участь з доповідями на різних семінарах та конференціях. Поступово став відомим серед математиків. Вся його теорія відносності, за розробку якої він став

лауреатом найпрестижнішої у світовій науці Нобелівської премії, побудована на математичних викладках. Та найцікавіше, що він забув приїхати до Стокгольму на вручення цієї премії.

А є учений, який двічі ставав лауреатом Нобелівської премії. Хто наступного тижня розповість про цього ученого, одержить до свого рейтингу додатково десять балів.

«Десять балів – це багато! - промайнуло у голові Василя, - За виконану і захищену лабораторну роботу дають лише п'ять. Потрібно обов'язково пошукати. Та й дуже цікаво, як можна стати двічі найвидатнішим ученим у світі».

Василь знайшов не зразу. Він чомусь був впевнений, що це чоловік. А виявилось – жінка Марія Кюрі-Склодовська. Перший раз вона одержала Нобелівську премію разом зі своїм чоловіком Жуліо Кюрі за вивчення радіоактивних речовин. А вдруге - уже після трагічної смерті чоловіка за видатні досягнення в області хімії.

Професор Діварі дотримав слова і Василю було додатково нараховано десять балів, які йому так згодились.

На першості університету з баскетболу факультетська команда стала другою. Василя було включено до збірної навчального закладу. Змагання у місті відбувались практично щомісяця, а то і частіше. Бувало – протягом тижня щовечора. А ще три рази на тиждень двогодинні тренування. За чотири місяці Василь підріс на шість сантиметрів! Він став значно стрункішим, спритнішим. Грав не лише у захисті і розігрував м'яч, а й підключався до нападу, часто перестрибуючи під баскетбольним щитом більш високих гравців. Але уже в першій половині гри набирав п'ять фолів і до кінця сидів на лаві запасних, з хвилюванням спостерігаючи за діями товаришів на майданчику. Розумів – потрібно над собою працювати, щоб не підводити команду. Тренер на майданчику давав йому завдання на відпрацювання миттєвої реакції у перехваті м'яча та поліпшення швидкості гри.

Ректор університету колись теж грав у баскетбол і тепер часто приходив на ігри. Баскетболістів любили, вони користувались авторитетом. Василь примітив, що з ним вітаються не лише студенти свого факультету, а й зовсім незнайомі юнаки та дівчата. Викладачі теж відносились прихильно. Тим більш, що хлопець був старанним у навчанні, намагався виконувати усі вимоги викладачів.

На зимніх канікулах Василь хотів зустрітися з Миколою, думав –

приїде Лариса. Але у Миколи в цей час відбувались якісь військові збори. А Лариса, сказала її мати, брала участь у Всеукраїнському музичному фестивалі. Василь нарубав кучу дров, полагодив ворота, що трохи перекошилися. Повідкидав сніг, який часто випадав. Один раз прийшов до школи на засідання фізичного гуртка. Розповів про університетські найсучасніші комп'ютерні класи, про комп'ютерний каталог у бібліотеці.

- Книг у бібліотеці сотні тисяч. Журнали, газети. Звертаєшся туди майже щодня. Працює електронний каталог. За допомогою цього каталогу потрібну книжку знаходиш за лічені секунди. Вказується навіть, на якому стелажі вона лежить. У більшості читальних залів доступ до книг вільний. Особливо до періодичних видань. Тому дуже швидко береш книгу, записуєш у працівника бібліотеки, перечитаєш потрібне і кладеш на своє місце. Надзвичайно зручно.

Сестра приходила зі школи і постійно крутилась біля брата. Просила розповісти про університет, про Київ.

- У вас там теж кожного дня перевіряють виконання домашніх завдань, теж викликають до дошки, як у школі?

- Буває, що й викликають. На лабораторних роботах чи опитують, чи тести заповнюємо, на семінарських заняттях виступаємо з короткими доповідями. До занять теж готуємось майже щоденно. А ось екзамени у кінці кожного семестру можна не складати. Набрал на заняттях необхідну кількість балів і відпочивай.

- То ти на екзамени не ходив?

- До двох з п'яти прийшлося готуватись і складати. Хотів покращити оцінки. На одному набрав додатково п'ять балів, а на другому не вдалось.

- Що, там лише заняття? Ніяких розваг немає?

- Є і вечори відпочинку, і концерти. На факультеті гарний хор. Можна піти до театру. Їх у Києві хватає. Та у мене майже немає вільного часу. Тренування, часті змагання з баскетболу. Були усією групою один раз у театрі імені Франка. Вистава не сподобалась. Декілька раз у Палаці спорту дивився ігри у суперлізі Київської баскетбольної команди «Будівельник». Славно грають! Нас тренер проводив без білетів. Більше нікуди не ходив.

- Можна з тобою поїхати на один день до Києва? Хоча б одним оком подивитись на нього. Я була з батьком лише у райцентрі.

- Попроси мати, щоб відпустила.

Та мати з батьком побоялись за дитину. Адже назад повертатись одній. Вирішили - поїдуть з мамою якось іншим разом.

За тиждень на материних харчах та ще й без звичних тренувань Василь відчув, що трохи набрав лишньої ваги. Та не хвилювався.

«В середині лютого першість міста з баскетболу серед колективів фізкультури. Тренер спуску не дасть! Наш університет завжди у трійці лідерів. Але потрібно виходити на перше місце, яке постійно за політехніками КПІ. Таке завдання поставив ректор, коли вітав нас після останніх змагань. З особистого фонду він виділяє кошти на додаткове харчування, на купівлю нової форми, м'ячів. Ми навіть кепочки особливі носимо. Здаля видно – іде баскетболіст університету Шевченка! Проймаєшся особливою гордістю, що захищаєш спортивну гідність такого навчального закладу. І взагалі наші студенти дуже активні. На якісь мітинги, загально міські заходи – наші серед перших. Коли призначили міністром освіти Табачника, ми зразу ж почали протестувати. Він хоч і доктор історичних наук. Але «липовий». Став ним, коли очолював Адміністрацію Президента. Кажуть – його слабеньку дисертацію просто проштовхнули через Вищу атестаційну комісію ВАК. Табачник договорився до того, що заперечує існування української нації. Говорить про слов'янську народність. Мов, росіяни, українці та білоруси - один народ. Одна мова – російська. Ось які історичні «перли»! Чиновники ж не будуть гальмувати такого високого посадовця. Від нього залежить, чи залишаться працювати на своїх посадах. Мені все це розтолкував мій співмешканець історик Юрко. Але протести та мітинги не допомогли. Президент Табачника поки що не звільнив. Буде притискати студентів новими вимогами. Та мені поки що не до цього. Потрібно закінчити перший курс. Другий семестр, кажуть, буде складніший від першого».

Лише повернувся з села, зателефонував Микола:

- Ми їдемо до навчального центру «Десна». Уже в Фастові. Можемо зустрітись на залізничному вокзалі. Вагон четвертий. Я буду тебе виглядати.

Василь купив «Кока-Коли», рогалик і на крилах прилетів на вокзал. Стояв ще захеканий, коли оголосили прибуття поїзду Львів-Москва. Поїзд ще не зупинився, як з дверей вагону вистрибнув Микола. У військовій формі. Підтягнутий. Похудав. Став ще більш високий. Посмішка - «на всі кутні зуби». Міцно охопив Василя:

- Слава Україні!

- Слава! Слава! – радісно відповів Василь, пригортаючи друга.
- Ти що, справді не знаєш, що відповідати потрібно : «Героям слава»? Так вітались члени Української Національної Асамблеї УНА та вояки Української Повстанської армії УПА, січові стрільці, що боролись за незалежну Україну. Тепер цю традицію продовжують брати УНСО та у Всеукраїнському об'єднанні «Свобода».

- Часом ти не в лавах УНСО, чи «Свободи»?

- Армія поза політикою. Ми не можемо бути членами партій. Але я, як і майже усі хлопці нашої роти, співчуваю УНСО. Їх в Росії називають фашистами, бандерівцями. Але це справжні патріоти України. Наші історики дослідили, що УНА та УПА дійсно боролись за самостійну Україну як проти окупації Західних областей комуністичним СРСР, так і фашистською Німеччиною. До цього часу там співають про них пісень, ставлятьobeliski, впорядковують цвинтарі, називають їх іменами вулиці, площі.

- Звідки ти за пів року все це узнав? У нас раніше з тобою і розмов таких не було.

- Пам'ятаєш, я тобі розповідав, як познайомився на змаганнях з хлопцями баскетбольного клубу «Галичина»? Вони першими мені дещо розповіли. А у Львові мала дитина такі речі знає. Командир нашої роти родом з Тернополя. Його діда вояка УПА замордували в НКВС. Потім і матір із-за цього не прийняли до Львівського педагогічного інституту. Лише у наші часи він закінчив Львівське військове училище. У вузькому колі розповідає, як комуністичне НКВС лютувало у Західній Україні, розстрілюючи людей цілими родинами, висилаючи до Сибіру в концтабори і на заслання.

Та годі про політику. Бачу – ти цим не цікавишся. Розповідай про життя-буття. Більше пів року не бачились.

- Сам знаєш – перший курс весь час у навчанні. Університетські дисципліни складні. Вимоги високі. Усі викладачі - професура. Є навіть академіки. Та встигаю грати у баскетбол.

- Перший розряд не одержав?

- Ні. Потрібно стати чемпіонами міста. А у нас – другі-треті місця. Поки що не виходить. А ти як?

- Ганяють на плацу. А ось постріляти досхочу не дають.

Патронів мало. Ми ж повинні стріляти відмінно. Навчаємось водити БТРИ, старі танки. Нової техніки майже немає. Кажуть – проти кого нам воювати. Україна віддала атомну зброю Росії, балістичні ракети

порізала. Росія та США нам гарантують недоторканість та повну безпеку. Сильна армія не потрібна. Уже й призов до армії відмінили. Будуть одні контрактники. Та хто поспішає іти у контрактники при такій малій зарплатні? Уже й офіцери покидають службу. Ідуть в бізнес. Один колишній капітан зараз продає харчові домішки. Ніби непогано заробляє. Побудував під Львовом двоповерховий котедж.

Чуєш, оголосили відправлення поїзду. Ти не пропадай. Телефонуй хоч раз на місяць. Знаю - коштів недостатньо. Наші на старших курсах потроху підробляють, коли бувають в увільненні.

- У вас що, і канікулів немає?

- Поки не намічаються. Як буде далі – побачимо, - помахав рукою на прощання з дверей вагону Микола.

В зубах друга уже була цигарка.

«Він же раніше не палив! Не запитав, чи грає він у баскетбол. Якщо курить – грати важко. Невже такі кепські справи в армії, що почав курити? Каже – і патронів мало, і техніка стара. Видно, хтось дуже зацікавлений, щоб у минулих радянських республік армії були слабенькі, або й зовсім розвалені. Он Росія воювала проти Грузії, так мало Тбілісі не захопили. Грузинська армія теж дуже слабка. Нам це не грозить. Росія відноситься до нас по братському. Торгуємо з ними, багато українців там на роботі. Газ нам постачають. Та хай про це думають президенти. Наша справа мала – вивчитись і далі успішно працювати».

У другому семестрі почали викладати теоретичну фізику. Василь дуже зрадів: у школі це був його улюблений предмет. Та уже після перших лекцій з тривогою засумував. Професор Рубльов сказав – вивчати будуть два семестри. Відповідно – два екзамени. Він ніби розповідав про знайомі речі. Та ж сама механіка, оптика, інші розділи. Але яка надзвичайно складна теорія. Одна вища математика. Подвійні, потрійні інтеграли! Довгі та широкі чотириповерхові рівняння виводяться на одну-дві сторінки конспекту. Невже все це можна запам'ятати? І навіщо такі складнощі? Чи згодяться у майбутній спеціальності? Про радіоастрономію поки що жодного слова. Та, незважаючи на тривожні сумніви, все записував до конспекту, постійно перед наступною лекцією уважно двічі перечитував попередню, студіював підручник. Ретельно готувався і виконував лабораторні роботи. Захищав їх постійно з найвищими балами. Правда, колоквиум склав лише з другого разу. І все вийшло добре. Набрал

сімдесят два бали. Екзамен складати не пішов. Багато студентів готували шпаргалки, дехто старався визубрити виводи рівнянь. Більшість заробили ледь більше шістдесяти балів. Та четверо з групи так фізику і не склали.

Інші предмети значно легші від фізики. Василь був задоволений: стипендію знову одержуватиме.

З подій у місті за цей час запам'ятав лише мітинг біля пам'ятника Тарасу Шевченку у березні до дня народження поета. Це ж поряд з університетом. Тому студентів було багато. Ще до покладання вінків вищими посадовцями держави у натовпі відчувалась напруга. Студенти були невдоволені розміром стипендії, якої зовсім не вистачало навіть на голодне прожиття. Вважали зависокою плату за гуртожиток, високими ціни у студентських їдальнях. Більшість не влаштовувала Болонська система навчання. Вона в Україні була перетворена на якийсь гібрид. Нарахування балів повністю залежало від примх викладачів. На екзаменах виставляли як європейську, так і традиційну п'ятибальну оцінку. На мітингу серед молоді снували якісь значно старші за віком молодики. Зупинялись біля того, чи іншого гурту, прислуховувались до розмов. Старались вставити свою явно провокаційну фразу. Одного молодика студенти побили. Коли покладали вінки, з натовпу почулися не дуже гучні вигуки: «Табачника геть!», «Студенти – це майбутнє!», «Гідну стипендію!», «Студентське самоврядування!» Та ніхто з посадовців на чолі з президентом навіть не зупинився, не сказав студентам жодного слова. А кількість підозрілих молодиків в цей час значно зростає. Вони дерли горло і вигукували своє: «Слава народній владі!», «Слава студентам!», «Слава! Слава!» Натовп хвилювався, почав трохи натискати до пам'ятника. Але там навколо уже в три-чотири ряди стояли з суворими обличчями переодягнені молоді міліціонери, чи «беркутівці». Вони взяли за руки і стримали натовп. Посадовці швиденько зникли. Звертатись і кричати не було до кого. Якийсь чоловік піднявся на постамент, підняв руку і почав щось голосно говорити. Але його перекричали і швидко стягнули з постаменту. Щільне кільце молодиків до пам'ятника нікого не допускало. Натовп ще з годину похвилювався і поступово розійшовся.

Юрко прийшов до кімнати пізно увечері у дуже забруднених черевиках та штанях до коліна у болоті.

- Був біля пам'ятника Шевченку? – запитав суворо.

- Та був! – нервово Василь, - Не розумію наших. Ми ж голосували за цю владу. Тепер кричимо проти неї? Минулі «помаранчеві» посадовці не виправдали надій. Зараз вибрали нових з їх новими обіцянками. І ці теж погані? Нічого не втямлю.

- Весь наш факультет був на мітингу на чолі з деканом. Народом маніпулюють, - впевнено Юрко. - Прийшли до влади нові олігархи з новими обіцянками і далі розкрадають країну. Одного мільярда гривень достатньо, щоб вдвічі підвищити нам стипендію. А у них щорічно зростають статки на мільярди доларів. Поділіться трохи з народом! Он у Грузії Саакашвілі швидко навів порядок. Люди все це розуміють і знову піднімаються. «Свобода» виборола більшість місць у обласній раді Тернопільської області і починає наводити там лад. Обласний бюджет перекроюють. Поставлений Києвом голова облдержадміністрації упирається, не згоден з їх діями. Та нічого поки що зробити не може. Ти, Василю, не повинен стояти осторонь. Голова твоя свіжа, не задурена табачниківцями. Придивляйся і роби висновки. Приходь щосуботи увечері до нашого історичного гуртка. Ми збираємось не в університеті, а у Будинку вчителя. Не пожалкуєш. Побачиш і почуєш цікавих людей.

- Так у мене ж тренування. Не зможу. А ще хочу підзаробити на прожиття. Один наш хлопець чергує вночі вахтером у гуртожитку.

- Дивись, щоб ти не пропустив чогось дуже важливого. Назривають надзвичайні події.

- Ти думаєш?

- Впевнений! - загадково Юрко. – Восени побачиш.

Перед канікулами до групи зайшла заступник декана з виховної роботи Марина Михайлівна. Це була гарна чорнява молода жінка. Вона поцікавилась настроєм студентів. Заспокоїла тих, хто не склав деякі екзамени. Вони матимуть змогу скласти їх у вересні. Потрібно буде лише добре попрацювати. В кінці загадково посміхнулась:

- Щорічно ми посилаємо найкращих студентів на два тижні до Сімеїзької обсерваторії допомогти тамтешнім працівникам у якихось підсобних роботах. Це на Південному березі Криму недалеко від Ялти. Ремонт приміщень, прибирання території, підбілювання дерев тощо. Цього року поїдуть п'ятеро. Це як заохочення за добре навчання та зразкову поведінку. Проїзд та харчування за рахунок університету. Проживання безплатне у невеликому гуртожитку обсерваторії. Працювати з восьмої до другої години дня. Потім – вільний час. За роботу не платитимуть.

Марина Михайлівна зачитала прізвища, кому пропонується така робота. Василь потрапив до списку.

- Хто з якоїсь причини не може поїхати, може відмовитись. Ми замінимо кимось іншим. В цей час там дуже жарко і не всі нормально почуватимуться.

Студент Миколук відмовився: мати у лікарні, потрібно робити операцію. Доглянути нікому. Він один у матері.

Василь зателефонував батькам. Роботи термінової у селі не було. Батько сказав:

- Там, сину, зможеш придивитись до майбутньої професії. Ми тут зовсім не розуміємо, що то за радіоастрономія. Якби учився на агронома, то робота завжди знайшлась би. А чим займаються астрономи, та ще й з радіо, я не розумію. Ти казав – спостереження за зірками. Ми не можемо дати раду на своїй рідній землі. Чого ж лізти до зірок? Не змогли ми тебе переконати навчитись чогось сільського. Але якщо ти так налаштувався, то вивчай все до ладу. Щоб нас не осоромити. Та дивись, сину, не потрап у якусь халепу. Там же море. Далеко не запливай.

Так Василь вперше потрапив до Криму. З собою у спортивній сумці студентський квиток, плавки, баскетбольні довгі труси замість шортів та помаранчовий фурик. У глибокій кишені на самому дні під носовичком літня стипендія. Для надійності носовичок пристебнутий зверху і знизу шпильками. Мілкі гроші – у другій кишені. У складі групи одні хлопці. Зі студентами поїхала і Марина Михайлівна. Поїзд до Сімферополя прибув вранці. Ясний сонячний день. Ні хмаринки на небі. Спека. Асфальт аж прогинається під ногами. На привокзальній площі з великим задоволенням випили з жовтої бочки по кварти холодного квасу. Тут же неподалік і тролейбус на Ялту. Загальні кошти у Марини Михайлівні. Тому вона і бере квитки. Уже в місті дорога почала петляти. За розмовами хлопці й не помітили, як почались гори. Ось тут і зрозуміли, що таке гірські дороги. Самі гори ніби й не високі. Та дорога звивалась змією. Тролейбус то розганявся до низу, то надрирався, піднімаючись вгору. Навколо мальовничі ліси, далеко внизу зелені долини, на яких пасуться невеликими плямами отари овець, білі і темні кози та корови. Маківки гір покриті лише травою, яка стала рудою на сонці. Розмови у салоні давно стихли. Голови пасажирів у захваті повернуті до вікон.

Василю, який погано спав у вагові і заплющив очі, здалося, що

він колись тут ніби бував. Ось за поворотом з правого боку повинна бути глибока прірва, а навпроти – гора, схожа на голову людини. Хлопець розплющив очі і з подивом побачив – так воно і є.

«Десь я читав, що коли людина помирає, її душа втілюється у немовля. Так може бути багато раз. В Індії та Тибетських монастирях це називається реінкарнацією. У східних релігіях в таке перевтілення з давніх давен свято вірять. І людина, яка жила раніше, могла побувати у цій місцевості. З її пам'яттю і прийшла до мене впевненість у побаченому. Та нікому про це говорити не буду. Хлопці стануть сміятись».

Василь знову закрив очі. Йому привиділась, чи наснилась дивина. Ніби дорогою, якою вони їдуть, на конях прямують зо два десятки стародавніх воїнів. Такий же, як і сьогодні сонячний день. Дорога не асфальтована, а покрита мілким гранітним каменем. З під копит коней час від часу висікаються іскри. Попереду на баскому вороному коні середнього віку воїн у дорогих бойових лаштунках. Суворе обличчя з чорною борідкою. Погляд направлено у далечінь. Золотом виблискує шолом, з мілких металевих кілець «сорочка». У лівій руці круглий щит, на якому зображена з розкритою пащею голова хижого звіра, при боці меч. Оздоблене золотом сидло з високою лукою. Оголені ноги спереду до колін прикриті закругленими щитками. Збруя коня прикрашена срібними та золотими бляшками. Воїни позаду з більш простим озброєнням. У руках червлені щити та списи. З-за спин виглядають луки та колчани зі стрілами. На кінцях списів невеличкі прапорці. Їдуть згуртовано. З боків загін прикритий щитами. Усі воїни насторожені. Не чути жодних розмов.

Та раптом усе помінялось. З навколишніх гір у загін осами з тонким свистом полетіли стріли. Щити зразу ж були підняті над головами. Один воїн скрикнув і зі стрілою в грудях нахилився до гриві коня. Заіржали поранені коні. Та воїни не розсипались, а ще більше згуртувались навколо ватажка, який уже був всередині. На якусь мить загін зупинився, а потім галопом помчав уперед. Позаду на дорозі качались поранені стрілами у ноги двоє коней. Через хвилину воїни зникли за поворотом дороги. А з гір почали спускатись з луками у руках нападники. Їх було небагато, але галасували так, ніби кілька сотень. У гостроверхих шапках та довгих кунтушах, підперезаних різнокольоровими шаллями. Вони вискакували на дорогу з піднятими догори руками і радісно

святкували перемогу. Декілька з них зразу ж добили коней короткими вигнутими тонкими мечами і почали розрубувати їх на частини. Тут же розклали декілька вогнищ. На кінці довгих списів насаджували і смажили м'ясо. Готувались відзначати перемогу.

Василь відчув гострий біль у правому плечі і розкрив очі. Серце калатало в грудях. Боліли стомлені руки і ноги. Лівою рукою він потер праве плече. Біль поступово втих. Хлопець здивовано оглянувся навколо. Пасажири спокійно сиділи на своїх місцях і розглядали чудові гірські краєвиди.

«Оце так сон! Чому я раптово задрімав? Видно не виспався у поїзді. І сон такий виразний, Дуже реальний. Ніби я сам був у тому загоні і брав участь у битві. До цього часу у вухах лунає свист стріл, голосне іржання коней, крики воїнів. Та особливо відчувається сильний страх перед можливістю бути пораним, чи навіть загинути. Бачу перекошені обличчя товаришів, з якими тікаю від ворогів. Поряд один голосно кричить якесь гасло. Але не розберу, що саме кричить. Та відчуваю – заклик до швидкого відступу. Один кінь спіткнувся. Вершнику не дали впасти на дорогу. Підхопили під руки і кинули на переднього коня. Воїн обома руками схопився за товариша, що правив конем. Кінь заіржав, трохи присів на задні ноги, потім у галопі випрямився і щодуху помчав разом з іншими. Лише зараз починаю заспокоюватись. Здається, загону пощастило втекти від ворогів. Чому саме таке наснилось? Ніколи подібного раніше не було. Розповім хлопцям, коли приїдемо».

Перед самою Ялтою несподівано у далечині серед зелені дерев виринуло море. Василь з великою радісною надією чекав цієї зустрічі, але від несподіванки здригнувся і аж спітнів. Синьо-зелена світла гладь води широко простягалась за обрій. Для сільського хлопця це видовище було надзвичайним! Він бачив море у кіно. Та наяву воно було таким чудовим, що очей не відірвати. Невже не видно протилежного берега? І звідки стільки води? Все, що говорилося з цього приводу у школі, вилетіло з голови. З'явилась надія на якісно новий етап у його житті, на нові несподівані враження та зустрічі. Після важких місяців навчання на першому курсі, коли звикав до зовсім нового темпу життя, хотілось розрядки, відпочинку. І він щиро надіявся, що це відбудеться за коротке перебування біля моря. Воно з перших хвилин уже надихало своєю величчю, наповнювало оптимізмом та натхненням.

Ялту побачили трохи з вікон тролейбусу та з автобусу, у який

майже зразу сіли на автостанції. Дуже багато зелені. Навіть є африканські високі пальми. Люди в основному ходять у шортах та майках. Усі засмагли і веселі. З чисельних магазинів та кіосків лунає весела голосна музика. Місто відпочинку та розваг.

За годину проїхали містечко Сімеїз. Більшість будинків одноповерхові. Невисокі огорожі з каменю та ракушняку. Вздовж дороги ростуть акації та дерева з білявою плямистою корою, великим світло зеленим листям і звисаючими на зелених «шнурках» коричневими невеликими кульками.

- Це платани, - пояснила Марина Михайлівна. - Вони ростуть у нас лише на півдні.

Автобус поступово піднімався все вище у гори. З одного боку високі скелі. З другого місцями на поворотах, огорожених парапетами, - прірви. Спочатку туди було боязно дивитись. Але цікавість перемагала. Хотілось запитати у водія, чи Марини Михайлівни, як прокладалась ця дорога. Невже ще за старих часів, коли все робилось голими руками? Чи уже у близькі часи. Адже можна було для підриву скель та каміння застосовувати вибухівку, використовувати різноманітну дорожню техніку, вантажні автомобілі. Але якщо у горах є селище, то хоч якась дорога повинна була бути до нього давно.

Автобус зупинився.

- Далі дорога розбита. З кілометр пройдете пішки, - сказав веселий водій у якійсь чудернацькій дитячій шапочці.

- Я була років чотири тому, то автобус довозив до обсерваторії. Може поспробуєте проїхати далі, - попросила Марина Михайлівна.

- Уже два роки до кінця не їздимо. Обсерваторію взагалі хотіли закрити. Але поки що працює. У вас речей зовсім мало. Подивитесь гори, кручі і швидко дійдете.

Сонце уже припікало добре. Та навколо росли сосни, акації, високі буки, світло зелені платани. На дорогу, яка дійсно була у добрих вибоїнах і піднімалась все вище і вище, падала тінь. У тіні спека майже не відчувалась. Збоку між деревами проглядалось море. Спортивні сумки були зовсім легкі. А шкіряний саквояж Марини Михайлівни, яка трохи розчервонілась і стримувала стрімку ходу хлопців, несли по черзі.

- Обсерваторія розташована на горі Кошці, - розповідала Марина Михайлівна. - Це, звичайно, не найвища тут гора. Поряд є більш високі. Он виглядає з округлою вершиною Діва. Стрімку гору

Монах побачимо далі.

- А від обсерваторії до моря далеко? – запитав один юнак.

- Дорогою далеченько. Та є стежка, якою значно ближче. Я вам сьогодні ж і покажу, - заспокоїла студентів жінка.

Обсерваторія з'явилась перед юнаками зовсім несподівано. Вона була значно меншою від Київської. Але самою архітектурною формою будівля майже не відрізнялась. Стрімкі обриси, Зверху розсувний купол Цейса, через який у телескоп спостерігають за небесними тілами. Поряд з будівлею направлена догори велика чаша антени радіотелескопу. Василь уже знав з Інтернету дещо про радіоастрономію і зрадів, що може тут все побачити.

Директор, до кабінету якого вони увійшли, чекав студентів. Зустрів дуже приязно. Літнього віку високий чоловік з сивою борідкою і вусами, посміхаючись, не приховував задоволення:

- Надзвичайно радий вашому приїзду. Звати мене Іван Павлович. Марину Михайлівну я давно знаю, - поцілував руку жінці. - Зараз я поставлю чай і з вами познайомимось.

Іван Павлович увімкнув електрочайник, дістав з шафи і розставив прямо на приставному робочому столі чашки, поставив у вазочці цукерки і печиво. Студенти тим часом розглядали кабінет. Високі широкі вікна. На стіні великий портрет першого президента Академії Наук України видатного вченого Вернадського. З другого боку – висять якісь плакати і карти. На всю стіну шафа з різнокольоровими книжками. Та у кутку особливо цікавий незвичний глобус без намальованих на ньому материків.

- Це глобус зоряного неба, - пояснив господар кабінету. – На ньому нанесені основні сузір'я. Ви знаєте – це в тому числі і дванадцять так званих Знаків Зодіаку. Як ви думаєте, - з посмішкою звернувся директор до студентів, наливаючи чай та запрошуючи до столу, - хто, коли і для чого визначив ці сузір'я Знаками Зодіаку?

Звичайно, студенти цього не знали. Адже з астрономії у них не було ще жодної лекції. На завантаженому першому курсі було не до Зодіаку. Василь навіть не пам'ятав, коли останній раз розглядав нічне зоряне небо. Та й, відверто кажучи, він ніколи не замислювався, хто і навіщо об'єднав зірки у дванадцять сузір'їв Зодіаку, які рівномірно розташовані на зоряному небі.

- Напевно, стародавні єгиптяни, чи греки, - наважився сказати Василь, - до них розвинених цивілізацій ніби й не було.

- Може і єгиптяни. Тому що греки дуже широко користувались

писемними джерелами єгипетської Александрійської бібліотеки, у сховищах якої ніби налічувалось за оцінками стародавніх філософів біля семисот тисяч папірусів. За підрахунками сучасних учених – біля п'ятдесяти тисяч. Цю бібліотеку зруйнували і спалили араби-мусульмани, коли завойовували Північну Африку у сьомому-восьмому століттях нашої ери. Та заслуговує на увагу версія про Зодіак ученого з Великої Британії Захарія Сітчіна, який написав про розвиток стародавніх цивілізацій біля десятка надзвичайно цікавих історичних книг. Кожна з них могла б стати науковою працею - докторською дисертацією. Розповім вам дуже коротко. Думаю, ви зацікавитесь і книги згодом прочитаєте.

У книзі «Космічний код» Сітчін пише наступне. Дванадцять Домів (Знаків) Зодіаку і стародавність цієї концепції ставлять перед нами дві загадки: хто придумав Зодіак і чому небесне коло розділене на дванадцять частин?

Відповіді на ці запитання потребують подолання психологічного бар'єру. Ми повинні усвідомлювати, що в основі поділу неба на дванадцять частин, який на перший погляд має відношення лише до астрології, насправді лежать глибокі астрономічні знання, що просто не змогло накопичити людство в ті часи, коли виник такий поділ небесного кола.

Наша планета здійснює оберт навколо Сонця за один рік. І спостерігачу з Землі здається, що кожний місяць - одну дванадцятку частину року - Сонце сходить в іншому зодіакальному Домі. В стародавність особлива увага приділялась тій обставині (а особливо вона визначала перехід від однієї епохи до другої, наприклад від Ери Овна до Ери Риб), у якому Знаку Зодіаку сходило Сонце в день весняного рівнодення. Адже Земля, здійснивши один оберт навколо Сонця, не повертається точно в ту саму точку. Це явище називається прецесією: уповільнення складає 1 градус за 72 роки. Таким чином, зміщення точки сходу сонця в день весняного рівнодення з одного зодіакального сузір'я (наприклад, Тельця) в попереднє (тобто Овна) потребує $72 \times 30 = 2160$ років (при рівності всіх дванадцяти секторів, по 30 градусів кожний). Постільки Земля обертається навколо Сонця у напрямку проти годинникової стрілки, точка сходу сонця зміщається назад.

Отож з урахуванням тривалості життя у шумерські біблійські часи (Фарра помер у віці 205 років, Авраам - у віці 175 років), потрібно було ціле життя, щоб побачити зміщення на один (72 роки)

або два градуси (144 роки), що практично неможливо без досконалих астрономічних приладів. Ще більше це відноситься до усвідомлення переходу від однієї зодіакальної ери до іншої, що відбувається з періодичністю 2160 років. Також «до потопні» патріархи, тривалість життя яких вчені називають «фантастичним» - 969 років у «рекордсмена» Мафусаїла і 930 років у Адама, - жили недостатньо довго, щоб спостерігати повний зодіакальний період. Головний герой легенди про Всесвітній потоп Ной прожив «всього» 950 років. В шумерських глиняних табличках, що мають розповіді про цю катастрофу, вказано на тогочасну зодіакальну еру сузір'я – Лев. Тобто приблизно біля десяти тисяч років тому.

Це лише частина знань шумерів, які здаються нам просто неможливими. Звідки їм все це було відомо? Відповіді дають у глиняних табличках самі шумери: вони стверджували, що усьому їх навчили аннунаки - «ті, хто спустився з небес на землю». Прилетівши з дванадцятої планети, яка здійснювала один оберт навколо Сонця за 3600 земних літ, аннунаки жили достатньо довго, щоб побачити явище прецесії і здійснити поділ неба на дванадцять Домів Зодіаку.

У рядках текстів, що стали базисом стародавньої науки і релігії і які були в послідовності майже однаково переказані іншими народами, в тому числі і стародавніми євреями, викладаються шумерські легенди про аннунаків, які були основою всієї «міфології». В західній культурі першими згадуються грецькі міфи. Але вони - подібно міфології і божественним пантеонам народів всього світу - мають шумерське коріння.

Шумери у глиняних табличках стверджують, що давним-давно на Землі не було цивілізації, домашніх тварин і окультурених рослин. В ті далекі часи на нашу планету прибула група з п'ятдесяти аннунаків. Керував ними ЕА (це ім'я перекладається як «Той, чий дім вода») і прилетіли вони з планети НІБІРУ («планета перетину»), приводившись в Персидській затоці. У тексті, що відомий вченим під назвою «Еа і Земля», описується, як ця перша група досягла берега і опинилась в болотистій місцевості. В першу чергу прибульці повинні були висушити болота, розчистити русла річок і найти джерела їжі (ними стали риба і дичина). Потім вони почали виготовляти цеглу з глини і заснували перше поселення інопланетян на Землі. Прибульці з космосу назвали його ЕРИДУ, що означає «дім вдалині» або «дім далеко від дому». У багатьох

мовах саме від цієї назви походить слово «земля». Трапилось це приблизно 445 тисяч років тому.

Мета астронавтів полягали в добуванні золота з вод Персидської затоки. Дорогоцінний метал був необхідний для збереження життя на планеті Нібіру, яка охолоджувалася і втрачала атмосферу. Пил золота розсіювали в атмосфері, що допомагало її зберегти. Проте первинний план виявився невдалим, і керівники місії вирішили добувати золото більш результативнішим способом - у багатих золотих копальнях на південному сході Африки. У наш час археологи знайшли ці копальні, де золото видобувалось біля трьохсот тисяч років тому. Знайшли там і скелети людей зростом біля чотирьох метрів. Кому на Землі в ті часи потрібно було золото?

Новий план вимагав значного збільшення числа аннуаків на Землі, і з часом кількість колоністів досягла шестисот. Крім того, потрібно було здійснювати складні операції по доставці вантажів на Землю і відправці очищеного золота. Для цього ще триста аннуаків були задіяні як ПИГОВ («ті, хто спостерігають і бачать») - вони несли вахту на орбітальних станціях і управляли космічними човниками. Правитель Нібіру АН («Божеественний» - аккадці називали його Ану) особисто прибув на Землю для спостереження за операціями, які ставали все більш масштабними. Разом з ним прилетіли двоє його дітей: син ЕНЛИЛЬ («Верховний правитель») - керівник проекту і прихильник строгої дисципліни та дочка НІН.МАХ («Могутня пані»), що займала пост керівника медичної служби. Завдання розподілу обов'язків між першопрохідцем ЕА і новоприбулими виявилось настільки складним, що в якийсь момент Ану вирішив залишитися на Землі, доручивши керівництво Нібіру одному з своїх синів. Зрештою вони вирішили наступне. Ану повернувся на Нібіру, Енлилю випало залишитися у вже освоєному регіоні і розширити його до Э.ДИНА («Дім справедливих»). Він повинен був заснувати нові поселення, кожне з яких виконувало певну функцію (космопорт, центр управління місією, металургійний центр, медичний центр, посадочні маяки). Еа випала доля організувати добування золота в копальнях на південному сході Африки - це завдання було цілком під силу такому видатному ученому. Той факт, що нове призначення лежало у області його компетентності, зовсім не означав, що Еа залишився задоволений своїм видаленням з Едина. Тому між братами виникли чвари.

Отже, постійні космічні польоти по доставці золота на далеку

Нібіру потребували точних космічних орієнтирів. Ними були Знаки Зодіаку, якими користувались аннунаки.

Ось така цікава версія британця Сітчіна, прочитана у чисельних шумерських глиняних табличках. Шумери володіли досконалими астрономічними знаннями, знали алгебру, випалювали цеглу, у містах будувались храми, функціонував водопровід. До них на Землі ніхто не володів досконалою писемністю.

Хлопці слухали, затамувавши подих.

«Про дванадцятку планету ніколи не чув, - розмірковував Василь. - Може це мала планета, про які говорять лише фахівці-астрономи? Років п'ять тому були публікації про десятку планету Сонячної системи, орбіту якої вирахували американці. А тут – дванадцятка! І на ній живуть аннунаки? Це ж точно їх НЛО прилітають постійно на Землю. Чотириста п'ятдесят тисяч років тому вони вперше прилетіли на Землю! А ми лише недавно вилетіли на навколоземну орбіту. Це ж яка у них розвинута цивілізація. Просто фантастика! Без радіоастрономії тут не обійшлось. Яку цікаву спеціальність я вибрав! Потрібно обов'язково прочитати книги Сітчіна».

- Так ці ж аннунаки і тепер можуть прилетіти до нас? – тихо запитав хтось із хлопців.

- Звичайно! – посміхнувся Іван Павлович. – І ви, молоді, зможете бути свідками цього. Тому вивчайте радіоастрономію. Можливо, прийдеться захищатись від прибульців з Космосу.

- А чому Знаків Зодіаку дванадцять? Не п'ять, сім, а саме дванадцять? – запитав Василь, вражений почутим.

- Для аннунаків число дванадцять було надзвичайно визначальним, святим. Планета Нібіру є дванадцяткою у Сонячній системі. Верховне керівництво планети складалось з дванадцяти осіб. Шумери з їх допомогою поділили рік на дванадцять місяців. На час рівнодення введено дванадцять годин дня і дванадцять годин ночі. До речі, аннунаки і створили на Землі людину-раба для важкої роботи у золотих копальнях. Люди відносились до них, як до богів. Жили аннунаки дуже довго. До десяти і більше тисяч років. Дійсно – боги! У це важко повірити. Ще раз наполегливо раджу прочитати твори Сітчіна. Для астрономів там дуже багато цікавого.

А зараз завгосп проведе вас до нашого невеличкого гуртожитку. Розташовуйтеся та ідіть на море. Відпочинете з дороги. Завтра покажу вам нашу обсерваторію, оглянете територію і почнемо

працювати. Різної роботи у нас вистачає.

Гуртожитком виявилась прибудова позаду обсерваторії. Всього чотири кімнати на двох-трьох осіб. Чисто прибрано. Поселенців ніяких не було. Підведена електрика. Умивальник і духова в кінці коридору. Студенти розмістились у двох кімнатах. Марина Михайлівна – у окремій.

- Прибирати у кімнатах, умивальнику і душовій будете самі, - сказав вусатий солідний завгосп. - Прибиральниця у відпустці. Щодня назначайте чергового, щоб було з кого запитати про порядок. Я буду до вас навідуватись. І взагалі працюватимете під моїм безпосереднім керівництвом. Нікого сюди не приводьте. Територія обсерваторії закрита для сторонніх. Порухайте порядок – виселимо. Прийдеться наймати кімнати у селищі за свої кошти, яких у студентів, знаю, обмаль.

Василь поселився удвох з Анатолієм. Вони з ним часто в університеті на заняттях сиділи разом за столом. Можна сказати – приятелювали. Анатолій – високий флегматичний юнак з кирпатим носом і буйною чорнявою шевелюрою, ніколи не задавав лишніх питань і особливо не приставав з розмовами.

Через пів години – на море! До нього було більше кілометра. Та Марина Михайлівна знала давно протоптану стежку, якою між скелями можна було швидко пройти. Стежка стрімко вела донизу. На скелі майже не заглядалися. Дуже тягло швидше скупатися. Ось із-за кущів і довгоочікуване море!

Василя вразила чарівна широчінь та невимовна краса. Берег обривистий. Позаду зарослі деревами і кущами скелі. Здавалось би – повинно бути голе каміння. Та ні – у кожному виямку, розщелині щось росте. Акація, сосна, біло листа осика, дикий виноград, плющ, якісь яскраві квіти. Розглядати усе це було ніколи. При такій спеці хотілось якнайшвидше пірнути у воду. Тут же і невеличкий пляж. Піску не було. Лише мілка галька та гранітне каміння. Марина Михайлівна суворо попередила:

- Бачите – он подалі на воді невеликий червоний буйок. За буйок не запливати! Це найперше і саме головне – небезпечно. Там значно глибше і на поверхню піднімається холодна вода. Можуть виникнути судоми. Ніби у деяких місцях ближче до поверхні води піднімаються підводні скелі. А по друге – тут недалеко міський пляж і сюди запливають на човнах рятувальники. Можуть витягти з води і оштрафувати. Ви люди дисципліновані. Неприємностей ні

вам, ні мені не потрібно. Усі вміють плавати?

Студенти підтвердили, що всі. Роздяглись - і у прохолодну воду! Марина Михайлівна теж роздяглась. Василь звернув увагу – жінка у квітчастому купальнику виглядала зовсім молодо і дуже принадно. Але так хотілось купатись, що у воді зразу ж про це забув. Людей завжди тягло до води. Тому що без води людина взагалі жити не може. Адже вона сама на сімдесят відсотків складається з води. Вода з організму постійно виводиться і її кількість в людині необхідно вчасно поповнювати. Воду потрібно пити постійно. Навіть тоді, коли не хочеться пити. Адже якщо хочеться пити, то організм уже кричить, що клітинам не хватає води, що вони не можуть нормально працювати і їм терміново потрібна вода.

Василь із заплющеними очима занурився з головою і зразу ж відчув велике полегшення. Ніби з плечей зняли тягар. Приємне відчуття охопило все тіло з голови до ніг. Ногами торкнувся на дні до слизького каменя і розплющив очі. Вода була незвично прозора. Ледь світло-зеленого кольору. Вирішив попробувати на смак і набрав трохи до рота. Дуже солоня! У сільському ставку вона була забруднена і без всякого смаку. А тут стільки чистої води! Жаль, що її не можна пити. Хлопець відштовхнувся від каменя і голова опинилась на поверхні. Товариші не тримались купи. Одні були ближче до берега і плескали один на другого водою. Василь поплив до них. Марина Михайлівна уже вийшла на берег і сиділа на підстилці, спостерігаючи за студентами. А двоє попрямували до поплавок. Першим його торкнувся Анатолій. Він переможно помахав усім рукою, деякий час потримався за поплавок і раптом зник під водою. Ніхто на це не звернув уваги. Через декілька десятків секунд на поверхні з'явилась його чорноволоса голова і почувся розпачливий крик:

- Рятуйте! Судомами звело ногу! Рятуйте!

Голова Анатолія знову зникла з поверхні. Товариш, що був найближче до нього, повертався і знаходився уже на пів дорозі до берега, чомусь розгубився і поплив не до Анатолія, а паралельно берегові. Чи не зрозумів, що потрібно рятувати товариша, чи не зорієнтувався. Інші ніби залякли на місці. Від поплавок знову почулися голосні крики про допомогу. Марина Михайлівна зірвалась з підстилки і закричала:

- Василю, любий, рятуй Анатолія! Василю, швидше рятуй!

Її голос був такий пронизливо-писклявий і розпачливий, що

Василь здригнувся. Він навіть не зрозумів, чому саме до нього звернулась Марина Михайлівна. Не довго думаючи, хлопець швидким кролем ринувся до товариша, що потрапив у біду.

«Нам у школі колись розповідали, як рятувати утопаючих. Але ж я усе забув! Саме головне – якнайшвидше добратися до Анатолія. Схоплю його за щось і постараюсь підтримати на поверхні. Хоча б він сам якось протримався. А то можу не встигнути. Давай, пливи швидше! Ти ж добре плаваєш! Якщо не допоможеш – все життя жалкуватимеш. Анатолій на парах з фізкультури був середнячком. Не дуже старався. Налягав на математику і англійську. От і вдалась ознаки слабка фізична підготовка. Про що я думаю! Швидше махай руками. Вони уже стомились. Але ж ти сильний!»

Ось і поплавок. Анатолія не видно. Василь занурився у воду і знову товариша не побачив. «Видно, пішов уже до дна! Чому не борсається? Навіть повітряних бульок не видно. Невже все так погано! Пірнай глибше!»

Василь занурився метрів на шість до самого дна і побачив Анатолія. Той стояв вертикально і повільно махав руками. Ніби намагався виплисти на поверхню. Очі були широко розплющені. З розкритого рота випливали маленькі бульки. Василь однією рукою схопив товариша за чуба і щосили відштовхнувся від дна. Другою рукою швидко почав загрибати воду. Обоє повільно стали підніматись догори. Повітря у легенях не хватало. В очах потемніло. Поморочилось у голові. Серце несамовито калатало у грудях. Анатолій перестав махати руками.

«Невже я спізнився? – роїлись у голові страшні думки, - Анатолій всього на два роки старший від мене. І в такому віці померти? Та не може цього бути! Зараз на поверхні він отямиться. Чому з рота перестали випливати кульки? Он уже світлішає вода. Протримайся, Толю! Ми ще й до дівчат с тобою не ходили. Весь час заняття і у мене тренування. А у нього – англійський. Мріяв поїхати працювати до Великої Британії. Казав – там поряд з Лондоном у Грінвічській обсерваторії найкращі у світі радіоастрономи. Недавно написали в Інтернеті, що спостерігали якийсь новий об'єкт на Місяці. Ніби штучного вигляду. Та про що я думаю! Енергійніше працюй ногами та рукою!»

На поверхні Василь підтримував голову товариша. Той не подавав ознак життя. Рука залякла. Але міцно тримала за чуба. Тіло тягнуло до низу. «Що діяти? Штучне дихання тут не зробиш!

Попробую вдарити у груди. А то до берега досить далеченько. Можна не врятувати».

Василь вільною рукою щосили вдарив Анатолія кулаком у груди. Тіло здригнулось. З рота вистрибнув фонтан води. Василь вдарив ще сильніше. Знову фонтан води. Лише після третього удару Анатолій хапнув ротом повітря і підняв до поверхні води руку. Василь потріпав за чуб голову. Товариш розкрив очі. Мовчки подивився на Василя. А до місця події уже підплили студенти. Підтримуючи товариша, поплили до берега. Василь відпустив чуба і на спині повільно поплив позаду. Сил майже не залишилось. Напевне, від великого нервового потрясіння.

На березі поклали Анатолія на підстилку. Він нічого не казав, лише переводив погляд з одного студента на іншого. Зовсім зблідла Марина Михайлівна зі слізьми в очах поцілувала Василя.

- До смерті не забуду цього випадку! Лише твоя рішучість врятувала товариша. Справа не в тому, що мене могли притягти до суду. Я ж за вас всіх відповідаю. А дуже розгубилась, що міг втопитись молодий юнак, не на багато старший від мого сина. Не уявляєш, як я тобі вдячна. Та поговоримо потім. А зараз накриємо другою підстилкою врятованого. Йому потрібно зігрітись.

- При такій спеці він змерз? - запитав хтось.

- Поки був у воді і не дихав, температура тіла падала. Не відволікайтесь. Накривайте підстилкою і зверху одягом.

Через деякий час Анатолій уже посміхався і розмовляв.

- У мене й раніше траплялися судоми. Але у воді вперше. Розхвилювався і не знав, що робити. Потрібно було сильно ущипнути себе за ногу. Пройшло би, Василю, вам мене поховати. Тепер я твій боржник до смерті.

- Ти про смерть кинь думати, - весело Василь, - нам ще у Грінвічі обов'язково потрібно попрацювати.

- То ти теж хочеш до Великої Британії? - зрадів Анатолій, - Тут в Інтернеті іде мова про якісь гранти. Можемо уже після другого курсу туди потрапити.

- Хлопці, - це уже Марина Михайлівна, яка трохи заспокоїлась, - Про гранти поговоримо згодом. А зараз дуже вас прошу, нікому не розповідайте про те, що трапилось з Анатолієм. І йому буде соромно, і нам усім, що могли не врятувати. Василя якимось гуртом віддячимо. Тут є одне кафе і я вас увечері всіх туди запрошуюю. До речі, ми повинні налагодити харчування. В обсерваторії

працюючих мало. Тому своєї їдальні немає. Про щоденне харчування можемо домовитись у тому ж кафе.

Анатолій майже зовсім поправився і всі гуртом пішли тією ж стежкою назад. На скелі та навколишню красу уже не звертали уваги. Пригнічений настрої пройшов швидко. Та сцени події на морі стояли перед очима. На місці Анатолія міг опинитись кожен зі студентів. З морем жарти погані. Марина Михайлівна, що йшла позаду, розповіла історію, свідком якої була минулого літа в Єгипті.

- До Хургади на березі Червоного моря прилітають відпочиваючі з багатьох країн. Особливо багато росіян, які уже в літаку починають випивати спиртне. Деяких буквально виносять з літака. Продовжують пиячити і на пляжі. Вони чомусь вважають, що пиятика – найкращий відпочинок. Навіть на знамениті піраміди, чи до Національного музею у Каїрі, де можна побачити мумії та золоті прикраси фараонів, не їздять. Над обслугою готелів просто знущаються. Німці, скандинави, французи поводяться чемно, культурно. А росіяни вважають, що весь світ повинен заглядати їм до рота. Адже у Росії велика кількість мільйонерів та мільярдерів. Сам Путін – надзвичайно багата людина.

Одного дня оголосили, що у морі купатись заборонено. Невідомо звідки до берега наближаються акули. Захмелілий росіянин, якого не пускали до води, прорвався через слабеньку тимчасову огорожу і з вигуком: «У мене все включено!» стрибнув з пірса у море. Через лічені хвилини уже кричав про допомогу. Рятівники витягли його з води з відкушеною кистю правої руки. Міг взагалі загинути.

У кафе майже на березі моря випили пляшку кримського марочного червоного вина «Масандра», поїли овочеві салати, якоїсь шинки і морозива. Марина Михайлівна потріпала за чуба і пожурила Анатолія та ще раз подякувала Василю:

- Я буваю на іграх баскетболістів і бачила не раз, як ти іноді рішуче береш гру на себе. Першокурсник, а керуєш старшими. І це часто призводить до гарних результатів. Так поступив і сьогодні. Інші хлопці не зразу зрозуміли критичність ситуації. А ти взяв ініціативу у свої руки. Не роздумуючи. кинувся рятувати товариша. Адже тут грали роль лічені хвилини, якщо не секунди. Твоя рішучість зберегла життя Анатолію. Та краще такого б з ним не сталося. До цього часу завмирає серце, як згадаю. Тому, хлопці, прошу вас і вимагаю – не запливайте до буйків. Я не зможу за кожним з вас приглянути. Ви захочете піти і на інші пляжі. Та коли

не прислухаєтесь до мого прохання, відправлю вас до Києва достроково. А там будете виправдовуватись перед деканом. Він у нас дуже вимогливий. Може відрахувати з університету. Вам це точно не потрібно.

Я домовилась про триразове харчування у цьому кафе. Меню скромне, але достатнє. Хто захоче харчуватись окремо, скажіть. Я вас виключу зі списку. Гроші видам за цінами меню цього кафе.

Та харчуватись окремо ніхто не захотів.

Наступного дня почали працювати в обсерваторії. Директор спочатку показав обладнання. Два телескопи, годинник точного часу, магнітометри, спектрометри та інше. Окремо – радіотелескоп з діаметром антени 22 метри.

- Це наша гордість. Один з найкращих в Україні. Радіосигнали розшифровуються за найновішою програмою. Звичайно, вам складно зараз все зрозуміти. Та навчіться. До нас ще не раз приїдете. Всю роботу вам розпланує завгосп Ілля Микитович.

Завгосп сказав, що роботи багато. Потрібно зробити нову огорожу навколо обсерваторії, ремонтувати дах. У частині приміщень обвалилась штукатурка, фундамент місцями відвалюється. А ще полагодити частину меблів. Двох хлопців зразу ж поставили на огорожу. Двох – на дах. Одного – штукатурити стіни. Всі необхідні матеріали були заздалегідь заготовлені. Інструменти теж були. Не нові, звичайно, та можна було працювати.

Марина Михайлівна деякий час подивилась, як працюють хлопці і пішла до містечка. Сказала – домовиться про екскурсії. Обід о другій тридцять. Потім до вечора вільний час.

Василь з Анатолієм взялись до огорожі. Довжина – біля півтора кілометра. Спочатку потрібно було розібрати стару. Висока огорожа з дерева майже повністю згнила, місцями зовсім повалилась. За перший день відбили та поклали біля п'ятої частини лат і високих штахетин. Зі стовпами вирішили працювати завтра. Вздовж огорожі росли персики, яблуні, груші. Персики були ще зелені. А ось яблука та деякі груші майже достигли. Особливо ті, що попадали з дерев. Звичайно, щоб їсти, їх потрібно було б помити. Але хлопці не витримували. Трохи обтерли об одяг і з насолодою їли. Василь запевнив – по них ніхто не ходить, вони не дуже забруднені і можна їсти.

- А мухи, інші комахи хіба не повзають? - Анатолій, - Вони ж

літають невідомо де і на лапках приносять різну нечисть.

- Ти як хочеш, а ми в селі їли, не миючи. І нічого не було. Організм повинен боротись і звикати до такого бруду.

Та самовпевнений Василь перед обідом відчув біль у шлунку, декілька раз бігав до туалету. Добре, що у Марини Михайлівни були якісь пігулки. Василь ковтнув зразу дві штуки. На обід не пішов. Полежав зо дві години у кімнаті. Ніби все пройшло і під вечір уже попрямував купатись на знайомий пляж.

Ще здалеку побачив – серед хлопців було і четверо дівчат. У яскравих купальниках, ще, як і хлопці, не дуже засмагли, вони у колі всі разом розігравали м'яч. Василь скупався і теж приєднався до кола. Він у волейбол грав не дуже добре. Та підтримати гру завжди міг. Уже через кілька хвилин хлопець звернув увагу на струнку чорнявку. Вона не виділялась серед інших. Проте старанно відносились до кожного прийому м'яча. Коли м'яч відлітав у бік, першою прямувала за ним. На пів коротка стрижка хвилястого волосся підкреслювала довгу гарну шию.

- Звідки взялись ці дівчата? – тихо до Анатолія, коли відлетів м'яч.

- Вони працюють у кафе. Приїхали на практику з якогось коледжу. Ми запросили їх «прикрасити нашу самотність» і вони не відмовились. Відпросились лише на годинку покупатись і назад. Їм же потрібно готувати вечерю. Обіцяють смачні овочеві страви.

- Так ви хоч з ними познайомились?

- Звичайно! За кого ти мене приймаєш? Біляву звати Люба, русяву – Галина, низенька – Світлана, а чорнява – Ірина.

Василь підскочив, щосили вдарив м'яч, який полетів аж у воду. Хвиля зразу підхопила його і понесла від берега. Чорнявка першою побігла за м'ячем. Біг у неї був незвично гарний. Широкий плавний крок. Руки на пів зігнуті у ліктях і притиснуті до боків.

- Я забив, я й витягатиму! – вигукнув хлопець і теж швиденько до води, намагаючись випередити дівчину.

Чорнявка першою стрибнула у воду. Та Василь, піднявши цілий фонтан води, випередив дівчину. Вона зойкнула і у воду далі не пішла. Хлопець догнав м'яча, повернувся і віддав до рук дівчини.

- Ти що, боїшся води? – запитав глузливо.

- Ще чого! Просто від несподіванки, - опустила очі чорнявка.

Волосся дівчини було мокрим і прилипло до кругленьких милих щік. Вона його поправила правою рукою. Нігті на пальцях

чорнявки були зразково доглянуті. Пофарбовані у світло рожевий колір. На одному пальці – невеличка тоненька каблучка з червоним камінцем. Василь чомусь трохи розхвилювався.

- Як тебе звати, чорнява незнайомка? – посміхнувся.
- Ірина. Ти чого ляпаєшся? - глянула хлопцеві у вічі.
- Пробач, так вийшло. Та все одно уже будемо купатись, а то перегріємось на сонці.
- Нам потрібно поспішати до кафе готувати вечерю. Не встигнемо обсохнути.

- А завтра ви прийдете купатись?

- Звичайно. Ми перед вечерю трохи відпочиваємо. За день так набігаєшся, що іноді ніг не відчуваєш. А скупаєшся – і вся втома проходить. Нам же і після вечері є що робити. Прибрати, помити посуд, зробити заготовки на сніданок. А цей невеликий пляж раніше був безлюдний. Тепер ось ви з'явилися. Стало якось веселіше.

- Тоді завтра і зустрінємось. Ми працюємо до обіду, а потім – вільний час.

Вони ще усі разом покупались. А під час вечері Василь так Ірину і не побачив. На залі одна низенька дівчина працювала офіціанткою. Інших не було видно. Напевне були зайняті на кухні. Розпитувати хлопець не наважився. Та й чого розпитувати. Просто перемовились декількома словами і все. Дівчина, як дівчина. Нічого особливого – сказав хлопець собі подумки.

Наступного дня хлопці скупались і Марина Михайлівна зразу ж повезла їх на екскурсію до Нікітського ботанічного саду. От надивились там рідкісних дерев і квітів! На великому щиті біля входу прочитали, що сад заснований ще у 1812 році і налічує біля тридцяти тисяч різновидностей рослин. Це науковий центр флористики України. Представлено практично рослини усього світу. Навіть американські секвойї, пробкове дерево, пальми, бамбуки, кедр. А квітів різних – не перелічити! Гарно розплановані обсажені квітами алеї, величні ставки та басейни, мальовничі бесідки. У повітрі витає приємний незвичний аромат.

- Мов у раю! – вигукнув Анатолій.
- Напевне краще! - Марина Михайлівна, - Адже рай був ніби не так упорядкований. То був первісний сад. А тут постійно працюють люди. Виводять нові сорти рослин, сільськогосподарських культур, квітів. А який прискіпливий догляд за насадженнями та територією. Цей сад – одна з перлин не лише Криму, а й всієї України.

Через день – поїздка до міста-героя Севастополя. Тут велична бухта, Графська пристань, військові кораблі на рейді, від яких важко відірвати погляд, панорама Севастопольської битви. По місту часто зустрічаються морські офіцери у літній білій формі та матроси у безкозирках зі стрічками. Хлопці зі сміхом спостерігали, як незнайомі дівчата заглядаються на офіцерів. Деякі навіть зупиняються і довго із захопленням супроводжують їх поглядами. Водно, не одна бажала б з таким познайомитись поближче. Але офіцери, напевне, звикли до цих розглядин. Потім, коли сказали завгоспу по поїздку до Севастополя, той з відвертим сарказмом розповів про єдиний дизельний підводний човен Військово-морського флоту України:

- Уже майже двадцять років його ремонтують і ніяк не можуть вийти хоч раз у море. Росія човен передала зі старими акумуляторами. Вони погано тримають заряд. Тому їх можна використовувати лише для аварійного освітлення. Нові акумулятори коштують, звичайно, не мільйони доларів та купити їх Міністерство оборони чомусь ніяк не в змозі. Ось і стоїть човен біля причалу у Балаклаві. Невелика команда лише тренується. Та й взагалі, порівняно з Російським Чорноморським флотом наш нічого не вартий. Один флагман фрегат «Сагайдачний» ніби відповідає сучасним вимогам. А інші – старі «калоші». Не мають ні хорошої швидкості ходу, ні сучасного озброєння. На десять тисяч особового складу з десятком адміралів та кілька десятків капітанів першого рангу. Що ті адмірали роблять – не розумію. Лише одержують високу зарплатню. Достатньо було б одного адмірала на весь флот. Командувачем призначили контр-адмірала Березовського, який, кажуть, постійно пиячить з російськими військовими.

- Ви так розумієтесь у морській справі? – запитав Анатолій.

- Звичайно, Я на пенсію вийшов капітаном третього рангу. Це як майор у інших військах. Був командиром бойового корабля. Розповім вам про один дуже наглядний і повчальний випадок. Дні Військово-морського флоту ми святкуємо у Севастополі разом з російським моряками. Це для міста, у якому більшість чоловічого населення складають колишні військові, а цивільні пов'язані з обслуговуванням флотів, завжди велике свято. У бухті на параді шикуються декілька святково прикрашених кораблів обох флотів. Командувачі з катерів піднімаються на свої кораблі, вітають моряків зі святом. Ті на весь голос відповідають. Росіяни кричать

«Ура!» Наші – «Слава!» Потім адміralи повертаються на Графську пристань. Все це дійство супроводжується урочистою маршовою музикою. На пристані та навколо десятки тисяч святкових людей. Багато дітей. У кінці свята демонструється висадка морських десантників на беріг. Кілька сотень моряків з обох флотів у бойовій формі з озброєнням прямо з кораблів на кількох катерах та морських машинах десанту прямують до місця висадки. Біля берега вистрибують прямо у воду. Років п'ять тому з наших дванадцяти машин десанту до берега добрались лише вісім. Решта затонули на очах у всього міста. Морячки, звичайно, врятувались. А російські десантники всі зразково виконали завдання. Після такого позору і нехлюйства командувач повинен був з тріском подати у відставку. Разом з ним – ще декілька командирів кораблів. А у нас все списали на стару техніку. Ніби стара техніка не повинна достойно виконувати бойове завдання. З таким флотом на нормальну рибалку у море небезпечно виходити, не те що відбивати напад ворога. Колись це Україні погано відгукнеться.

- Кажуть, наші інші види збройних сил у доброму стані. Танки «Оплот» одні з найкращих у світі. Радіолокатори продаємо за кордон, - не вгавав Анатолій.

- Щоб ви знали, коштів на нове озброєння практично не виділяється. Вважають, що Україна віддала свою атомну зброю Росії та порізала балістичні ракети під гарантії США і Росії про недоторканість та територіальні цілісність. Політики кажуть – нам немає від кого захищатись. Тому тримаємо армію «для відводу очей». Навіть на зарплатню військовим не завжди хватає коштів. Та весь світ знає – хто не годує свою армію, буде годувати чужу! – з відвертим сумом завершив свою розповідь завгосп.

Наступного дня Анатолій на пляжі не затримався. Скупався і сказав лише Василю якимось загадково:

- Мені потрібно піти до міста пошукати подаруночки рідним. А то подумують – був у Криму і на згадку нічого гарного не привіз.

Тієї ночі Василь прокинувся дуже рано піти до туалету. З подивом побачив – Анатолія у ліжку немає.

«Куди він міг подітись? Прийшов з міста і показав сувеніри, що купив для рідних. Лягали спати разом. Може зустрічає схід сонця? Казав якимось – на сонце, яке лише починає з'являтися з-за горизонту, дуже бажано дві-три хвилини подивитись. Не на саме сонце, а навколо нього. Таке тренування наповнює людину енергією на весь

день і надзвичайно благотворно впливає на зір. Птахи, мов, зустрічають схід сонця і ніколи не втрачають гостроту зору. У людини ж зір з віком погіршується. Точно - дивиться на сонце. А у мене зір гарний. Цілком достатньо ранішньої пробіжки. Тут у горах повітря надзвичайно свіже і чисте. Пробіжишся у шортах навколо території обсерваторії пару раз і почувашся так славно».

Василь ліг і заснув. Привидівся сон. Ніби вони з чорнявкою Іриною прийшли до парку Чаїр, про який згадувала Марина Михайлівна і обіцяла хлопцям обов'язково його показати. Вона трохи розповіла про парк і навіть тихо з особливою насолодою наспівала таку чудову пісню.

*В парке Чаир распускаются розы,
В парке Чаир расцветает миндаль.
Снятся твои золотистые косы,
Снится веселая звонкая даль.*

Василь ще подумав, що у Марини Михайлівни, напевне, з цим парком пов'язані якісь романтичні спогади. Та посоромився запитати.

І тепер ось наснилось. Ніби вони тримаються з Іриною за руки і зупинились на вході до парку. Тут ростуть гарні пірамідальні кипариси, пальми. Лець подалі – різнокольорові рози, червоні високі канни і ще якісь квіти, яких Василь ніколи раніше не бачив.

- Ти не знаєш, що то за такі гарні на височенних стеблах світло рожеві квіти, а он виглядають позаду і голубі, білі?

- Так то ж мальви! Невже ти їх ніколи не бачив?

- Мальви я знаю - ростуть біля нашої хати. А тут квіти значно більші, повні. Дуже високі стебла.

- Це субтропічні мальви. Адже на Південному березі Криму субтропічний клімат. Тут багато екзотичних рослин. Он пальми майже такі, як у Африці.

- Ти була в Африці? Бачила їх там?

- З батьками у Єгипті на Середземному морі. Надивились всякого. Звичайно, побували біля піраміди Хеопса. Навіть бачила знамениту Александрійську бібліотеку.

- Так її ж зруйнували і давнину араби!

- А тепер відбудували на пому ж самому місці. Гарна сучасна споруда зі скла, металу та бетону.

Вони пішли далі. Василь здивувався - людей майже не видно. Лише вони одні з Іриною. З нею так приємно почуваєшся. Ніби з близькою рідною людиною. Подивились альтанки, навколо яких якісь низенькі кулясті хвойні деревця, алеї, обсажені квітами. Квітів надзвичайно багато. Так вільно дихається і радісно на душі.

- Ми з тобою зовсім недавно знайомі, а мов рідні, - Василь.
- Не поспішай ріднитися. Ти ж про мене нічого не знаєш.
- Так розповіси, - подивився хлопець у вічі Ірини і прокинувся.

«Оце так сон! Я ж цю Ірину навіть добре не розглянув. Просто перемовились декількома фразами. Голос у неї приємний. Весела ніби. А у снах уже гуляємо разом. Невже таке буває, щоб наснилась практично незнайома дівчина. При зустрічі навіть не буду їй нічого розповідати. А то подумає, що я про неї мрію. Мені ж не до кохання. Лише закінчив перший курс. Потрібно якусь роботу знайти. Батько розповідав, що орендатор обманює людей при розрахунках за земельні паї. Ще купив два нові трактори. Працівників тепер потрібно менше. Якщо батько залишиться без роботи, допомоги з дому не буде. Сестра підростає. Їй потрібно купити те, се. А стипендії на прожиття зовсім мало. Студенти між собою гудуть, мов бджоли. Осінню ніби збираються знову мітингувати проти міністра Табачника. Його не хотіли з самого початку. Він же викладачем ніколи не працював. Лише чув, що є така галузь, як освіта. І тепер – міністр! Постійно якісь новації. Уже говорять про дванадцятирічну освіту у школі! Початкові класи переходять на нові програми. Це закінчиш школу – і зразу можуть призвати до армії! Навіть не дадуть змоги поспробувати поступити до технікуму, чи університету. Після армії, коли усе забудеш, важко відновити знання. Та зараз потрібно подумати, чи пробувати ближче знайомитись з Іриною. Анатолій розповідав, що у нього уже була дівчина. Він після закінчення школи поїхав працювати до Росії. Повернувся через рік – а дівчина одружилась. От і вір цим дівчатам! Не підійду навіть до тієї Ірини».

Тут думки перервав Анатолій. Прийшов до кімнати у одних плавках. Обережно прикрив двері.

- Ти де був? Я прокинувся – на твоєму ліжку нікого.
- Виходив прогулятися, - зніяковів товариш, - такий гарний ранок. Сонячно, птахи співають.
- То будемо збиратись на сніданок. Я хотів звично пробігтись, та проспав.

Вони швиденько одяглись і вийшли до воріт зачекати інших. Василь оглянувся навколо, подивився вгору. На небі густі хмари, сонця не видно. Вітер. Ніби збирався накрапати дощ.

- Ти ж сказав – сонячний чудовий ранок, - до Анатолія.

- Було сонячно, - потупився той, - видно, хмари швидко нагнав вітер. У Криму, кажуть, погода міняється дуже швидко.

«Щось тут не те! – закралось у голові Василя, - Невже за декілька хвилин так стрімко помінялась погода? Він тільки що вихваляв спів птахів, а їх навіть не чути. Сховались від вітру. Куди ж він ходив? Мені, звичайно, все рівно. Хай собі ходить. Може до туалету припекло. Просто соромиться сказати. Він ніби вчора жалувався на живіт. Дійсно, цих немитих яблук зовсім не потрібно їсти. А то можна й на дизентерію захворіти. Тоді покладуть до лікарні».

Тут підійшли хлопці з Мариною Михайлівною і всі гуртом направились вниз до кафе снідати. Марина Михайлівна була якась незвично мовчазна. Під очима трохи напухло. Ніби не виспалась. На запитання студентів відповідала якимось невпопад.

- Така негарна погода, - звернувся хтось до жінки, - ми сьогодні на екскурсію нікуди не поїдемо?

- Ми ж уже їздили до Левадії, - позіхнула Марина Михайлівна, - хочете знову туди? Звичайно, усе там подивитись не вдалося. Але вдруге ми нікуди не будемо їздити. Та й гроші на поїздки закінчуються.

«Ніхто її про Левадію не запитував, - здивувався Василь, - Невже вона не розчула? І виглядає, ніби трохи хвора. Славна жінка, а з чоловіком чомусь розлучилась. Живе сама з синочком. Без чоловіка з дитиною важко. У нас в селі по сусідству живе вдова Клава з двома дітьми. Працює у фельдшерському пункті. Так діти на пів голодні. Мати часто їх підгодовує, коли Клава на роботі. Мати завжди казала – Клаві потрібен чоловік. Та де його у селі знайдеш. Один був пристав до неї. Любив випити лишнього. Так через пів року Клава його вигнала. Просто шкода Марину Михайлівну».

У кафе, коли закінчували снідати, з дверей виглянула Ірина. На голові білий кухарський ковпак, у білому халаті.

- Котлети сподобались? – весело запитала у студентів.

- Котлети смачні! – відповіло хором декілька, - А салат без помідор. Невже помідори не ростуть у Криму?

- Помідори ростуть, та у нас машина поламалась. Сьогодні мають

привезти. Їжте без помідорів. На вечерю будуть, - сховалась за двері Ірина.

Василеві здалося, що вона виглядала, щоб побачити саме його. Зразу згадав сон. Ірину раніше у кафе він ніколи не бачив. А це сміється і чорні великі очі ніби випромінюють доброту. Може вона до когось іншого сміялась? Та хлопцеві здалось – саме до нього. Весь день згадував цю посмішку. Купатись Ірина знову не прийшла. Та й погода була вітряна. На берег з клекотом вискакували сердиті синьо-чорні хвилі. Вода пінилась між камінням, на яке хвилі викидали бурі водорості. Море ніби розсердилось, що його не хвалять і взагалі з ним не розмовляють. Ніби так і потрібно – купаються з таким задоволенням, милуються, відпочивають на березі. А щоб поговорити, сказати прості слова подяки. Ну ніхто! Невже не розуміють, що море теж хоче хоч трохи ласки. Адже воно живе самотньо своїм своєрідним життям, яке люди до кінця не розуміють. Лише риби та чайки з ним розмовляють. Особливо чайки. Он як літають напроти вітру. Ніби змагаються – хто сильніший. Вітер їх пригинає майже до води. А вони з клекотом знову піднімаються вгору. Звідки у них стільки сили? Інші птахи давно замовкли, поховались. А чайки раді, що спала спека, що хвилі принесуть ближче до берега більше риби.

Василь тієї ночі довго не міг заснути. Жалкував, що не може зараз допомогти матері на городі. Видно, потрібно копати ранню картоплю. Батько повезе її на базар до райцентру продавати. Мішки на фуру сам буде вантажити. А уже скаржився на біль у крижах. Матері він допомагати з мішками забороняє. Де у жінки така сила. Василь завжди з ним навантажував. Їздили разом і на базар. Продадуть картоплю, ще якусь городину. Батько у кафе вип'є кухоль пива. Василеві бере печива, чи якогось рогалика, солодкої води, додому щось купить. І задоволені повертаються до села. Батько часто розповідав, як побралися з мамою. Мати була дівчина гарна. На неї поглядало декілька хлопців. Та у школі як подружилась з батьком, так і дочекалась його з армії. Сватався до неї Кирило. А вона піднесла йому гарбуза! Кирило потім одружився з Фаїною. Живуть з нею дружно. Мають троє дітей. Зла на мати той не тримає. У селі люблять вірних наречених і дружин.

Десь біля півночі побачив, що Анатолій обережно вийшов з кімнати. Так і не дочекався, коли той повернувся з туалету. Заснув. А вранці знову Анатолія не було у ліжку. Що ж таке? Чи не

сталося щось з товаришем? Анатолій прийшов, трохи похитуючись, впав на ліжку і зразу ж захропів.

- Ти де вночі пропадав? – запитав Василь, коли ледве розбудив товариша на сніданок.

- Та спав же! – буркнув незадоволено. – Де я міг пропадати!

Того ранку Марина Михайлівна не пішла разом з ними снідати. Хтось зі студентів побіг її кликати. Повернувся швидко.

- Сказала через двері – може піде на сніданок пізніше. Погано спала і не виспалась. Їсти не хоче. Попросила принести одну котлету без гарніру.

Василь про все довідався наступної ночі. Анатолій знову десь через пів години після того, як лягли спати, обережно вийшов з кімнати. Двері добре не прикрив, щоб не стукнути. Василь зразу ж встав і через щілину у дверях побачив, що Анатолій зайшов до кімнати Марини Михайлівни. «Так ось куди ночами пропадає товариш! Звичайно, він на два роки старший. Уже давно його тягне до дівчат! А Марина Михайлівна одинока. Молода. Ще ж хочеться чоловіка. Ну й молодець Анатолій! Такий мовчазний. Часом слова з нього не витягнеш. А сподобався викладачці. Ну й на здоров'я! Лише потрібно йому натякнути, щоб ніхто інший з наших не дізнався. У Марини Михайлівни можуть бути великі неприємності». З такими думками Василь заспокоївся і майже зразу заснув. Він чомусь про дівчат поки що не дуже думав. На гарну Ірину просто поглядав. Другий курс теж очікувався важким. Та й баскетбол забирав багато часу. Не до дівчат.

- Ти хоч не кожного ранку вставай дивитись на сонце, - сказав з глузливою усмішкою приятелю, коли той на світанку повернувся до кімнати. – А то розбуджуєш і не даєш виспатись. Та й двері можуть зі стуком зачинитись. Ще розбудиш хлопців з іншої кімнати. Дуже прошу тебе, будь обережний. Он і Марина Михайлівна зовсім не висипається. Пожалій її. Приїдемо назад – будеш там вдосвіта спостерігати за сонцем.

Анатолій уважно подивився Василеві у вічі.

- Ти нікому не скажеш, що я такий лунатик? – запитав з явною тривогою у голосі. - Можу вночі встати і до ранку десь ходити. Бували ночі, коли я навіть на дерево піднімався. Це така хвороба. Вона з часом минеться. Хлопці узнають – будуть насміхатися.

- Не турбуйся, нікому не скажу. Просто вночі не вдарся об щось. Тоді уже всі знатимуть, що ти справжній «лунатик». Декану

розкажуть – вилікує швидко і безповоротно. Добре подумай!

Анатолій нічого не сказав. Лише кивнув головою. Та з того дня ночами залишався у своєму ліжку.

Директор обсерваторії не забував, що у нього працюють студенти, майбутні радіоастрономи. Через день-два після вечері постійно запрошував до робочої зали і показував, як користуватись телескопами, магнітометрами, іншими приладами. Спостерігали за Місяцем, зірками. В ці дні вдалось побачити Венеру. Та вона була постійно вкрита густими хмарами. Потім дійшла черга і до радіотелескопа. Все це хлопців дуже цікавило. А Василя було важко відірвати від приладів. Він із захопленням запитував:

- Невже радіотелескопом можна «заглянути» на край Всесвіту? А що за краєм? Напевно якась пустота?

- На край, не на край, а до мільярда світлових років «заглядаємо». Учені недавно почали говорити про те, що наш Всесвіт, у якому надзвичайно багато ще не досліджених галактик, замкнутий і не єдиний. Напевне, існують інші Всесвіти. У це важко повірити. А ще важче дослідити. Ми не дослідили багато чого навіть у своїй галактиці Чумацький Шлях. Сонце обертається навколо центру нашої галактики з періодичністю біля ста вісімдесяти мільйонів років. У які гравітаційні, магнітні, радіаційні поля Земля потрапить за цей час і що тут відбудеться – нікому достеменно невідомо. Вся надія на вас, майбутніх дослідників, що ви докладете максимум зусиль, щоб з'ясувати усе це.

- Ви розповідали, що на Землю прилітали аннунаки. Є уже ніби докази, що значно раніше тут теж побували інопланетяни. Правда?

- Дуже багато журналістів ганяються за сенсаціями. Можуть написати все, що забажають. Таких незаперечних доказів, які б сприйняла наука, немає. Та навіть проповідники католицької церкви вважають, що і у нашій галактиці може існувати життя та розумна істота біля інших зірок. Про це пише видатний проповідник Джордж Вандеман у книзі «Мятежная планета». Цікава книга.

- Водій автобуса нам сказав, що вашу обсерваторію хочуть закрити. Невже ваші дослідження, пробачте за прямоту, такі незначні, що на них не виділяють коштів?

- За останні два десятиліття на науку майже не звертають уваги. Закриваються великі науково-дослідні центри. Багато учених виїхало працювати за кордон. Уряд каже – немає на це коштів. Кошти на «Мерседеси» для посадовців є! Більше мільярда гривень

щорічно іде на утримання президента країни. А на науку немає!

Ми відкрили декілька малих планет, описали астероїди, що у майбутньому пролітатимуть близько від Землі. Наші точні вимірювання по зміщенню магнітного поля Землі оцінені світовими астрономами. Такі дослідження Україні поки що не потрібні. Так колись не звернула радянська влада на дослідження Ціолковського, Чижевського. А потім прийшлося доганяти досягнення учених Заходу. Наша наука тупцює на місці.

Я говорю так емоційно, тому що мені болісно за учених, які тепер «перебиваються з хліба на воду». Впевнений - вам пощастить працювати в інших умовах. Останніми роками хоч зарплатню нам трохи підняли.

Та навіть після таких розмов натхнення Василя не полишало. «Так реагують учені похилого віку. Он в університеті професор Рубльов читає фізику, як по маслу! Молодий, талановитий, надзвичайно впевнений у собі! Таких думок не висловлює. І на радіоастрономію звернуть увагу. Дивився якимось по Інтернету фільм «Льодовиковий період». Там за декілька днів температура на землях США впала до сильних постійних морозів. Наступив льодовик. Лише учені змогли попередити людей про загрозу і багато врятувались. Таке дійсно може бути! Радіоастрономія допоможе!»

З Іриною зустрілись знову на пляжі. До від'їзду залишилось всього два дні.

- Ти зовсім перестала приходити купатись. Уже й забув, коли бачились. Щось сталось? - Василь.

- Та нічого не сталось. Дуже багато відпочиваючих наїхало. Ледве встигаємо готувати. Міг і на кухню підійти. Я чекала.

- Так ми ж тричі на день у вас харчуємось! Хоч гукнула б. Я думав – тобі неприємно мене бачити.

- Може і приємно. Але дівчина першою не повинна чіплятись хлопцеві на шию. Може подумати - якась розпущена. А вечорами ви що робите?

- Часто працюємо безпосередньо у обсерваторії. Це моя майбутня спеціальність. І сьогодні директор сказав приходити.

- Завтра моя черга після вечері робити заготівки на наступний день. Буду працювати до десятої-одинадцятої години.

- Жаль, що не поговоримо. Ти дай мені номер свого телефону. Я зателефоную. Ви ще довго тут працюватимете?

- До кінця серпня. Поки не закінчиться сезон.

- Я так і не запитав, у якому місті ви навчаєтесь.
- У Білій Церкві.
- Так це ж поряд з Києвом! Якимось приїду до тебе у гості.
- Добре. Приїдеш – не вижену, - засміялась Ірина.

Вони скупались, побажали взаємно гарного літа і розійшлися, так і не знаючи нічого один про одного. Василь навіть не надіявся, що колись зустрінуться. Адже дівчата є дуже непостійні, як і хлопці.

Василь з Анатолієм закінчили ставити нову огорожу. Навіть пофарбували у блакитний колір. Будівлю обсерваторії студенти теж привели до більш-менш нормального вигляду. Директор із завгоспом були задоволені. Щиро подякували. Запрошували приїжджати наступного літа. Засмагли, трохи схудлі студенти підхопили свої сумки і попрямували вниз на автобус. Марина Михайлівна, яка за цей час посвіжішала і трохи ніби поправилась, ще хвилин п'ять про щось переговорила з директором і теж за ними. Її легкий саквояж ніс Анатолій. У автобусі вони сіли окремо. Василь подумав, що його підозри та натяки були непевні і зайві. Може там щось і було. Та яке його діло до їх відносин. Дорослі люди! Це у школі було б сенсацією. А тут університет. Розповідають, що минулого року одна студентка одружилась з доцентом, який майже на двадцять років старший. Нормально!

До Ялти доїхали швидко. У місті багато відпочиваючих. Маршрутки переповнені. Ледве сіли на тролейбус до Сімферополя. Добре, що Марина Михайлівна ще у Києві взяла квитки на зворотній поїзд. А то могли не виїхати. Спека не спадала. Василь у одних шортах вклався на другій полиці і майже всю дорогу до Києва проспав. Наснились ніби якісь інопланетяни підходять до нього і пропонують з ними співробітничати, чи щось подібне. Але коли прокинувся, добре пригадати сон не зміг. Може це й зовсім не сон був, а насправді інопланетяни. Вони точно прилітають!

На канікули до села друг Микола знову не приїхав. Їх роту готували до військового параду у Києві на День незалежності. Парад – це гарно, коли багата країна. Та на парад потрібні значні кошти. Краще б їх віддали на Сімеїзьку обсерваторію – подумав Василь. Лариса завітала всього на пару днів. Хтось сказав – їде на фестиваль у польський Сопот. Дуже багато потрібно працювати на репетиціях в Одесі. А поїздки на фестивалі - за свій рахунок. Якщо хочеш стати успішною, потрібно їздити. От батьки і працюють день і ніч, щоб дочку забезпечити коштами.

Наш герой разом з сестрою допомогли матері викопати всю картоплю. Працювали зо два тижні. Василь викопував, а мати з сестрою збирали. Картопля вродила і мати була задоволена. Хватить і собі до нової і щось продати. З батьком полагодили дах, що почав місцями протікати. Василь накопив сіна. Батько вечорами все розпитував про Крим.

- Яке воно, сину, Чорне море. Що, вода там дійсно темна?

- Вона буває різного кольору в залежності від погоди. В ясну сонячну погоду вона блакитна. А в шторм – темно синя.

- А там і шторми бувають? – здивувався батько.

- На всіх морях бувають. В позаминулому році біля берегів Криму у шторм затонуло два сухогрузи – розповів завгосп обсерваторії. Він колишній морський офіцер і все достеменно знає.

- Синку, розкажи про обсерваторію. Нащо вона?

- Там спостерігають і вивчають небесні тіла: Місяць, планети, Сонце, зірки та різні явища у далекому Космосі.

- А для чого? Невже на землі все уже так добре і немає чим займатись? Он як бідно живуть в Африці. Багато людей голодує. Та й і у нас немає чим хвалитись. За свій земельний пай, що здали в оренду, люди одержують дуже мало. Не прожити.

- Вивчення космосу допомагає вирішувати багато питань на Землі. Там же невичерпні джерела термоядерної енергії. А її уже починає не хватати. Наприклад, наше Сонце світить і гріє Землю мільярди років. От би нам тут такий реактор! Може на інших планетах є багато корисних копалин. Або значно розвинуті цивілізації, у яких можна багато чого навчитись.

- І ти будеш цим займатись?

- Звичайно. Ми в Криму уже спостерігали за космічними тілами. Там хоч і невелика обсерваторія, та теж має свої досягнення. Виявляється, порівняно недалеко від Землі літають декілька тисяч великих і малих кусків каменю - астероїдів. Вони час від часу падають на Землю і це може призвести до катастрофічних наслідків. Земля може навіть поміняти свою траєкторію. Загине все живе і люди. Тому за астероїдами особливі спостереження.

- От розповім своїм роботягам! Вони ж крім села, нічого майже більше не бачили. А люди думають про якісь астероїди, далекі зорі. Може, синку, ти дійсно вибрав корисну професію.

Мати з сестрою розпитували про квіти та яка там росте городина.

- Ти кажеш – мальви зовсім інші, повні? Зроду повних мальв не

бачила. Високі вони і у нас. А ось повні, видно, дуже гарні?

- Мамо, там і рози зовсім інші. Більш розкішні. У Никітському ботанічному саду кілька сотень сортів роз. Тамтешні вчені виводять свої сорти. Хризантеми ще лише почали розпускатись. Дуже пишні. Бачив біля автовокзалу у Ялті квіти продають декілька десятків продавців. Ну які хочеш. Та й сама Ялта потопає у квітах!

- А картопля там росте?

- Картоплю ніби не садять. Дуже жарко. Городину потрібно постійно поливати. Біля обсерваторії є невеликий город. Там ростуть болгарські перці, сині баклажани, помідори. Кожного вечора довго поливають. Ми харчувались у кафе. Так помідорів завжди багато. Уже є й кавуни, дині, ранній виноград. А зелені різної до столу скільки! У нас така й не росте.

- І виноград у липні? Так рано?

- Там же, мамо, зовсім інший клімат! Значно раніше починається весна. Правда, ми винограду не купували. Дорогий! А кавун один раз купили. Та він не смачний. Може такий попався.

- Поїси, сину, наших вишень. Смачні! Вареників з вишнями зваримо. У бутлях без кісточок заготувала їх. Пересипала цукром і постоять декілька місяців. Уже є і ранні яблука, смородина, агрус. Груші починають достигати. Навіть винограду не потрібно. На рибалку за ліс на озера підеш? На ставку орендатор наняв сторожів. Нікого з вудками не пускають.

- А в озерах є риба? Напевне, всю виловили.

- Сусідський хлопчик недавно ходив. Приніс карасиків.

На озера за лісом йти кілометрів з чотири. Поки туди дійдеш, надивишся у лісі всякого. Ліс старий, не зовсім розчищений. Років двадцять тому, розповідав батько, пізньої осені було обледеніння дерев. Багато великих гілок обламалось. Попадали навіть деякі дерева. До цього часу не все вивезли. Та старі стежки Василь добре пам'ятав. Ліс зустрів його, як давнього знайомого. Он могутній дуб розкинув широко товсті гілки. На нього з хлопцями вони не один раз піднімались. Микола якимось з верхньої гілки зірвався. Добре, що вчасно схопився за нижню. А то міг розбитись. А у цьому місці вони весною завжди шукали дукачі – лісові полуниці. Їх по запаху здаля чути. А які смачні! Суниці, яких у лісі росло значно більше, малі і трохи ніби гіркуваті. А дукачі мають неповторний надзвичайно принадний смак, який словами важко передати. Василь на всякий випадок заглянув у траву. Листя дукачів уже починало

жовкнути. Ягід, звичайно, давно немає. Та у роті відчув їх солодкість і запах. Проковтнув набігли слини. Тут же і гриби збирали, підберезники, маслюки, опеньки восени. Білих було важко застати після ранішніх походів старших людей. З дупла старого граба часто виглядала білка. Сидить і озирається на всі боки. Така метка. Побачить хлопців, вильне розпушеним хвостом і зразу стрибає на верхню гілку. Хлопці зачаровано спостерігають, як вона майстерно перестрибує з дерева на дерево. От би собі так! Солов'їв уже не чути. Вигодовують малят. А ось інші птахи виспівують, щебечуть і перекликаються. Десь дятел вистукує як майстерний барабанщик, вишукує комах під корою. Дикі голуби, синиці, навіть ластівки часом залітають до лісу. А ось ворон не видно. Вони здебільшого уже на полях та ближче до людських осель.

За лісом два невеликі озера. Навіть у жарке літо вони ніколи не пересихали. Видно, їх живили потужні джерела. Купатись у них батьки не дозволяли. Казали – там водиться водяний. Вода холодна. Хлопці іноді залізали у воду не вище грудей. Береги заросли верболозом, очеретом. Та закинути вудку було де. Прочищені від очерету проходи до чистої води підтримувались рибалками.

Василь цього сонячного ранку нікого не зустрів. Розмотав вудочку, натяг черв'яка і з особливим, відомим лише рибалкам очікуванням закинув ліску у воду. Заглиблення гачка вибрав правильно: поплавок вертикально піднімався над водою. І потяглися хвилини очікування кльову. Хлопець добре знав: тут зівати не можна. Риба була голодна і могла клюнути в любий момент досить стрімко. Та раптом низько над водою повільно пролетів великий лелека. Василь задивився, як він граціозно опустився на протилежний беріг і пропустив момент кльову. Потім чекав хвилин десять – поплавок навіть не ворухнувся. Витяг ліску, щоб перевірити наживку, – гачок чистий. Сплюнув з передсердя, натяг нового черв'яка і знову солодке терпляче чекання. Нарешті витяг маленького окунчика. Затим – одну за одною якусь дрібноту. Велика риба не попадалась.

«Наловлю хоч коту, - заспокоював себе, - де тут взятись більшої риби. Її ж ніхто не підгодовує, як у орендованому ставку. А очерету та осоки більшість риби не їсть. Знайде на дні якогось корінчика, чи черв'яка і то добре. Карасики риють у болоті, а інша мелюзга невідомо чим харчується. Восени риба трохи підросте. Після жнив хлопчачки набирають у кишені зерна, намочують і кидають у воду.

Тоді риба й не голодує. А зараз хоч надивлюсь на навколишні красоти. Давненько тут не бував. Он трохи далі ростуть високі красуні ялини. Щороку все вищі і вищі. А дуби розкішні на волі. Осики. Озеро ніби зменшилось, чи більше заросло очеретом. Якщо не зрізати очерет, то зовсім зменшиться. Батько каже – колись ходили сюди очерет жати. Кому дах потрібно було підремонтувати. Кому - стіни у клуні обшити. А тепер очеретяних дахів немає. Молодь клунь не будує. Природа поступово наступає, якщо люди не заважають. Он у селі дамба біля ставка заросла кущами. Воду погано видно. Позаминулого року водій зазівався і з'їхав у воду. Встиг загальмувати. Передні колеса у воді, а задні – на краєчку дамби. Трактором машину ледве витягли».

Так Василь великої риби і не діждався. Та не дуже засмутився. Сестрі з мамою по окупчику буде. Кіт подякує. Йому риба рідко перепадає. А сам він і не дуже хоче. Мати знову обіцяла вареники з вишнями. У Києві їх не буде. Тут душу відведе.

Під кінець серпня приїхав Микола. У перший же вечір вони просиділи біля криниці довго. Про військовий парад не розповів нічого цікавого. Лише напеклись на сонці.

- Не знаю, як у Києві, - далі товариш, - а у Львові росте невдоволення київською владою. Ми з хлопцями були на вечорі відпочинку у Львівському університеті Івана Франка, так студенти майже відверто закликають до зміни правлячої верхівки. Нам, військовим, заборонено займатись політикою. Ми присягли на вірність народу України і повинні підкорятись наказам любої вибраної народом влади. Але теперішня влада якась неправильна. Люди бачать, як швидко збагачується правляча верхівка та олігархи, що привели їх до влади. Представники донецького бізнесу у приватизаційних торгах завжди виграють. Мільярдер Ахметов заволодів майже усіма обласними енергетичними компаніями та тепловими електростанціями. Власниками багатьох підприємств, компаній і банків стали російські бізнесмени. Он Юлю Тимошенко та колишнього міністра МВС Луценка за якимись надуманими звинуваченнями тримають у в'язниці. Деякі минулі урядовці були змушені від переслідувань втекти за кордон. На ключові посади в уряді призначені люди, які ще недавно були громадянами Росії, а міністр оборони взагалі вчорашній росіянин. Армія розвалюється. Як не закрили ще наше училище, невідомо.

Всеукраїнське об'єднання «Свобода» разом з «Самообороною»

та УНА-УНСО, за яких на виборах до Верховної Ради проголосувала Західна Україна, почали діяти дуже активно. Послухай, як вони виступають і голосують у Верховній Раді!

- У мене немає часу слухати ці виступи. Заняття дуже напружені. Та ще ж баскетбол. А ти у баскетбол хіба не граєш?

- У Міністерстві оборони змагання майже не проводяться. Виступати за якісь інші команди не дозволяють. Так граю потроху у самому училищі. Ти Ларису давно бачив?

- Вона в село майже не приїжджає. Все по якихось фестивалях і конкурсах. Хочє стати знаменитою. Всі музиканти і артисти цього прагнуть. Їй не до нас, простих хлопців. А я в Криму познайомився з гарною дівчиною з Білої Церкви Іриною. Вона там на практиці у кафе. Телефонував звідси їй двічі. Один раз поговорили, а вдруге вона чомусь не увімкнула мобільний.

- Ти до Криму їздив покупатись?

- Направили до обсерваторії попрацювати на різних ремонтних роботах. За два тижні поставили нову огорожу. Трохи подивились Крим, покупались. Природа там чудова! Гори. Особливо вразило море. Його навіть важко описати. Неоглядна надзвичайна краса. Широчінь води і сонця!

- А я у Криму ще ніколи не був. Чи побачу ті краси? У Карпати пару раз їздили. Гори там та полонини дуже сподобались.

Микола побув лише тиждень. Вони разом ходили на ставок купатись. Рибалити без дозволу не наважились. Двічі побували у лісі. Василь з сумом провів друга на автобус. Хлопцям навіть і не снилось, що зустрінуться вони уже в іншій Україні.

3. Герої

З перших же днів вересня історик Юрко, з яким Василя знову поселили у гуртожитку, постійно пропадав десь у місті. То на якихось мітингах, то зборах, то акціях Василь його бачив рідко. І взагалі серед студентів ходили впевнені чутки, що історики щось затівають. Якось Юрко до кімнати приніс середнього розміру загорнутий у папір пакунок.

- Хай полежить, я завтра заберу, - до Василя.

- А що тут? – байдуже запитав Василь.

- Листівки із закликом якнайшвидше підписати Угоду про

Асоціацію з Євросоюзом.

- Так у нас же ніби до цього йдеться. Навіщо листівки?

- Йдеться, та не зовсім. З Адміністрації Президента просочилась інформація, що можуть не підписати. Росія настирно і дуже активно з усіх боків тисне і заставляє вступати до Митного Союзу. Інакше перервуть з нами торгові відносини. А це, кажуть, більше половини експорту наших товарів. Можуть зупинитись виробництва. Зросте безробіття. Та недавно Азаров на засіданні уряду оголосив, що після двадцяти одного раунду переговорів нарешті Угода з Євросоюзом готова до підписання. Буде створена зона вільної торгівлі. Україні буде надана ціла низка преференцій. Угода закріплює суттєві поступки з боку Євросоюзу. Так було раніше з усіма країнами, що прагнули вступити до ЄС. Це в значній мірі захистить інтереси вітчизняної економіки. Лібералізація торгівлі повинна охопити понад дев'яносто п'ять відсотків обміну двосторонньої торгівлі. Ставка мит для українських товарів зменшується у п'ятнадцять раз з 7,6% до 0,5%. А ставка мит на товари з ЄС до України зменшується лише у двічі. Тобто торгувати з Європою буде значно вигідніше, ніж з Росією, яка уже давно веде торгові обмеження, якщо не торгову війну щодо українських товарів. Не купують газові труби великого діаметру. А то сири з маслом ніби чимось забруднені, то курятина погана, то цукерки «Рошен» не подобаються. Зовсім ненадійний торговий партнер.

- Звідки ти про все це знаєш?

- Так у нас же читається курс сучасної історії. І Асоціація з ЄС - одна з основних тем. У студентів великі сподівання та надії на цю Угоду. Лише з Європою ми рухатимемось вперед. Буде безвізовий режим поїздок у європейські країни. Зможемо там учитись і працювати. Буде можливість, як мрієш, поїхати до Грінвічської обсерваторії. Якщо гарно себе покажеш, залишишся там працювати. Це для нас як світло у кінці тунелю. З Росією ж - ніяких перспектив. За межами Москви, розповідають очевидці, люди живуть надзвичайно бідно.

- А ти на лекції ходиш?

- Та через раз ходжу! - засміявся Юрко. - За цими подіями просто немає часу. Якось візьму і тебе з собою на мітинг. На другому курсі пора приєднуватись до наших акцій.

- Тобі на історичному легше. А я з цією теоретичною фізикою можу завалити наступну екзаменаційну сесію.

- Ось підпишемо Асоціацію і в університеті повинно все помінятися. В Європі зовсім інші підходи до навчання. Можеш сидіти вдома за комп'ютером і по Інтернету спілкуватись з викладачем, виконувати усі завдання.

- Ми лекції відвідуємо разом усім факультетом! Це майже двісті студентів. Як викладач може окремо з кожним спілкуватись?

- Там на викладачів значно менші навчальні навантаження. Нас заставляють учитись по європейському. Інакше дипломи про закінчення навчання не будуть у Європі признавати. Як зараз не визнають.

Василь став трохи слідкувати за розвитком подій, постійно розпитувати Юрка. Студенти в університеті гули мов бджоли у вулику. Уже не лише на історичному факультеті, а й на інших. Усі були сповнені надії – Угоду незабаром підпишуть!

Як грім серед ясного неба 21 листопада прозвучало повідомлення: прем'єр Азаров на засіданні уряду заявив – Україна не готова до підписання Угоди. Прийнято розпорядження про припинення процесу підготовки до підписання Угоди про Асоціацію «в інтересах національної безпеки» України.

29 листопада президент Янукович не підписав, що планувалось раніше, Угоду на засіданні лідерів Євросоюзу у Вільнюсі.

Під вечір до гуртожитку прибіг схвильований Юрко.

- Ти тут сидиш в Інтернеті, а Угоду про Асоціацію не підписали! – закричав з порогу. - До свого Грінвічу уже ніколи не поїдеш! Що, спокійно ляжеш спати? Студенти увечері ідуть на Хрещатик мітингувати. Збирай своїх хлопців! Наші уже виходять.

Василь зателефонував Анатолію.

- Ти знаєш - Асоціацію не підписали! Йдемо на мітинг протесту. Де ти зараз?

- Я у Марини Михайлівни. Вона запросила на пироги з яблуками. Такі смачні! Не відірватись. Принесу тобі завтра. Може не підемо на ці мітинги? Надоїло безплатно ходити.

- Які до бісу пироги! Ти хочеш поїхати до Грінвічу?

- Ще й як хочу!

- Тоді збираємось зараз біля пам'ятника Шевченку.

- Добре, друже. Біжу!

Анатолій уже чекав Василя. Біля пам'ятника зібралась чималенька юрба. Без плакатів. Баз вигуків гасел. Молодь кучкувалась і гаряче обговорювали останні події.

- Як могло статись, що не підписали Асоціацію! Навіть Табачник недавно у політехнічному казав – підпишемо Угоду і уже в наступному році до європейських вузів можна буде поступати на пільгових умовах. Виділятимуть гранти для студентів, аспірантів та молодих учених з метою фінансування наукових робіт, - лунало від чубатого високого хлопця з одного боку.

- Це якась провокація! Потрібно дочекатись офіційного повідомлення про участь Януковича у Вільнюському саміті. Не вірте п'ятому каналу телебачення. Там зібрались одні прибічники УНА! На першому каналі о двадцять першій годині все скажуть, - фальцетом прокричала яскраво одягнена дівчина з іншого боку.

- Ідемо на площу Незалежності! Там збираються студенти з усього Києва! Повинні повідомити про рішення міської ради студентського самоврядування. Вони поки що мовчать, - з постаменту пам'ятника закликав одягнений у шкіряну куртку вродливий юнак.

Юрба майже мовчки пішла у напрямку Хрещатика.

- Ти щось приніс поїсти? Я не встиг повечеряти. У шлунку не перестає бурчати, – Василь до Анатолія.

- Ось бери пиріжки, - простяг той, - ще гарячі. Марина Михайлівна просила у якісь бійки не встрявати. Боїться за нас. Каже – під час Помаранчевої Революції затоптали нашого студента. Потім з Міністерства освіти комісія розбиралась і звільнили з роботи декана факультету.

- Ти про звільнення декана з роботи, - доїдав другого пиріжка Василь, - а тут вирішується доля всієї молоді країни. Росії ми й даремно не потрібні. Он Стась з нашого села працює у Польщі. Так розповідають – за рік заробив майже десять тисяч доларів! Працює важко на якійсь фермі. Але ж заробити можна!

- А я що, проти? – подав наступного пиріжка Анатолій. – Хотілось би лише, щоб все мирно закінчилось.

В ніч з 29-го на 30 листопада у Києві на площі Незалежності виник Майдан студентів без оголошення лозунгів та участі якихось партій. Для розгону протестувальників влада вивела більше трьохсот силовиків. У шоломах та при озброєнні вони накинулись на мітингувальників. Біля ста студентів були жорстоко побиті беркутівцями кийками та ногами. Людей валили на асфальт і там били. Несамовитий крик відчаю лунав над площею. Саме небо волало від жаху. Некерована юрба кинулась розбігатись у різні

боки. Були травмовані десятки протестувальників. Частина студентів знайшла притулок у Михайлівському золотOVERХому монастирі. Інших розігнали.

Василь одержав сильний удар кийком по спині і вчасно відбіг у провулок. Анатолій слідом за ним. У нього на чоло текла кров.

- Подивись, Василю, щось липке на голові, - попросив товариш.
- Так у тебе тут рана! Зараз витру носовичком.
- Я у юрбі не звернув особливої уваги, коли високий кремезний

беркутівець накинувся на мене. Ніби й не сильно ударив. А бач – тече кров і у голові гуде.

- Побігли до гуртожитку! Там перев'яжемо рану. Кров ніби зупинилась, але потрібно чимось обробити.

- Ні, побіжу до Марини Михайлівни! А то завтра в університеті можуть розбиратись, хто був на мітингу. Ще й виключать. Про свої рани потрібно мовчати, - розсудливо промовив Анатолій, потис руку товаришу і швидко побіг у п'ятьму.

Юрко цієї ночі до гуртожитку не прийшов. Лише наступного ранку він з перев'язаною головою переступив поріг кімнати.

- Ти де був? – співчутливо Василь.

- У Михайлівському золотOVERХому. Нас врятували монахи.

Було багато поранених. Монахи зачинили браму і надавали потерпілим першу медичну допомогу. Потім приїхали машини швидкої допомоги і важко поранених забрали. Інші спали у монастирі на підлозі. Беркутівців, що намагались увірватись до монастиря, монахи не пустили. А то ми не уникли б арешту.

Юрко ліг відпочивати. А Василь пішов до університету. На заняттях не було більше половини групи. Пройшов слух, що Табачник наказав виявити усіх учасників нічного протесту.

Зрив підписання Угоди та побиття студентів, про яке вранці повідомили провідні мас-медіа світу, були не єдиними, а можливо і не головними причинами соціального напруження в Україні. Зростаюча політична корупція (висловлювання «диригента» правлячої партії регіонів Чечетова: «Мы их развели, как котят!» стосовно опозиції стали одним із яскравих проявів застосованих владою технологій) та цинізм стосовно власного народу проявився у повній відсутності коментаря влади щодо суспільно значимих питань та подій 30 листопада.

На ранок на площі Незалежності зібралась маса людей. З самого початку активного протистояння Майдану був обраний курс на

мирний характер протесту. При цьому намагання втягнути мітингувальників в агресивне протистояння з силами правопорядку під час інсценованого провокаторами штурму адміністрації Президента 1 грудня зазнало невдачі. Мітингувальники не долучились до провокаційного штурму. Опозиційні депутати та лідери протесту своїми тілами відгородили провокаторів від сил правопорядку.

Влада намагалась імітувати «всенародну підтримку» курсу уряду та президента виведенням людей на «антимайдан» - проплачені мітинги під прапорами партії регіонів. При цьому окремим учасникам «антимайдану» гроші або не платили, або платили лише частково.

1 грудня у Річницю референдуму про суверенітет України 1991 року на вулиці Києва вийшло за різними підрахунками від 500 тисяч до 1 мільйону протестувальників. Відбулась спроба штурму адміністрації президента. В організації штурму був звинувачений лідер партії «Братство» Дмитро Корчинський, який того ж дня невідомо куди зник. Пізніше за цю акцію взяв на себе відповідальність Правий Сектор.

На протязі всього грудня на площі Незалежності постійно мітингували протестуючі. Був захоплений будинок профспілок, де створили штаб Майдану. Переговори лідерів опозиційних партій з владою ні до чого не призвели. Сили правопорядку, намагаючись витіснити людей з площі Незалежності, зброю не застосовували. На Майдані були встановлені палатки, стали зводити барикади. Для протистояння беркутівцям та охорони Майдану були створені воєнізовані не озброєні сотні, призначений комендант Майдану, налагоджувалась медична служба, постачались продукти харчування. Все відбувалось таємно. Сотниками, як правило, призначались члени Правого Сектору та афганці. Їх знало обмежене коло людей. Лише штаб та учасники сотні. Проводились тренування для протистояння силам правопорядку.

Василь відвідував заняття, розуміючи, що за участь у протестах можуть відрахувати з університету. В цей час Міністерство освіти видало наказ про обов'язкову перевірку наявності студентів на заняттях. Вечорами хлопець пробирався на Майдан, намагаючись хоч чимось допомогти. З ним ходили інші студенти. Вони приносили воду, збирали по квартирах у людей теплі речі, медикаменти. Пізно увечері зморений Василь приходив до

гуртожитку, щось кидав до рота і як убитий спав до ранку. Анатолій жив у Марини Михайлівни «на квартирі».

Юрко постійно знаходився на Майдані. Василь якось зустрів його. Хлопець був одягнений у військову форму. Теплі куртка та штани. На голові зимова шапка. Уже стояли морози. На Майдані у декількох місцях постійно горіли великі вогнища, біля яких грілись люди. Більшість з них були неголені. Та панував веселий настрій.

- Юрку, ти зовсім не приходиш до гуртожитку. Можеш захворіти. На заняттях заступниця декана постійно перевіряє відвідування. Зачитали наказ про відрахування двох студентів за прогули. Може тобі потрібно щось принести?

- Ось ми заставимо владу прийти до тями і студентів поновлять. Ти ж не боїшся сюди приходити. Нас таких багато, нас не подолати! А принеси якось мого складного ножа. Іноді потрібно щось з харчів порізати. Ми не голодуємо.

- Як тебе знайти серед тисяч людей?

- Запитаєш сорок першу сотню. Тобі покажуть.

- Стільки багато сотень? – здивувався Василь.

- Так, багато. Ми не здамося! Приготували коктейлі Молотова.

Хлопці підносять автомобільні шини. Укріплюємо барикади. Місцями висота більше трьох метрів.

- А якщо беркутівці застосують зброю?

- Коли застосують – підніметься вся країна. У Тернополі та Львові наші захопили обласні адміністрації. З Івано-Франківська беркутівці відмовились їхати до Києва. Ти ж знаєш, що у Києві знесли пам'ятник «вождю пролетаріату» Леніну. Це справжня революція за гідність людини!

РЕВОЛЮЦІЯ ГІДНОСТІ!

Анатолій на заняття приходив чомусь у останні хвилини, коли біля Василя місце уже було зайняте, і сідав десь далеко позаду. Після занять зразу ж кудись зникав.

«Видно, Марина Михайлівна забороняє ходити на Майдан. Боїться за нього. А біля мене не сідає, щоб я його не розпитував. У кожного своє відношення до Майдану. Не всі можуть відверто виступити проти влади, як Юрко. Марина Михайлівна викладач і не хоче ризикувати своєю посадою. І Анатолія береже. Не буду його тривожити і соромити. З нашої групи десь з половина уникає

Майдану. Я теж не дуже туди вчащаю. Ось потрібно скласти сесію, щоб отримувати стипендію. Сесія складна. Одна теоретична фізика чого коштує! Батьки і сестра дуже за мене хвилюються. Часто телефонують. Навіть мати опанувала мобільний телефон. Просять приїхати на канікули. Та й Майдан не повинен довго тривати. Морози стають сильнішими. Від багаття дуже не нагрієшся. Юрко тихо сказав – Правий Сектор взяв все керівництво Майданом на себе. Просив нікому про це не говорити. Без таких славних хлопців не обійтись. Приїду з канікул і там видно буде».

Село жило своїм звичним життям. Зимом роботи значно менше. Доглянути за скотиною, напалити у хаті, зварити їсти, потеревити зібрану осінню на городі кукурудзу, посушити гарбузове насіння. Основна тема розмов - Київські події. До них люди відносились по різному. Більшість не схвалювали. До цього було спокійно. За оренду землі одержали пшеницю й кукурудзу. Не так багато, як у сусідньому селі, але до нового врожаю якимось протягнуть. А тепер невідомо, що буде. Орендатора часто запрошують у район на якісь наради. Про що там мова – з нього слова не витягнеш. Може й не буде орендувати землю. Кажуть – зовсім поміняються умови оренди. Якщо менше видаватимуть зерна, то як тоді бути. Самому землю обробляти не в змозі. У Микулинцях минулого року так нічого й не посіяли. Простояла земля пустою. Голова сільської ради теж мовчав. Ніби води до рота набрав. Яка не яка, а влада ж! Скажи щось людям, заспокой.

Ні Микола, ні Лариса не приїхали. У Києві армію, слава Богу, проти Майдану не налаштовували. Але, звичайно, вона була у підвищеній готовності. Мати Лариси проговорилась, що дочка у якомусь «Російському блоці». Ніби більшість одеситів схильні до цього блоку. А студенти – усі в ньому. Чим займається цей блок – невідомо. Та з назви видно – проросійський. Ну і що, ми з росіянами давно вживаємось. Багато людей їздять до Росії на роботу.

Василь не дуже розповсюджувався про Майдан. Щоб заспокоїти батьків, сказав – студенти туди не ходять. За пропуски занять декого виключили з університету. Та й у нього на другому курсі велике навантаження. Сесію ледве склав на стипендію. Батьки і заспокоїлись.

- Держись, синку, подалі від цих бунтівників, - наказував батько. – Все це дуже погано закінчиться.

«Як я можу не допомагати Майдану! – не міг довго заснути на

теплій лежанці Василь. - Он у Криму хочуть закрити обсерваторію. До Київської нас один раз повели і годі. Ніби нам і не потрібна радіоастрономія. Згортається робота науково-дослідних закладів. Товариш з групи металофізиків розповів – їх колись великий дослідний інститут в академістечку на проспекті Вернадського не працює. Немає ніяких замовлень. Лише декілька інженерів та лаборантів підтримують у законсервованому стані обладнання. А президент не підписав Угоду про Асоціацію! Вікно до Європи зачинилось. Не бачити мені Грінвічської обсерваторії, як своїх вух! Чи здійснять мрії про туманності та наднові зірки? А якщо лише мені вдалось би виявити астероїд, що наближається і впаде на Землю! Це зберегло б життя мільйонам людей, якщо не всьому людству. Ні, лише Майдан може заставити владу повернутись обличчям до Євросоюзу. Юрко, а з ним і ще багато студентів з-за цього навіть полишили навчання. Потрібно йти до кінця!»

З такими думками Василь повернувся до Києва, де події все загострювались. Особливо після незаконного прийняття 16 січня Верховною Радою низки антинародних законів.

Уже відбулось декілька невдалих спроб силовиків витіснити протестувальників з Майдану. Майдан до неба палав автомобільними шинами, що горіли. Загибло декілька людей. Працювала майданівська катапульта, якою в бік силовиків кидали коктейлі Молотова. Відкрито застосовувати зброю влада не наважувалась. А неодноразові перемовини лідерів опозиції та послів деяких західних країн з президентом ні до чого не призвели. Влада стала викрадати лідерів Майдану, знущатись над захопленими.

19-го та 20 лютого незахищені та неозброєні майданівці рушили у бік Банкової і були нещадно розстріляні на вулиці Інститутській снайперами силовиків. Загибло дев'яносто шість героїв.

НЕБЕСНА СОТНЯ!

Того ж дня в університеті стало відомо – загинув, захищаючи від куль пораненого товариша, хоробрий студент історичного факультету третьокурсник Юрко.

Президент та вся влада, що розікрали країну і лякались помсти народу, розбіглися, мов щурі з корабля, який тоне! Втікали до Росії, військові спецназівці та снайпери якої брали найактивнішу участь в

протистоянні та розстрілі Майдану. На Росію, як виявилось невдовзі, працювали всі головні владні структури України, генеральна прокуратура, МВС, СБУ. Міністерство оборони. Зник у невідомому напрямку і пресловутий міністр освіти ненависний студентам українофоб Табачник.

Зразу ж було обране нове керівництво Верховної Ради, де раніше панувала партія регіонів. Обов'язки президенти став виконувати голова Верховної Ради. Сформовано новий уряд. Міністрами призначені деякі керівники Майдану. Оголошено – Україна підпише Асоціацію з Євросоюзом.

В університеті студенти значно пожвавились. Стало ніби легше дихати в аудиторіях. Повеселіли і викладачі.

- Ну що, живемо! - вдарив Василя по плечу Анатолій.

- Хто живе, а хто під боком жінки гріється, - байдуже Василь.

- Як ти можеш таке казати! Я носив їжу на Майдан.

- Щось я тебе там жодного разу не зустрів. З покійним Юрком бачились декілька раз. Вистояв мій приятель до кінця! Дякуючи таким козакам та Правому Сектору Майдан і перемиг.

- Якому ще Правому Сектору? Там була Українська Національна Самооборона УНСО, - впевнено Анатолій.

- Правий Сектор і є воєнізоване крило УНСО. Усі сотники Майдану та афганці були від нього.

- Звідки ти все це знаєш?

- Юрко розповів. Він був заступником сотника. Дякуючи Правому Сектору ми і маємо якусь перспективу у майбутньому. Ти пробач, мені ніколи теревені з тобою розводити. Чогось терміново викликають до деканату.

У деканаті секретарка показала наказ декана. Василя призначили старостою групи та головою спортивного бюро факультету. Це було для нього великою несподіванкою. Відповідати за всю групу та факультетський спорт!

- Чому саме я? - запитав несміло. – Мені важко вчитись.

- Юрко з історичного розповів якимось про тебе у своєму деканаті. Хвалив. От нам і передали. Староста повинен бути авторитетним серед одногрупників та дисциплінованим. Ти таким і є.

Того вечора йому зателефонувала Ірина, з якою влітку познайомились у Криму.

- Ти чого не телефонуєш? - пролунав її веселий голос. – Забув старих друзів. Як життя?

- Так ми ж переговорили восени. А потім зовсім часу не було.
- У тебе не завелась якась нова залицяльниця?
- Тут голову ніколи в гору підняти! А ти кажеш про якусь залицяльницю.

- Приїжджай до нас на вечір відпочинку у суботу на 19 годину. У нас ці вечори дуже веселі. Не пожалкуєш.

- Якщо деканат чимось не навантаже – приїду.

- Чекатиму! – пролунало приємно у трубці.

Їхати на вечір відпочинку особливо не було у чому. Костюма у Василя ніколи не було. Черевиків – теж. Лише кросівки. Позичив піджака та чорні черевики у товариша і поїхав до Білої Церкви. Ірина чекала на порозі коледжу.

- Ти не голодний? У нас був сьогодні конкурс на кращу піцу. Я тобі залишила половину.

- Не голодний, - відповів хлопець, хоч і не вечеряв.

- Вечір почали трохи раніше. Там уже розігрілись.

Невелика актовая зала коледжу була заповнена вщент. Більшість дівчат. Якраз після танцю проводили конкурс на кращу пісню-карооке. Хоробро співала середнього зросту дівчина. Дуже старалась і виходило у неї зовсім непогано.

- Це моя подруга Галина,- похвалилась Ірина. – Зараз вас познайомлю.

- Вона ніби була з вами у Криму?

- Всього декілька днів. Дуже захворіла мати і її відпустили додому. Мати підлікували, та ще хворіє. А їй коледж потрібно закінчити. Ми вчимося останній рік.

Галина виявилась милою дівчиною. У конкурсі не перемогла. Та не засмутилась. Підійшла і уважно подивилась на Василя.

- Я тебе один раз бачила здаля у Криму на пляжі. Ти ще тоді врятував хлопця, що тонув. Так за вас обох хвилювалась, що й на пляж більше не пішла.

- Та ти того ж вечора поїхала додому. І хвилюватись дуже не було потреби. Все закінчилось добре. Пішли танцювати, - Ірина.

Вони весь вечір танцювали утрьох. Ірина постійно крутила головою, спостерігаючи за натовпом. А Галина дивилась лише на Василя. Йому було приємно, але якось ніяково, що дівчина так його розглядає. Вперше після того, як потайки у селі споглядав за Ларисою, щось защемило у серці.

«Чого вона на мене так дивиться? Невже я їй сподобався? Така славна дівчина давно повинна була б мати залицяльника. Бачились до цього лише раз. Невже так запам'яталась та подія у Криму? Анатолій про неї жодного разу не згадав. А мало не втопився. Іноді пригадую, що коли я його схопив за чуба, то нас обох потягло до низу. У мене уже не хватало повітря. Задихався. Як я його витяг на поверхню – не розумію. Міг сам захлинутись водою.

А Галина все дивиться на мене. Легенько посміхається. Лише краєчками губ. Губи не підфарбовані, як у Ірини. Одягнена без всякого шику. Просто. І манікюру на нігтях немає. Теж, напевне, як і я - з села. Міські дівчата на перший курс до нас прийшли уже з яскравим манікюром. Ніби у тому манікюрі вся краса! Тримай охайні нігті - і досить. Ні! Потрібен манікюр. Та ще й який вичурний. З малюнками. Подобається мені ця Галина. Потрібно провести її додому. Давно я з дівчатами не прогулювався»,

Танці невдовзі закінчились. Ірина забула, що запрошувала на піцу, і десь зникла. Василь запропонував Галині:

- Я тебе проведу. Можна?
- Мені тут близько. У тітоньки Поліни живу. А тобі ж потрібно на електричку. Можеш запізнитись.
- Може є кому тебе проважити і я лише заважатиму?
- Нікого у мене немає, - засміялась Галина надзвичайно приємним тихим сміхом.

Василя цей сміх ніби зігрів. Стало затишно на душі. Хлопець несміло взяв Галину за пальці руки. Вона відповіла йому легеньким потиском і вони разом пішли у невідоме майбутнє. Сповнені райдужних надій, вірили, що воно буде чудовим...

Половина тих садів цвіте.
Половина осипається..
Одна пара тай вінчається,
А друга розлучається.

Кінець першої книги. Серпень 2014р.

З М І С Т

1. Баскетболісти	5
2. Радіоастрономія	45
3. Герої	89

Літературно-художнє видання

ПОЛОВИНЧУК Валерій Павлович

НЕБЕСНИЙ СЕКТОР

Р О М А Н

Книга перша

Технічний редактор і коректор О.М. Борисова

Вінниця.

Віддруковано ФОП Легкун В.М.

Наклад 500 прим. Тел. 527-827

Про бурхливе життя сучасної молоді та перше кохання у черговому романі академіка В.П.Половинчука. Повісті «Від хулігана-пастушка – до академіка», «Закоханий хабарник», «У кожного своя доля», «Любов педагогічна», «Учитель танців», «Сміються, плачуть солов'ї» та романи «Любов зла – полюбиш...», «Цветы Софии», «Червоне – то любов» опубліковані у 2010-2013р.р.